

Nova Prava

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22, telef. št. 46-18. — Uprava: Knafljeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Vsem naročnikom želi srečen Božič
uredništvo in uprava NOVE PRAVDE

Božične misli

Cloveku se trese roka, pri srcu ga stiska nekaj kot neviden in strašen strah pred nečim neznanim in negotovim, ko hoče za najlepše in po svoji globini najpomembnejše cerkvene praznike pisati besede o miru, ki naj ga uživajo ljudje na zemlji. Pero zastaja, ko hoče povedati, da se zopet vračajo božični prazniki, ki naj vlijejo v človekova srca voljo in hrepenenje po miru med ljudmi na zemlji. Ves svet je ogrnjen v sovraštvo, v strašno bedo, v neizmerno trpljenje, vsepovsod divjajo krvave vojske, strašna so umiranja in uničevanja človeških življenj in vseh drugih gospodarskih in kulturnih dobrin. Takih razdejanj človeški rod še ni doživel, pa čeprav ne manjka veliko let, ko se bo že 2000 krat praznoval na svetu praznik rojstva Kristusa, kralja miru in sprave med ljudmi. Izgleda, da je sovraštvo na svetu z vsakim dnem strašnejše in da je vsak novi božič priča še groznejših razdejanj med ljudmi. Izgleda, da se je Kristus zaman rodil in da človeškemu rodu ni mogel prinesiti odrešitve. Najkulturnejši in najpomembnejši narodi tega sveta so razdeljeni v ostre sovražne tabore, govorniki napovedujejo in urejujejo razdejanja velemest, uničevanja bogatih industrij, starodavnih kulturnih ustanov in za človeško zdravje potrebnih zdravstvenih naprav. Človeku je usojeno, da se mora brez razlike na premoženjsko stanje, na svoj stan in poklic skrivati pod zemljo, matere hočejo, otroci v strahu kriče in prosijo za kruh, cele pokrajine so razdejane in ljudje umirajo v lakoti in pomanjkanju, moške pa stiskajo pesti in preklinjajo... Zatemnjeni morajo biti celo božji hrami, da v njih ne morejo biti darovane polnočnice in se ne more iz njih v mirno noč razlegati pesem o Kristusovem rojstvu. Lučke v cerkvah ne smejo goreti, vsepovsod mora vladati tema, mraz in puščoba. Tako se zdi, kot da se je svet pogreznil na sredo pekla in da nikdar več ne more priti do izmirjenja in do krščanskega spoštovanja med narodi in ljudmi.

In vendar, sredi tega divjanja, v srcu ljudi vstajajo molitve in prošnje za mir ljudem na zemlji, v srcih se dviga ljubezen in na površje silijo mehka čustva, ki ne poznajo pobijanja in sovraštva. Sredi teh grozet, ki jih ustvarja človek, se zdi, da hoče isti človek vendarle iztegniti svoje roke v objem in da so mu na jeziku besede o odpuščanju in o nebesih. V srcih v temni božični noči zamira sovraštvo in človeku se zdi, da bi se naredi vsega sveta sredi polnoči najraje med seboj objeli, poljubili, pozabili na sovraštva in živeli dolga stoletja v večnem miru in prijateljstvu. Strašne misli mučijo človeka, neznanke divjajo v človekovem razumu, ki si ne more razložiti vseh strašnih nasprotij med dejanji in srčnimi hotenji človeškega rodu, in si ne more razložiti bridke stvarnosti in srčnih čustev človeka. V človekovi notranjosti je velja do ljubezni in spoštovanja, v resnici pa se sveti meč, ki hoče ubi-

jati. Človek se zaman trudi, da bi razkril vse te neznanke in da bi prodril do dna vsem vzrokom, na katerih sloni strašna sedanja vojska. Človek mora spoznati, da za krvava dejanja vendarle odgovarja vsak posameznik vsi narodi skupaj, vsa ljudstva v celoti in posamič, vsi politični ljudje, vse pomembne osebe v kulturnem in gospodarskem življenju.

Spoznati moramo, da nihče izmed nas ni brez krivde in odgovornosti za strašne stvari, ki se dogajajo danes po svetu. Samo pogledimo okoli sebe in poglobimo se nekoliko v svojo notranjost.

V vseh narodih je političen boj med strankami razvnet do skrajnih ostrin. Neomiljena borba vlada med delom in kapitalom. Ta borba stalno podžiga in vzgaja milijone in milijone ljudi v sovražstvu. Razdori so med revnimi in bogatimi, nič prijateljstva ni med farani in občani, med raznimi nazori in pogledi na svet zijajo široki prepadi, ki jih stražijo črni pogledi in stisnjene pesti. Nikjer ni ljubezni, nikjer odpuščanja, nikjer resnične vere in pravega Boga, povsod vladata le moč in oblast.

Na zemlji gospodari brezobzirno zatiranje in preganjanje vsake vrste, uničevanje najrazličnejših dobrin. Imamo visoke šole za najrazličnejše poklice, bhamo se z raznimi akademijami, v ponos nam je tehnični napredek. Svojemu življenju smo dali lepo zunanjo sliko visoko razvite civilizacije in zunanje kulture. Toda v skriti človekovi duši ni napredka, v njej ni kulture. Pa kako bi tudi bila kultura! Nihče ne uživa prave vzgoje, v šolah ne poznajo nauka o morali, o veri in ljubezni, o odpuščanju, o spoštovanju nasprotnika, o enakovrednosti in enakopravnosti ljudi v človeški družbi. Vse je preračunano na enostranski interes in na enostranske koristi. Čim borbenejši je človek za zahteve svojega programa, tem večje spoštovanje in avtoriteto uživa.

Borbeni duh prehaja na množice, iz množic na narode in na ves človeški rod.

Delavci so že nebrojkrat apelirali na razum, na potrebo po ustvaritvi enakih pravic in dolžnosti v gospodarskem življenju. Delavci so hoteli in hočejo, da so spoštovani v človeški družbi in v narodnem občestvu.

Delavci so hoteli, da se napravim njih uveljavlja resnična vera in dejavna ljubezen. Vedno pa so zadeli na gluha ušesa in na mrzla srca ter na hladan razum. Delavci so prisiljeni, da vztrajajo v borbi, ker jih drugi odričujejo od ideala, ki pravi, naj bodi mir med ljudmi na zemlji. Toda ta sveti klic pa mora v delavskih srcih najti stvaren odmev. Ta klic poziva delavce same, k slogi in k strjenosti, k medsebojnemu pomirjenju in izmirjenju, medsebojni povezanosti

in k izločitvi vseh sporov med delavci samimi. Mi želimo, da bi ta klic razumeli

Božična noč izseljenca

Božična noč, skrivnosti polno in gorkote obhajam tu v tujini sam, pozabljen od domote. Spomin se vrača mi pod rodni krov, ko ob drevesu zbrana je bila družina in v maternem jeziku govorila je o ljubezni, sreči brez trpljenja. Oh, to bili so lepi dnevi, to topli, srečni vsi večeri! Sedaj pa vse minulo, prošlo... Brez žarka sreče, radosti, veselja prišla je zopet sveta noč, ko brez daril in brez voščil v tujini čakam odrešenja. O, mati, domovina moja! Ne zabi vendar nas v tujini, obleke, kruha nam podari, ker tu nas zebe, lakota mori, ko tujec neusmiljeno nad nami gospodari.

vsi delavci vseh političnih smeri in vseh strokovnih pokretov.

Letošnji božični klic mora posebno močno odjekniti v srcih delavcev, ko se morajo zavedati, da le v tesni strnjnosti svojih vrst morejo ohraniti svoje socialne pridobitve in si zavarovati pred udarci negotove bodočnosti. Mi smo že večkrat poudarili, da je danes nujno potrebno,

da zlasti Delavska zbornica postane vidna in brezkompromisna nositeljica miru in sloge med vsemi slovenskimi delavci in nameščenci.

Izgleda pa, da Delavska zbornica te zgodovinske naloge noče razumeti. Nesilci božjega miru, zlasti socialnega miru in reda morajo biti zlasti tudi naši delodajalci. Katere posebne ukrepe in korake pa podvzamejo, da bi svojem uveljavljanju dali tak značaj? Trenja so vedno ostrja, izgleda, da postajajo vsi celostrejša. Socialni boji ne izgubljajo na svoji ostrini in stalnosti. Slovenski delodajalci morajo zelo pazljivo prisluškati letošnjemu klicu z nebes, da bodi mir med ljudmi na zemlji.

Tudi oni nosijo zgodovinsko odgovornost, ako bodo zakrknjeni prezrli ta angelski glas.

Mir ljudem na zemlji! Ta klic naj prodre predvsem v naša lastna srca, v srca vseh Slovencev, da se povežemo v strnjeno družino, ki jo vežejo vezi medsebojne ljubezni in medsebojnega spoštovanja.

Ta klic naj predvsem med nami samimi zadušiti politične strasti, voljo po preganjanju in maščevanju.

Ta klic naj v srcih vsakega smisel za medsebojno pomoč in za bratsko ljubezen. Ta klic naj iz naše splošnosti ustvari tesno povezano slovensko skupnost. Mir božične noči naj se prelije v srca tudi vseh Jugoslovancev, da iz naše skupne volje po miru vzklije velika reča nepremagljive ljubezni do naroda in do države, kateri bomo varovali njene osnovne temelje za obstoj in napredek.

Božji mir med ljudmi na zemlji naj ustvari med nami notranje zadovoljstvo, ki ga more v prvi vrsti prinesiti duh socialnega napredka in živa vera v božjo pravičnost, ki dobro plačuje in hudo kaznuje.

—cc.

Nekoliko moramo povišati naročnino

Odkar smo povečali obseg »Nove Pravde«, ki je izhajala pred enim letom stalno le na štirih straneh, so naročniki lista zelo zadovoljni. Vsled povečanega obsega je »Nova Pravda« omogočeno, da ne obravnava tedensko, ampak vsaj aktualna delavska, socialna, gospodarska in kulturna vprašanja in ima dovolj prostora za naše podeželske dopisnike, ki obravnavajo krajevna vprašanja, ampak lahko posveča dovolj pačnje tudi notranje in zunanje političnim problemom in nudi poleg tega še mnogo zabavnega in poučnega čtiva. Z czirom na obseg spada »Nova Pravda« gotovo med najcenejše slovenske delavske liste. Za to nizko naročnino je pa bila »Nova Pravda« na razpolago le zato, ker je bilo tiskanje lista v zvezi z visoko naklado tednika »Domovina«, iz katerega je »Nova Pravda« prevzela del gradiva.

Zadnje mesece so se pa tiskarski stroški in prav posebno papir tako podražili, da za staro ceno lista ni mogoče več dati in to navzlic vsem ugodnim okolnostim v katerih izhaja »Nova Pravda«. Uprava »Nove Pravde« se je zato odločila, da s 1. januarjem 1941 poviša celotno naročnino na 44 dinarjev (doslej 36), polletno naročnino na 22 dinarjev (doslej 18) in četrtletno naročnino na 11 dinarjev (doslej 9). Za vseh 52 števil, ki jih bo dobil naročnik, bo plačal tekom enega leta le 8 dinarjev več naročnine, povišanje, ki gotovo ni pretirano, za ozirom na veliko draginjo, ki je zadela tudi izdajanje lista. List je še vedno zelo poceni, vsaj stane za

naročnika posamezna številka komaj 85 par.

Veliko število naših naročnikov obračunava naročnino za »Novo Pravdo« s prispevkom, ki ga plačuje za Narodno strokovno zvezo. V zvezi s povišanjem naročnine za »Novo Pravdo« bo treba tudi prispevek za Narodno strokovno zvezo nekoliko povečati in bodo vsi člani podrobno o tem po okrožnici obveščeni. Pripravljeni bodimo na male denarne žrtve, če hočemo, da obdržimo svoje bojevniško glasilo »Novo Pravdo« v sedanjem obsegu in na sedanji višini.

Prepričani smo, da vsled povišanja naročnine, ki je neizbežna in utemeljena, ne bomo izgubili ne enega naročnika. Nasprotno! Od starih naročnikov celo pričakujemo, da nam bodo z novim letom pridobili nove naročnike, da razširimo list v vse kraje, kjer bivaajo delavci in da bo na list naročen tudi vsakdo, ki se zanima za socialno-politična vprašanja. Prepričani smo, da imamo prijatelje, ki so pripravljeni razširjati »Novo Pravdo«. Na sestankih in shodih in pismeno so se javljali tovariši, ki so bili pripravljeni pridobivati naročnike za »Novo Pravdo«. Sedaj se bliža novo leto. Najprimernejši čas, da pridobimo nove naročnike. Tudi težko jih ne bo dobiti za tako lep in pester delavsko družinski tednik, kot je »Nova Pravda«. Vas vse, ki ste nam obetali svojo pomoč, kličemo in vabimo, da greste na delo in da dobimo z novim letom čim več novih naročnikov.

spevkov je znašala za 9 mesecev 1,139.251.98 din ali 2.45%, dotacija sklada za pokritje primanjkljajev pa 1,139.251.98 din ali 2.45%. Dotacija tema skladoma je po § 236/a statuta določena z 2.5% od predpisanih prispevkov za primer bolezni. Upravni stroški so znašali 6,142.970.86 din ali 13.20%, od ten opade na osebne izdatke 4,983.873.60 din ali 10.71%, na materialne pa 1,159.097.26 din ali 2.49%. Med materialnimi izdatki so tudi najemnine za poslovne prostore v zgradbah Osrednjega urada. Najemnine so določene z 7% od investirane glavnice, kar predstavlja spričo visokih gradbenih glavnice precejšnje breme.

Hranarina je v primeri z istim razdobjem leta 1939 precej nižja, toda je še vedno za 1 in pol točke višja kakor znaša povprečje za celo državo. V obdobju januar-september je bilo v staležu delanezmožnih povprečno dnevno 2.730 oseb, od teh je bilo 335 porodnic, ki so bile upravičene do podpor in dajatev.

Med imovinskimi postavkami pade najbolj v oči zaostanek neporavnanih zavarovalnih prispevkov v znesku 30,190.748.32 din. Prav ta izredno visok zaostanek povzroča uradu težke motnje pri poslovanju, ker ne more pravočasno poravnati svojih obveznosti do zdravstvenih ustanov, bolnišnic, sanatorijev in drugih dobaviteljev.

Rente za izseljence

Vso dobo, odkar se je vojna razširila na Nizozemsko, Luksemburško in Francijo, torej že od 10. maja dalje, naši izseljenci, ki se vračajo iz teh držav, ne prejemaajo nikake rente in so zaradi tega v veliki stiski. Stori se jim potrebni koraki, da se z Nemčijo uredi vprašanje prenosa izseljenjskih prihrankov iz teh držav ter vprašanje prenosa v pogledu izplačila njihovih rent in pokojnin. Dokler se to ne uredi, bo osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu dajal po pooblastilu ministrstva za socialno politiko in narodno zdravje iz fonda za podporo rentnikov, ki ne prejemaajo rente iz tujine, akontacije na rente in pokojnine.

V tem povodu poziva SUZOR vse uživalce rent ali pokojnin, ki so jih uživali od zavodov in ustanov v zgoraj navedenem zasedenem področju, naj se takoj prijavijo, da se jim bodo mogle začeti dostavljati akontacije. Vsaka taka oseba mora vložiti prošnjo, iz katere naj bo razvidno, zaradi česa prejema dotičnik rento ali pokojnino: ali zaradi nesreče pri delu, ali zaradi onemoglosti in starosti odnosno, v koliko uživajo take rente in pokojnine člani družine: ali zaradi izseljenčeve smrtne nesreče, ali česa drugega. Prošnji je treba predložiti: poslednji odlok zavoda ali ustanove, ki je rento ali pokojnino priznala; poslednji kupon od poštne nakaznice ali pa obvestilo Narodne banke o poslednjem denarnem nakazilu; potrdilo občine ali župnega urada za otroke izpod 16. let, da so še živi; potrdilo občine ali župnega urada, da se vdova, ki ji pritiče pokojnina ali renta, ni vnovič poročila; slednjič izjavo, podpisano z dvema pričama, da bo prizadeti vrnil izplačane akontacije, čim mu bo pristojni zavod ali ustanova v tujini izplačal zaostalo rento ali pokojnino. Prošnje in priloge ni treba taksirati, nasloviti pa jih je treba na naslov: Središnji ured za osiguranje radnika, Zagreb.

Nezgodni rentniki

Vsled velike draginje je seveda tudi vrednost rent, ki jih dobivajo delavci iz nezgodnega zavarovanja pri OUZD mnogo manjša. Posebno težko so tepeni tisti zavarovanci, ki vsled obratne nezgode sploh niso več sposobni za pridobitno delo. Suzor je zadnji čas zelo povišal svoje prispevke in bi se zato lahko spomnil na rentnike iz nezgodnega zavarovanja. Nezgodnim rentnikom bi se morale izplačati zaenkrat vsaj enkratne doklade v okviru zimske pomoči. Če ni mogoče upoštevati vseh rentnikov, naj bi se podprlo vsaj tiste, ki imajo priznano preko 50 odstotkov nezgodne rente in tiste, ki preživljajo družine. Kar tako brez vsake pomoči nezgodnih rentnikov ne sme Suzor pustiti!

Mezdna gibanja

Čevljarska podjetja

Ob priliki poravnalne razprave, sklicane z razpisom sreskega načelstva v Logatcu dne 10. t. m. se je dosegel med delodajalci in delojemalci čevljarskih podjetij sledeči sporazum:

1. Delodajalci bodo izplačali moškim delavcem novoletno nagrado v znesku din 200. Delavcem, ki niso bili zaposleni vse leto, pripada nagrada v ekvivalentnem razmerju.
2. Delodajalci bodo izplačali delavstvu doplačilo za nadurno delo, kakor to predvideva zakon o zaščiti delavcev.
3. Delodajalci bodo sporazumno z delavstvom korigirali nekaj akordnih postavk v korist delavstva.
4. S tem je spor med čevljarskimi podjetji in njihovim delavstvom likvidiran.

Mestno delavstvo

Spor, ki je nastal med mestno občino ljubljansko in njenim delavstvom postaja vedno bolj pereč, ker se je mestna občina postavila na stališče, da je njeno delavstvo še vedno tako dobro plačano, da ne potrebuje nobene zvišanja.

Do leta 1935. je bilo mestno delavstvo res še dokaj primerno plačano. Nato pa so smatrali gospodje delodajalci na magistratu za nujno potrebno znižati plače mestnemu delavstvu z motivacijo, češ da je treba najprej »sanirati« občinske finance, vse drugo pa pride pozneje. »Socialno« čuteči gospodje so smatrali za svojo nalogo, da te sanacije izvršijo na račun delavcev, t. j. na račun najsiromakejših. Danes, ko je ta »sanacija« že zdavnaj izvršena in je draginja narasla za najmanj 50 odstotkov, pa gospodje ne čutijo potrebe, da bi dali delavstvu to, kar mu pripada po naravnih in krščanskih zakonih.

Spor, ki je nastal med mestno občino in njenim delavstvom, ni povzročilo delavstvo, ampak občina, oziroma tista gospoda, ki hodi na magistrat informirat merodajne faktorje namenoma napačno.

Po posredovanju Delavske zbornice je bila sklicana poravnalna razprava, na kateri pa je zastopnik občine izjavil, da občinsko delavstvo ne spada pod zakon o minimalnih mezdah in je vsled tega Inspekcija dela pro-

sila ministrstvo, da izda jasnejše tolmačenje omenjenega zakona. Mi pa vemo, da so taki postopki dolgotrajni in delavstvo ne more stradati dalje. Tudi je značilno za razmere na mestnem magistratu dejstvo, da je g. predsednik dejal deputaciji, da je treba napraviti med delavstvom red in hujskače odstraniti. Potem bo delavstvo šele deležno zboljšanja. Čudno se nam zdi, da so pri merodajnih faktorjih na magistratu tako dobrodošli zastopniki delavstva, ki namesto, da bi ga zastopali, pa tako čudovito intrigirajo. Čisto naravno je, da s takimi metodami ne boste dosegli drugega, kakor mnogo sovražstva in prepira med delavstvom.

Nepobitno dejstvo je, da je imela še vsaka občinska uprava veliko več delavstva v svojih organizacijah, kakor ga ima sedanja in to gospode najbolj grize. Povsod na svetu je običai, da se delavstvo smatra za enakovredne državljane. Samo gospodje pri nas so drugačnega mnenja in si domišljajo, da poznajo delavske razmere tako dobro, da ne rabijo tolmačenja in pojasnil. Toda kdor gleda delavstvo samo od vrha, ga gotovo ne pozna, najmanj tisti, ki imajo na tisoče mesečnih dohodkov. Nameščenci magistrata so dobili enkratni nabavni prispevek po din 1.000.—, delavstvo pa seveda nič. Čudna socialna gesta. Le tako naprej!

Socialno zavarovanje

V časopisju so bila priobčena poročila, da je zadnja seja ravnateljstva OUZD obravnala poskusno bilanco za obdobje januar-september 1940 in so bili objavljeni naslednji podatki: Predpisani dohodki so dosegli 46.5 mil. din. Izdatki znašajo 45.5 mil. din. Med izdatki je najvišja postavka hranarina, ki je dosegla 27.28% skupnih dohodkov. Za oskrbovanje v bolnicah se je izdalo 12.04%, za zdravniške 10.50%, za porodniške podpore in dajatve 5.61%, za zdravljenje v sanatorijih 5.70%, za nego in popravilo zob 1.75%, za pogrebne 0.71%, za vzdrževanje ambulatorijev 2.31%, za laično kontrolo bolnikov 1.53% in za odpis in vzdrževanje inventarja 0.74%. Stroški za samoupravo so znašali 0.16%, razni stroški pa 0.12%.

Dotacija sklada za odpis neizterljivih pri-

Politični pregled

Iz Vichyja poročajo razni listi:

Velike pozornost je zbudilo dejstvo, da je na seji francoske vlade te dni poslednjih 30 minut prisostvoval posvetovanjem tudi bivši francoski zunanji minister Laval.

O seji ni bilo mogoče izvedeti podrobnosti. Po seji je maršal Pétain na čast nemškemu veleposlaniku v Parizu Abetzu, ki je bil po neki vesti prišel v Vichy zaradi posredovanja za Lavala, priredil svečano pojedino. Pred njo je prišel v obednico tudi Laval in se pozdravil z različnimi francoskimi osebnostmi. Po pozdravu je Laval večerjal zasebno med predstavniki nemškega tiska v neki drugi obednici v pritličju istega hotela, kjer je bila svečana pojedina.

Kakor je bilo mogoče izvedeti, je bil minister Laval izpuščen iz preiskovalnega zapora že dan poprej in je bila tudi sodna preiskava proti njemu takoj ustavljena. Dejstvo da je bil Laval izpuščen iz zapora neposredno po sestanku med nemškim veleposlanikom Abetzom in maršalom Pétainom, spravlja v neposredno zvezo in naglašajo, da je veleposlanik Abetz v imenu nemške vlade pri Pétainu zelo odločno posredoval za takojšnje izpuščenje Lavala.

Dr. Planinski je objavil te dni v sofijskem »Miru« članek

o novem položaju na Balkanu,

iz katerega posnemamo nekaj misli: »Kar se tiče Madžarske, dokazuje njen pravkar sklenjeni prijateljski dogovor z Beogradom, da je prežeta z duhom sprave, ki ji ga narekuje zdajšnji mednarodni položaj. Vendar še ni gotovo, ali se je odpovedala s tem tudi svojim zahtevam po popravku mej. Nobenega dvoma pa ni, da bo imel dogodek, ki se je odigral pred nekaj dnevi v jugoslovanski prestolnici in ki izraža največjo daljnovidnost, svoj vpliv ne le na madžarsko-jugoslovanske odnose, temveč tudi na ves položaj na evropskem jugovzhodu. Zato bo le naravno, ako bodo beograjskemu obisku sledili še drugi obiski, ki bodo tako Jugoslaviji kakor Madžarski, a tudi drugim državam v tem delu Evrope nudili priložnost, da rešijo medsebojna nesoglasja in postavijo ugodne pogoje za nadaljnji razvoj.

Poveljstvo angleške vojske na Bližnem vzhodu je te dni javilo: Medtem ko angleško topništvo vzemirja sovražne čete, ki branijo Bardio, čisti angleška vojska, ki še nadalje prejema ojačenja, ozemlje severno-zapadno in zapadno od Bardie. Zajeto je bilo spet 900 italijanskih vojakov in zaplenjeni so bili štirje topovi. Ob sudanski meji se angleške prednje čete še nadalje udeležujejo v napadih. Na kenijskem bojišču ni nobene spremembe. Kakor se zatrjuje,

bo angleška vojska odločilno napadla Bardio šele potem, ko bo poveljstvo ugotovilo, da tak napad ne bo zahteval preveč žrtev.

Italijansko topništvo iz Bardie od časa do časa obstreljuje Solum z namenom, da prepreči angleški vojni mornarici dostop v tamkajšno luko. Iz Kaira javljajo, da so angleški motorizirani oddelki obkolili in nato takoj zavzeli zelenico Džarabub v Italijanski Somaliji.

Po vestih iz Aten

grška ofenziva še zmerom traja.

Hujši boji so na južnem delu albanskega bojišča, kjer so poskušale italijanske tankovske enote zavzeti grške postojanke. Grki so se uprli in prisilili Italijane k umiku. Grške čete še vedno niso vkorakale v Tepelini in Klisuro, ker sta ti mesti še vedno pod ognjem italijanskega topništva. V Atenah so sprejeli z velikim veseljem uradno poročilo, da je angleška vojna mornarica bombardirala Valono. Prirejane so bile velike manifestacije za Angleže. V Atenah tudi trdijo, da je treba v kratkem pričakovati važnih novic z Dodekaneza, ki se bo zaradi pomanjkanja živeža vdal.

Po poročilih raznih ameriških radijskih postaj

je baje okoli 50.000 nemških vojakov zbrano v Napoliju in Bariju.

z velikimi količinami vojnega materiala. Vojaki so bili prepeljani iz Nemčije v Italijo zadnje dni. Prav tako poročajo z nemško-italijanske meje pri Trbižu, da so zadnje dni videli tam velike skupine nemških bombnikov, ki so leteli v Italijo. Ni znano ali mislijo te nemške vojne sile uporabiti v Libiji ali v Albaniji. Tudi ni znano, ali bodo te čete prevažali z ladjami ali z letali.

Reuter navaja

podrobnosti o padcu Soluma in treh trdnjav ob egiptsko-libijski meji.

Tako poroča, da so prvi angleški oddelki prispeli pred Solum že takoj drugi dan pričetka ofenzive. Angleške oklopne edinice so preko Bukbuka prišla neposredno pred Solum, niso pa izvedle napadov na italijansko postojanko, temveč so samo preprečile, da bi dobili Italijani ojačenja. Na poti med Bukbukom in Solumom je bila zajeta skoro cela italijanska divizija, ki je bila na poti na pomoč v Sidi Barani. Angleži so zajeli tudi skoro ves vojni material te divizije. Končni napad na Solum je potem izvedla šele teden pozneje angleška pehota. Tudi trdnjave Musaid, Sidi Omar in Šeferzen so najprej obkolili angleški oklopni oddelki, nato pa jih je zasedla pehota. Solum sam ni važno mesto.

Angleško pomorsko poveljstvo sporoča:

Lahke in težke enote angleškega sredozemskega brodogoja so zaplule v Jadransko morje, da bi vzemirjale sovražnikove prometne zveze med Italijo in Albanijo.

V noči med 18. in 19. t. m. je skupina angleških bojnih enot, sestavljena iz križark in rušilcev, priplula v Jadransko morje na črti med Barijem in Dračem. Srečala ni nobene sovražnikove ladje. Isto noč je neka skupina vojnih ladij pod poveljstvom vrhovnega poveljnika brodogoja plula skozi Otrantsko ožino in hudo bombardirala Valono, glavno središče za oskrbo Italijanov v Albaniji. Brodogoja je oddalo na mesto skoro 100 granat. Ves čas teh operacij niso angleške enote trčile na nikak sovražnikov odpor.

Moskovski radio je očrtal vojaški položaj v Albaniji in pravi,

da so Italijani zadnje dni nekoliko okrepili svoje položaje,

zlasti v osrednjem delu bojišča ob reki Osumu in na severu. S pomočjo letal dovažajo Italijani na bojišče znatna ojačenja, pobuda pa je še zmerom na grški strani. Klisura, Tepeleni in Himara so izpostavljeni znatnemu grškemu pritisku. Na severu se bori na italijanski strani deveta armada. Ta brani važne postojanke, ki varujejo dostop v dolino reke Skumbija s cesto proti Elbasanu. Tam so v teku ostre borbe in so Italijani s protinapadi izenačili nekaj grških uspehov. Italijani se v tem delu bojišča poslužujejo tudi hitrih smučarskih oddelkov. Na jugozapadu stoji 11. italijanska armada.

Grki sicer počasi, toda vztrajno napredujejo proti Tepeleniju, Klisuri in Himari.

Grška vojska je celo že dospela 10 km severno-zapadno od Tepelenija do neke vasi na cesti v Valono, tako, da je cestna zveza med Tepelenijem in Valono prekinjena. Prav tako so Grki na neki točki napredovali na severu od Himare in je tudi cesta Himara-Valona prekinjena. Obema tema uspehoma pa za enkrat pripisujejo samo krajevni pomen, ker Grki še niso zasedli ne Tepelenija in ne Himare. V Albanijo prihajajo zdaj znatna ojačenja italijanske vojske, ki jih prevažajo letala in ladje.

Letalska vojna med Anglijo in Nemčijo se nadaljuje. Tako so

angleška letala v zadnjem času bombardirala Mannheim, Gelsenkirchen, Duisburg, Köln in München

in povzročila po angleških vestih veliko škodo in večje požare.

V noči na 19. t. m. so angleška letala spet bombardirala nemško mesto Mannheim.

Reuter poroča, da so bombe metali na pristanišče ob Renu in tvornice, kjer so povzročili večjo škodo in več požarov. Mesto je na mnogih krajih gorelo še od silnih napadov, ki so jih Angleži izvedli na Mannheim v noči na torek. Napadi na Mannheim so bili doslej najstrahovitejši, kar jih je Nemčija doživela v zdajšnji vojni. Po ameriških poročilih se ti napadi dajo primerjati z najhujšimi napadi Nemcev na nekatera angleška mesta.

Po treh dneh miru je bil v noči na 20. t. m. nemški napad na Anglijo posebno hudo nad Londonom.

Trajal je več ur. Hudo napad je bil tudi na neko mesto ob reki Mersevju. Bombe so povzročile na nekaterih krajih velika razdejavanja. Nekaj nemških letal je bombardiralo mesta v srednji Angliji.

Ameriški zunanji minister Hull je te dni izjavil pred nacionalnim obrambnim svetom Zedinjenih držav,

da bo Anglija v prvi polovici leta 1941 zašla v resno stisko v svoji obrambi, ako Zedinjene države ne bodo dosegle, da se kar najbolj pospešijo dobave vojnega materiala angleški vladi.

Zunanji minister Hull je ob tej priliki naglasil, da smatra za svojo dolžnost opozoriti člane obrambnega sveta na to resno vprašanje, od katerega je v veliki meri odvisna tudi varnost Zedinjenih držav. Zavedati se moramo zmerom osnov, na katerih temelji varnost Zedinjenih držav, in med te osnove, je naglasil Hull, ne spada v zadnji vrsti vprašanje zagotovitve obrambe Anglije.

Na tiskovnem posvetu v Washingtonu je izjavil predsednik Zedinjenih držav Roosevelt, da bo ob otvoritvi prvega zasedanja kongresa 3. januarja predložil v razpravo osnutek zakona o pomoči Angliji, ki bo, ako bo sprejet, omogočil Angliji nadaljnje nabave vojnega materiala v Zedinjenih državah. Osnutek še ni dovršen. Osnovna njegova podlaga bo,

da bi Zedinjene države Angliji stavile na razpolago vojni material iz svojih zalog, ki ga bo Anglija vrnila, kadar bo to mogla storiti.

V Washingtonu sodijo, da pomeni ta Rooseveltova izjava njegovo jamstvo, da se bo skrajno nujno vprašanje ameriške pomoči Angliji dokončno uredilo že v prvih tednih prihodnjega leta.

V nemškem zunanjem ministrstvu v Berlinu so bili po vestih iz New Yorka te dni sprejeti tuji novinarji in jim je zastopnik zunanjega ministrstva

podal dokaj ostro nemško izjavo proti pomoči, ki jo nudijo Zedinjene države Angliji.

Zastopnik zunanjega ministrstva je dejal, da nemška vlada zelo resno gleda na pomoč, ki jo Zedinjene države nudijo Angliji. Zedinjene države kažejo na eni strani prijateljstvo nasproti vojujoči se Angliji, nasproti Nemčiji pa poznajo le obtožbe. Tak položaj postaja nevzdržen. Posebej je izrazil zastopnik zunanjega ministrstva svarilo na račun Zedinjenih držav zaradi novih Rooseveltovih predlogov o pomoči Angliji in zaradi govoric, da bodo Zedinjene države odstopile Angliji vse trgovinske ladje od nemške vojske zasedenih držav, ki so v ameriških lukah. Ameriški novinarji ugotavljajo, da je imela oblika, v kateri je bila podana ta izjava, zelo resen značaj. Smatrajo, da si Nemčija prizadeva preprečiti Rooseveltov načrt za posoditev ameriškega vojnega materiala Angliji.

United Press javlja, da je japonska vojska komisija v Francoski Indokini sporočila francoskim oblastem,

da bo morala Japonska zahtevati v Indokini nova oporišča za svoje letalstvo

in vojno mornarico, in sicer ob južni obali Indokine. Japonci izjavljajo, da potrebujejo nova oporišča za zaščito pomorske poti med Japonsko in Nizozemsko Vzhodno Indijo. Smatrajo, da bodo Japonci dobili oporišča na enem izmed francoskih otokov ob obalah

južne Indokine. Zdaj imajo Japonci na Formozi, Hainanu in v Indokini okoli 70.000 vojakov.

Siamsko vojno poročilo javlja,

da so siamska letala v povračilo za napade francoskih letal bombardirala sedem mest v Francoski Indokini.

Radio v Bangkoku pristavlja k temu poročilu, da so bila ob tej priliki tri mesta v francoski Kambodži čisto izravnana z zemljo.

Angleški listi napovedujejo,

da bo zdajšnji zunanji minister lord Halifax imenovan za novega angleškega veleposlanika v Washingtonu.

Nekateri listi omenjajo tudi še letalskega ministra Sinclaira kot možnega kandidata. Ob enem s Halifaxovim imenovanjem naj bi bila izvedena preosnova angleške vlade. »Times« napoveduje, da bo zdajšnji minister za vojsko Eden ob tej priliki prevzel zunanje ministrstvo. V vlado naj bi stopil po nekaterih poročilih tudi Lloyd George.

Francoska vlada je imenovala

za stalnega francoskega predstavnika v Parizu De Brugnona.

Doslej je bil De Brugnon osebni Lavalov zastopnik v Parizu. Ob svojem prihodu v Pariz je Laval, ki je bil izpuščen iz zapora, podal novinarjem izjavo, v kateri izraža prepričanje, da bosta Nemčija in Italija zmagali v vojni. Laval tudi pravi, da se še ne namerava umakniti iz političnega življenja. Glede akcije bivšega podpredsednika vlade Laval so razširjene razne domneve. Po njegovih akcijah se lahko sklepa, da Lavalova politika ni bila v skladu s politiko maršala Pétaina, toda na drugi strani je težavno ugotoviti, ali je bilo to Lavalovo nesoglasje s Pétainom bolj načelne narave, ali je bila razlika samo glede kakega vprašanja. Nekateri trdijo, da Laval še sodeluje s Pétainom, ne navajajo pa, kakšne narave je to sodelovanje. Po neki vesti je bil Laval izpuščen iz zapora na posredovanje nemškega veleposlanika v Parizu Abetza, ki je nalašč zaradi tega prišel v Vichy.

Gospodarstvo

Sejmi

30. decembra: Mirna peč;

31. decembra: Kočevje, Zagorje ob Savi.

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili v devizah dne 20. t. m. (prve številke službeni tečaji, druge v oklepajih tečaji na svobodnem trgu):

1 angleški funt za 174.57 do 177.77 (za 215.90 do 219.10) din;

1 ameriški dolar za 44.25 do 44.85 (za 54.80 do 55.20) din;

1 švicarski frank za 10.29 do 10.39 (za 12.71 do 12.81) din.

Nemška klirinška marka je bila po 17.72 do 17.92 din. Vojna škoda se je trgovala v Beogradu po 455.50 do 456 din.

Drobne vesti

= Jugoslovensko bolgarska gospodarska pogajanja. V Beogradu se mudi glavni tajnik Bolgarske narodne banke in vladni poverjenik v bolgarski uvozni centrali dr. Nedeljčev. Stopil je v zvezo s pristojnimi činitelji in se začel neobvezno pogajati glede raznih vprašanj, ki zanimajo oba novčanična zavoda Jugoslavije in Bolgarije. Dr. Nedeljčev je tudi obiskal Prizad, kjer se je začel pogajati glede izmenjave blaga med Bolgarijo in Jugoslavijo.

= Naša država bo kupovala petrolej v Rumuniji. Te dni je bil podpisan sporazum o ureditvi trgovine med Jugoslavijo in Rumunijo, in sicer z veljavnostjo do konca marca. Po tem sporazumu bo naša država izvažala v Rumunijo kovine, izvažala pa petrolej. Obračunavali bodo v švicarskih frankih.

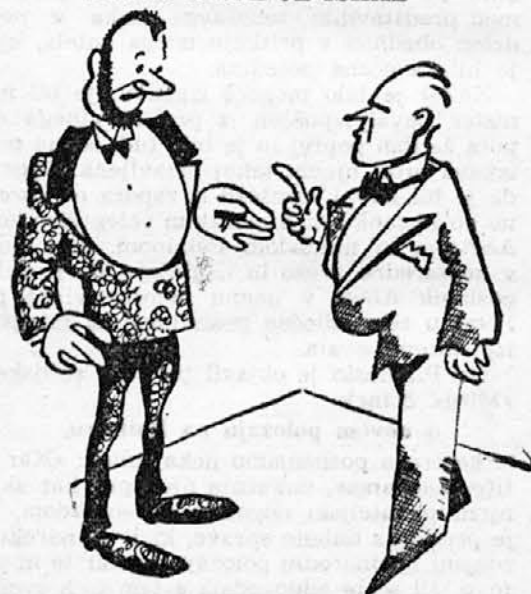
= Pridelovalci zadržujejo turščico, da bi jo pozneje prodali dražje. Že pred uveljavljenjem uredbe o prodaji turščice je kazalo, da bodo pridelovalci zadrževali turščico, ker jim je ni treba prodajati, saj so dobro prodali pšenico in druge kmetijske pridelke. Zdaj lahko čakajo na boljše cene turščice. Turščica bo znatno dražja, ko bo osušena in tedaj je bo nedvomno mnogo več naprodaj. Trgovina s turščico je zadnje čase skoro povsem zastala. Ustanove, ki lahko kupujejo turščico, kakor Prizad, a nimajo potrebne trgovinske spretnosti, si zdaj zelo težko preskrbe blago. Zaradi tega doslej Prizad še ni nakupil mnogo turščice.

= Pred povišanjem posrednih davkov. Iz Beograda poročajo, da je zaradi splošnega dviga cen država primarana povečati svoje izdatke. Za to povečanje izdatkov pa je treba najti sredstva v večjih dajatvah državi. Že po izjavah, ki so jih dali v zadnjih dveh mesecih odločujoči činitelji, je bilo pričakovati, da bo prišlo do povečanja davkov. Po ve-

steh, ki jih objavlja »Jugoslovanski kurir«, bo povišanje nekaterih davkov izvršeno že 1. januarja. Predvsem bo povišan davek na poslovni promet. Istočasno bo povišan luksuzni davek. Po isti vesti bo izvršeno tudi povišanje trošarinskih stopinj. Naposled bodo povišane nekatere takse po zakonu o takсах. Zlasti bosta povečani taksa za prenos nepremičnin in taksa za prošnje in vloge. Carinski ažijski bo 1. januarja povišan od 14 na 15 din.

= Izvoz svinj v Nemčijo. Med zastopniki ravnateljstva za trgovino s tujino in nemškega urada za prehrano se vodijo v Beogradu pogajanja o cenah svinj, ki bi prišli v poštev za izvoz v Nemčijo. Pričakujejo, da bodo pogajanja kmalu uspešno končana.

STANOVANJE JE ISKAL

Jaka: »Koliko stane stanovanje?«
Gospodar: »Tisoč dinarjev.«
Jaka: »A kje je hlev?«
Gospodar: »Kakšen hlev?«
Jaka: »Hlev za osla, ki bi vam toliko plačal!«

VIDEL JE

Stari oče: »Kaj praviš, Mihec, koliko pljučnih delov ima človek?«

Mihlec: »Dva.«

Stari oče: »Dobro. A kako veš to?«

Mihlec: »Ko se je naša Katrica umivala, sem ju videl...«

F. Gobey:

24

Umor na plesu

»Da bo prišla k vam. Morda vas je že iskala doma.«

»Moj bog, jaz sem se pa tako bala!«

»Ali mi dovolite, da vas spremim domov?«

»Zakaj ne, toda najprej bi rada sama govorila z njo.«

»Razumem vas, gospodična. Pohitel bom k stricu, naj vas odreši tega preganjanja. Vrnite se domov. Morda vas gospa Cambryjeva že čaka. Jaz pojdem potem tudi k njej.«

»Ubogala vas bom.«

Ponudila mu je roko, ki jo je pokrtil z vročimi poljubi.

Ko je Berta prišla pred hišo, kjer je stanovala, je videla, da je redar, ki jo je spremljal, krenil dalje in se ustavil šele pred neko vinarno v bližini.

Vratar je povedal Berti, da je tisti dan, ko so jo zaprli, prišla neka zelo lepa gospa v bogatem vozu in vprašala za njo. Berta je takoj vedela, da je morala biti to gospa Cambryjeva, in je vratarju naročila, naj jo takoj spuste k njej, če spet pride.

Ko je Berta stopila v svojo sobo, je zajokala od veselja in žalosti. Vse je bilo tako zapuščenost. Cvetje je ovenelo in klavir je bil še odprt, kakor ga je bila pustila tisti dan, ko so jo prijeli. Iznemada pa je nekdo pozvonil in Berta je pohitela k vratom. Gospa Cambryjeva ji je padla v objem. Gospodična Berta je bila do solz ganjena in lepa vdova prav tako.

»Srečna sem, da vas vidim, draga Berta! Zmerom sem mislila na vas.«

»Vem, gospa, da se moram vam za vse zahvaliti.«

»Nič se mi ni treba zahvaliti. Nedolžni ste, vem. Branila sem vas in in zdaj ste pač zmagali.«

»Bojim se, gospa, da mi ne bi svobode spet vzeli. To je bila le milost.«

»Ne bojte se! Dokazali bomo, da ste res nedolžni.«

»Ali sme pravica udariti nedolžnega, če ne najde zločinca? To bi bilo strašno. Vi se boste že opravičili in dokazali...«

»Ko je pa toliko navideznih dokazov proti meni!«

»Te dokaze bomo že podrli, drugega za drugim. Saj še sami ne veste, kateremu srečnemu naključju se morate zahvaliti, da ste danes prosti.«

»Res ne vem.«

»Dobro, povedala vam bom to. Toda najprej mi obljubite, da boste do mene odkriti. Saj veste, da sem vaša najboljša prijateljica. Povejte mi vse!«

»Saj sem že povedala... kar sem mogla.«

»Preiskovalnemu sodniku, da... Toda jaz nisem preiskovalni sodnik, ampak ženska. Razumem vse slabosti in jih skušam opravičiti.«

»Nimam slabosti, ki bi si jih lahko očitala.«

»To verjamem. Nisem se dobro izrazila.«

»Dolže vas umora, ker je bilo orožje, ki je zakrivilo smrt neke ženske, vaše.«

»Tega ne tajim.«

»Toda tajite, da bi bili na plesu v operi. Pa ste vendar bili! Ne bojte se, ne mislim vas izdati preiskovalnemu sodniku.«

»Kolnem se vam, da na to niti malo ne mislim.«

»Dobro torej! Priznajte mi resnico. Najprej pa naj vam povem, kako je mogoče, da ste zdaj prosti. Menda vam je znano, da so našli na cesti vaš domono in krinko.«

»Da, videla sem žensko, ki mi je oboje prodala. Spoznala me je pred sodnikom.«

»Stražnik, ki je oboje našel, se je potem spomnil, da je bilo to pred tretjo uro jutraj. Ugotovljeno pa je, da je bila tista ženska umorjena ob treh jutraj. Gospod Darcy je tedaj začel verjeti v vašo nedolžnost. Toda da vas bo lahko nehal zasledovati, mora za vsako ceno zvedeti, kje ste bili tisto noč od polnoči do štirih jutraj. Berta, zaupajte mi to in prišedem vam, da bom prepričala gospoda Darcyja, ne da bi izdala vašo skrivnost.«

»Prisezite mi, da ne bo nihče na svetu zvedel tega, kar vam bom zdajle povedala!«

»Prisegam vam!« Gospodična Lesterelova je začela počasi:

»Rada bi govorila, toda nimam toliko moči...«

Gospa Cambryjeva jo je prijela za roko in ji nežno rekla:

»Ali naj vam jaz zadajam vprašanja?«

»Bolje bo tako,« je zajecjela Berta.

»Torej: tista ženska vam je pisala, kajne? Dobili so košek njenega pisma.«

»Res, pisala mi je.«

»To je bilo v torek pred plesom.«

»Da.«

»Po pošti?«

»Ne, pismo mi je poslala po svoji sobarici.«

Novice

* Seja sreske organizacije Jugoslovenske nacionalne stranke za mesto Ljubljano. Te dni je bila v dvorani Kazine zelo lepo obiskana redna seja širšega odbora sreske organizacije Jugoslovenske nacionalne stranke za mesto Ljubljano. Sejo je vodil poslevo-deči podpredsednik g. Rudolf Žitnik, ki se je najprej spominjal prerano umrlega nacionalista in človekoljuba zdravnika dr. Jamarja. Sporočil je potem vsem navzočim iskrene pozdrave zaradi bolezni zadržanega predsednika sreske organizacije dr. Alberta Kramerja. Zbrani odborniki so podpisali pozdravno pismo, v katerem žele g. dr. Kramerju čim prejšnjega okrevanja.

Ko je g. Žitnik opozoril na nekatere nove dogodke v naši domači politiki, je urednik dr. Branko Vrčon v zanimivem poročilu opisal splošni mednarodni in še posebej naš zunanjepolitični položaj. Pojasnil je tudi akcijo mladine za čim tesnejšo povezanost vseh naprednih sil v Sloveniji. Poslušalci so sledili obema poročiloma z zanimanjem in ju nagradili z živahnim odobravanjem.

* Smrt vodilnejšega moža Samostojne demokratske stranke. V Pakracu na Hrvatskem so pokopali znanega prvaka Samostojne demokratske stranke in zaslužnega javnega delavca proto g. Podunavca. Na njegov pogreb sta prišla iz Zagreba glavni tajnik stranke senator g. Sava Kosanović in kot zastopnik dr. Mačka poslanec g. Ljudevit Tomašič. Ob krsti so se od pokojnika poslovili prota g. Stanojevič, profesor Tomašič, senator g. Kosanović in g. Ignjat Teribaj. Dr. Maček je poslal lep venec, ki so ga položili na Podunavčev grob.

* Madžarski zunanji minister na ribolovu v Sloveniji. Madžarski zunanji minister grof Csaky, čigar obisk v Beogradu je pred dnevi zbudil tolikšno pozornost v svetovni javnosti, je pred svojim povratkom v domovino obiskal tudi slovenske kraje. V nedeljo je prišel v spremstvu na Savo med Hotičem in Litijo lovit sulce. Z njim so bili njegova soproga, madžarski poslanik v Beogradu s soprogo, pomočnik našega maršala dvora Babič-Gjalski, g. Plemelj, ki je lastnik lovišča in industrijec g. Rado Hribar. Pod vodstvom dveh preizkušenih čolnarjev Župančiča iz Hotiča in Kresa iz Zgornjega Loga je odlični gost s svojim spremstvom v dveh čolnih

neguj svoje zobe!

S tako važno stvarjo kot je nega in čiščenje zob zares ne bi smeli odlašati. Uporabljajte redno Sargov Kalodont in ostanite pri njem. Sargov Kalodont ima to prednost, da temeljito čisti zobe, obenem pa odpravi zobni kamen in prepreči njegovo zopetno tvorbo. Čistite zato zobe vsako jutro in vsak večer s Sargovim Kalodontom.

SARGOV
KALODONT proti zobnemu kamnu
Velika tuba je posebno ekonomična!

ribaril od Hotiča do Podšentjurja in Strmola, kjer so izstopili in prešteli plen. Zimski dan je bil izredno krasen, prav tako pa jim je bila lovska sreča naklonjena. Ujeli so 14 krasnih sulcev. Zanimivo je, da v Savo pri Litiji radi prihajajo ribariti odlični gostje iz Madžarske. Te dni je v istem lovišču poiskal srečo nečak bivšega predsednika madžarske

vlade grofa Tisze, ki je ujel 16 kg težkega sulca. Po končanem lovu je grof Csaky s svojim spremstvom obiskal znano gostilno pri Mlakarju, kjer so jih čakali šoferji z avtomobili, ter se odpeljali na postajo.

* Prebivalstvo Jugoslavije po poklicih. Splošna državna statistika v Beogradu je izdala četrto knjigo z izidi popisa prebivalstva

»Vi ste rekli tej sobarici, da boste prišli?«
»Res je.«
»Njena gospodarka vam je napovedala sestanek ob pol treh zjutraj. Tako je bilo v tistem pismu.«
»Da, toda...«
»Šlo je za pisma, ki vam jih je tista ženska hotela izročiti.«
»Kdo vam je to rekel? Je preplašeno vprašala Berta.«
»Sama sem se tega domislila. Toda vi ste bili samo posredovalka, kajti oseba, ki so ji bila ta pisma namenjena, ni mogla priti sama ponje. Ne bom vas izpraševala, kdo je ta oseba. Prosim vas samo, da mi priznate, ali ste šli v opero.«
»Gospodična Lesterelova je prikimala.«
»Ko ste odšli iz moje hiše?«
»Da.«
»Okoli polnoči torej. Toda takrat še niste bili oblečeni za ples.«
»Domino in krinko sem imela v vozu, ki sem se z njim pripeljala. Voz me je čakal pred vrati vaše palače.«
»Potem ste se torej med potjo oblekli. Ali ste šli takoj v opero?«
»Da. Toda v poslednjem trenutku se je zgodilo nekaj, kar me je prisililo, da sem morala noč potem prebiti v neki oddaljeni mestni četrti. Morala sem rešiti čast, da, celo življenje neke osebe.«
»Tiste ki je pisala tudi pisma?«
»Da, tiste.«
»Torej ženske, ki je prišla po vas...«
»Ta ženska mi je samo sporočila, da preti tisti cebi smrtna nevarnost in da se ne smem prav nič obotavljati.«
»Dobro. Toda to še ne razjasnjuje tega.

»Vse vam bom pojasnila, draga gospa. Nerešča je pretela na vseh straneh. Hotela sem najprej dobiti pisma, ker je gospodična Orcivalova grozila, da jih bo izročila...«
»Nekemu sovražniku... prijateljici, ki ste jo vi hoteli rešiti.«
»Morala sem pohiteti tudi na neko drugo stran, kjer je bila moja prisotnost nujno potrebna in kjer bi morala ostati nekaj ur. Zato sem šla naprej v opero in tedaj...«
»Ob kateri uri ste bili v operi?«
»Menda razumete namen mojih vprašanj. Neje ob pol ene.«
»In ste šli naravnost v Orcivalkino ložo? Ali je bila sama?«
»Da.«
»Ali vas je kaj oštela, ker ste prezgodaj prišli?«
»Da, najprej me je. Pozneje se je pomirila. Vrnila mi je pisma in me prosila, naj grem, ker je še nekoga pričakovala.«
»Imena tiste osebe, ki jo je pričakovala, vam ni povedala?«
»Ne,« je začudeno odvrnila Berta.
»Menda razumete enamen mojih vprašanj. Če se dokaže, da je za vami prišla v ložo še kakšna ženska, bi bilo jasno, da je ta ženska izvršila umor. Ali je niste srečali, ko ste zapuščali ložo?«
»Nikogar nisem opazila. Silno se mi je mudilo. Odhitela sem po stopnicah in se potem odpeljala dalje...«
»V neko oddaljeno pariško četrt. Med potjo ste odvrgli domino in krinko. To je bila srečna misel, kakor je bilo tudi sreča, da so oboje našli pred tretjo uro zjutraj. Potem se seveda niste več vrnili v opero.«
»Ne. Le po kaj? Saj sem pisma imela!«
»Ta pisma ste potem med štirimi očmi se-

»Da.«
»Zgali?«
»Hvala vam, Berta, da ste mi toliko zapupali. Zdaj vam lahko jamčim, da ste rešeni.«
»Obljubili ste mi, da preiskovalnemu sodniku ne boste ničesar rekli!« je vzkliknila Berta.
»To se razume, da bom molčala. Glavno je, da mu lahko prisežem, da ste nedolžni. On mi bo to moral verjeti. Toda še nekaj važnega je, kar bi bilo treba na vsak način razčistiti.«
»Kaj pa?«
»Kako je s tistim bodalom. Ali je bilo res vaše?«
»To sem takoj tudi sodniku priznala. Pri nesel mi ga je svak z Japonskega.«
»Tisti večer ste ga imeli v moji hiši.«
»Da. Tudi gospodu Gastonu Darcyju sem ga pokazala.«
»Ali ste ga imeli tudi na plesu v operi?«
»Žal. Nisem mogla slutiti...«
»Ali ste ga pozabili v loži?«
»Ne. Neprestano sem ga imela v rokah. Opazila ga je tudi gospodična Orcivalova. Pogledala ga je in mi rekla, da bi vendar zaslužila nekakšno nagrado za uslugo, ki jo je izkazala moji prijateljici.«
»In rekla vam je, da bi ji to bodalo podarili?«
»Tako je bilo. Jaz ji te želje nisem mogla odbiti. Preveč srečna sem bila, da sem tako poceni prišla do pisem.«
»Nesrečno naključje! Sama je prosila za orožje, ki jo je potem usmrtilo.«
»Moj bog!« ji je segla Berta v besedo. Spominjam se, kako mi je Julija rekla, da bo morda imela tisto noč še buren pogovor s neko osebo, ki bi jo utegnila napasti in da

l. 1931. Po tem popisu je v naši državi 6 milijonov 368.000 prebivalcev, ki se preživljajo s svojim delom, in 7.251.000 prebivalcev, ki jih vzdržujejo drugi. V kmetijstvu in živinoreji je zaposleno 10.670.000 ljudi, industrija, obrt in trgovina pa jih preživljajo 1.233.000. Kmečkoga prebivalstva je torej 76,58 odst., v industriji in obrti je zaposleno 11 odst., v trgovini in prometu 4,85 odst., v javnih službah in svobodnih poklicih 4,8 odst. in v drugih poklicih 3,49 odst. ljudi.

* Izjava dr. Frana Kulovca. Že v zadnji številki smo poročali, da se je zavoljo smrti dr. Antona Korošca sestal širši banovinski odbor Jugoslovenske radikalne zajednice za Slovenijo in izvolil senatorja dr. Frana Kulovca za svojega novega predsednika in za političnega naslednika dr. Korošca. »Slovenec« objavlja daljši izvešček iz govora, ki ga je predsednik dr. Kulovec imel po svoji izvolitvi. V njem je med drugim izjavil: »Z vsemi silami bom zmerom delal za smoter, za katere se je boril pokojnik, za zmago krščanskih načel v javnem življenju in za slovensko samoupravo. Slovenska samouprava je veliki ideal, za katerega se bom zmerom boril z vašo pomočjo. Zahteva po njej je v popolnem skladu z državno zamiljo naše ljubljene Jugoslavije. Mi ljubimo to državo in samo v njej si zamišljamo življenje naše samouprave. Imamo na čelu svoj domači vladarski dom Karadjordjevičev, ki naj ga Bog poživi!«

* Drugi plavž na Jesenicah je zagorel. Po 40 letih, odkar je bil pogašen zadnji plavž, je podjetnost Kranjske industrijske družbe spravila v obrat nov plavž, ki je zagorel septembra l. 1937. Ta plavž dela še danes. Odtlej se je močno razvila železarska industrija na Jesenicah, da je danes v teh obratih zaposleno 5000 uslužbencev. Te dni pa je zagorel še drugi plavž. Ob tej priliki je priredilo podjetje majhno domačo slovesnost.

* 50letnico je praznovala te dni v Sp. Hudinji pri Celju posestnica ga. Elza Adam-Vohova. Dolgo vrsto let je že zvesta naročnica in vneta čitateljica »Domovine«, ki jo ob večernih urah rada prebira. Svetovna vojna ji je vzela skrbnega moža in je sama z veliko skrbjo vzgojila svoja dva sinova, izmed katerih je eden orožniški narednik, drugi pa krojač. Jubilatka se je rada udeleževala v raznih dobrodelnih in podpornih društvih. Tako je bila v Dravogradu predsednica Invalidskega združenja in je mnogo pripomogla k lepemu razvoju društva. Leta 1936. je prišla v Celje in kljub

temu, da je šele nekaj let tu, uživa pri sosedih in znancih in prijateljih spoštovanje, ki si ga je pridobila z svojo ustrežljivostjo in prijaznostjo. Jubilatki želimo ob njeni polstoletnici da bi živel v krogu svojih najdražjih še mnogo, mnogo let!

* Nagradjeni delavci na Jesenicah. Tudi letos je Kranjska industrijska družba priredila v Kazini na Jesenicah časten večer za služnim delavcem, ki so letos pri podjetju dopolnili 40 let nepretrganega službovanja. Podjetje je priredilo doslej že štiri častne večere, pri katerih je dobilo lepe priznane listine okoli 140 sodelavcev. Letos je prišel na vrsto »peti poziv«: Dornič Janez, Iskra Jakob, Koder Nikolaj, Lazar Šimen, Ravnik Lovro, Slaninik Matevž, Smolej Janez, Tičar Janez in Zvab Anton. Večera so se udeležili člana upravnega sveta glavni ravnatelj g. Karol Noot in ravnatelj g. Josip Pfeiffer, tehnični ravnatelj dr. inž. Herman Klinar, šef inspekcije dela inž. Srečko Petrovič in glavni tajnik dr. Maks Obersnel. Navzočni so bili tudi nekateri obratovodje in uradniki. Po skupnem fotografiranju in po izdatni večerji je imel zelo lep nagovor šef inspekcije dela inž. Petrovič. Nato je vsakemu jublantu izročil lepo spominsko listino in denarno nagrado. Zahvalil se je najstarejši jublantu g. Jakob Iskra. Ravnatelj g. Josip Pfeiffer je poudaril, da bo upravni svet imel zmerom razumevanje za potrebe uslužbencev.

* Uvedba krušnih kart v hrvatskih mestih. Te dni je bil v Zagrebu posvet zastopnikov Zveze hrvatskih mest, banske oblasti in Pogoda (nedavno ustanovljenega hrvatskega Prizada). Na posvetu so sklenili, da se v vseh hrvatskih mestih uvedejo nakaznice za najvažnejše življenjske potrebščine zlasti za kruh. Zadevna uredba bo izšla v najkrajšem času.

* Smrt staroste slovenskih frančiškanov. V frančiškanskem samostanu v Nazaretu v Savinjski dolini je umrl zlatomašnik in starosta slovenskih frančiškanov pater Emilijan Dovgan Rajnki je bil po rodu iz Kamnika in je v mladih letih misionaril tudi med izseljenci. Blag mu spomin!

* Nove znamke v korist protijetične lige. Ob koncu tega meseca bodo prišle v promet posebne poštne znamke v korist protijetične lige. Uporabljene bodo pretiskane letalske znamke, ki so bile izdane leta 1937 po 5, 10, 20 in 30 din.

* Pozdrav rojakom v Nemčiji. Zveznemu predsedniku g. Pavlu Bolhi v Essen-Stoppenbergu kakor vsem rojakom v Dortmund-

Mengediju in Lünen - Brambauerju želi vsele božične praznike in zadovoljno novo leto Rebernak Jakob iz Nakla pri Kranju.

* Prva pomoč ponesrečenim živalim je naziv knjige dr. Ferda Kerna, ki ne sme manjkati v nobeni kmečki hiši. Danes je živina draga in škoda, ki jo povzroči nesreča, še bolj občutna. Zato ne štedite na nepravem mestu, temveč naročite takoj prepotrebno knjigo, ker vam bo prihranila mnogo skrbi in stroškov. Cena mehko vezani knjigi je 23 din. po pošti 25 din. Naroča se pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Šelenburgova ul. 3.

* Varujte se nalezljivih bolezni. Zato naročite knjigo dr. Josipa Tičarja: »Boj nalezljivim boleznim« z navodilom za nego bolnikov in s slikami. Knjiga velja za poštino vred samo 16 din ter se naroča v knjižarni Tiskovne zadruge v Ljubljani, Šelenburgova ulica 3.

* Morje ob Dalmaciji je zmrznilo. Kakor piše časopisje, je zaradi silnega mraza zmrznilo morje v kaštelanskem zalivu pri Splitu. Po državi je mraz terjal že mnogo žrtev, ki so zmrznile.

* Važno navodilo za naglušne. Da bi naglušni mogli spet čuti, je bil pred nekoliko leti še čudež. Zdaj to lahko dosežete z najmanjšim aparatom na svetu s srebrnim vibrafonom, ki je velik kakor lešnik, brez žice, brez baterije, brez toka in praktično nevoden. Vseučiliške klinike so preiskale delovanje vibrafona, o katerem se objavljene tudi številne znanstvene knjige. Aparat se pred nakupom dobi na poskušnjo. Trdka Vibrafon (Nep. 18. I.), Zagreb, Tomislavov trg 17, nudi našim bralcem edinstveno prilžnost, da se glede naglušnosti kakor tudi glede vibrafona natančneje poučijo, ker vsakemu zanimancu pošlje brezplačno in čisto neobvezno »Zlato knjižico sluha« in zdravniška potrdila.

* Smrten padec s stavbe novega bogoslovja. Na stavbi novega bogoslovja pod Kalvarijo v Mariboru se vršijo zdaj med drugim tudi kleparska dela. Tam je bil zaposlen 54-letni kleparski pomočnik Mihael Jodl z Ruške ceste. Po nesrečnem naključju je omahnil v globino in obležal s smrtnimi poškodbami po vsem telesu. Prepeljan je bil v bolnišnico, kjer je umrl. Bil je dober delavec. Družina je izgubila z njim skrbnega poglavarja. Žalujemo njegovemu sožalje!

* Mrtvo sta našla. Mesar in posestnik Jan-ko Ino iz Zagorja se je v nedeljo popoldne s hčerko popeljal na sankah proti Mlinšam. Namenjen je bil obiskati 80letno posestnico

ji bo pahljača z bodalom prav prišla. Grozno je to!

»Grozno!« je ponovila gospa Cambryjeva. »Če bi bili to takoj povedali preiskovalnemu sodniku, bi bila šla preiskava v čisto drugo smer. Toda razumem vas. Niste mogli drugače govoriti, če niste hoteli izdati svoje prijateljice. Toda dovolite mi, da vas vprašam, komu so bila namenjena tista pisma.«

Berta je zardela.

»Gospa, to ni več moja skrivnost. Poza-biti hočem ime tistega možkega.«

»Ali ga poznate?«

»Videla sem ga in pokazali so mi ga, toda sama nisem nikoli z njim govorila.«

»Čudno, a zakaj se on skriva?«

»Mrtev je že.«

Toliko da gospa Cambryjeva ni kriknila. Potem je rekla:

»Zdaj so mi padle luskine z oči. Lahko si mislim, kako so ta pisma prišla v roke gospodične Orcivalove. Listi so objavili, da se je nekaj dni pred tistim plesom obesil neki tujec v njeni hiši. Ta pisma so bila torej...«

»Ne imenujte mi njegovega imeja, če ga poznate, gospa. Tisto ime...«

»Pomirite se, draga Berta. Še nekaj bi vas rada vprašala.«

»Recite mi, kdaj se je začelo razmerje tistega človeka z vašo prijateljico.«

»Pred dobrim letom. Končalo se je pred nekaj meseci.«

»Zdaj pa nekaj drugega, draga Berta. Govoriva o vaši bodočnosti!«

»O moji bodočnosti? Jaz se mjo že zaigrala.«

»Zakaj? Vzeli boste Gastona Darcyja, jaz pa njegovega strica.«

»Ne morem biti žena gospoda Gastona.«

»Zakaj ne? Ljubite ga in on ljubi vas. Da, vi ga ljubite, ne motim se.«

Berta je zajokala in rekla:

»Saj si niti misliti ne morete, koliko jaz trpim.«

»Vendar se ne boste brigali za gobeždanje ljudi. Prezirajte ljudi kakor jih gospod Gaston prezira. Samo norci bi mu mogli zameriti, če bi vzeli vas. Ljubite ga in kaj vas vse drugo brigal!«

»Prav zato, ker ga ljubim, moram njegovo ponudbo odkloniti. Njegova preteklost je neomadeževana in zato ni potrebno, da bi si bodočnost mazal z menoj.«

»Berta, vi se ozirate na to, kar on prezira. Poročite se z njim in vaša ljubezen vam bo najboljši pomočnik. Ljubezen je vse, vse ostalo pa je dim. Če bi bila jaz namesto vas, se ne bi niti za trenutek pomišljala.«

»Pozabljate, da me utegnejo že jutri odveči nazaj v zapor, odkoder morda ne bom prišla prej kakor takrat, ko me bodo sodili in obsodili. Kako bi torej sploh smela misliti na gospoda Gastona?«

»Počakajte samo toliko, da se gospod Darcy prepriča o vaši nedolžnosti in vas neha zasledovati. Ne bojte se zlobnih jezikov! Trije bomo nastopili proti njim: vaš mož, moj mož in jaz. Jutri vam bom privedla Gastona. Prihajala bom k vam vsak dan, in prosim vas, da razpolagate z menoj v vsakem oziru.«

Gospodični Lesterelovi se je zjasnil obraz in vprašala je:

»Ali bi vi, gospa, pristali...«

»Na vse, kar želite. Samo da vam pomagam.«

»Imam sestro, ki jo nad vse ljubim...«

»In ki je niste videli, kar so vas prijeli?«

»Ona niti ne ve, da sem spet v svobodi. Jaz pa tudi ne vem, ali ona sploh še živi. Bila je hudo bolna, pa nisem dobila vesti od nje.«

»Ne bojte se. Nič se ji ni primerilo. Gospod Roger Darcy mi je rekel, da je zaslísal njo in njenega moža. Njen mož je menda pri mornarici.«

»Da, častnik pri trgovski mornarici. Dober človek je, a zelo siten. Morda bi me on naglal, če bi prišla v njegov dom. Utegnil bi prepovedati moji sestri Matildi, da bi me sprejela, ona pa bi se temu uprla, in potem...«

»Ali želite, da bi šli skupaj? Povedala mu bom, kdo sem jaz, rekla bom, da ste nedolžni in on mi bo verjel.«

»Gospa, če bi to storili in me spravili z njim, bi rešili mene in mojo sestro... ker vi ne veste... ne morete vedeti...«

»Lahko si vse mislim,« ji je segla gospa Cambryjeva v besedo. »Spodaj čaka moj voz. Kje pa stanuje vaša sestra?«

»V ulici Caumartin.«

»To je blizu. Spravila vaju bom in potem vas bom pustila tam, da se o vsem pogovorite.«

»Samo nekaj vas rotim, gospa! Pred nje-jam možem ne omenite ne pisem, ne sestan-ka v operi.«

»Ne bojte se, draga Berta! Samo vratarju naročite prej, da ste šli k svoji sestri. Utegnil bi priti gospod Gaston.«

»Prav imate. Tako bom storila.«

Na ulici ni bilo več detektiva.

Ko sta pozvonili pri Crozonovih, jima je odprla služkinja, ki je povedala:

Potrjavajo blizu Dolgega Brda. Ko sta prišla s hčerko do hiše, sta zaslišala žalostno mukanje živine v hlevu. Klical je gospodinj, toda ni bilo odgovora. Meneč, da je odšla v cerkev, je kar sam nametal živini krme v jasli. Čez čas je šel spet trkat na hišna vrata. Odgovora ni bilo, pač pa je z lah-koto odprl večna vrata. S hčerko sta stopila v sobo in sta našla staro ženo mrtvo na postelji. Ženica je samotarila v hiši in je umrla zaradi starosti.

* **Upepeljeni domačiji.** Antonu in Tereziji Simončevićima v Račah je ogenj upepelil domačijo. Vzrok požara je bil slab dimnik. Posledično Antonu Krajncu je pogorela v Mali Zimici pri Dupčaku domačija. Vzrok ognja še ni dognan.

* **Dva požara.** Nedavni zvečer se je vnel cvetličnjak na posestvu ge. Janičeve na Babnem pri Celju. Na kraj požara so hitro prišli gasilci z Babnega in preprečili, da se ni požar razširil. Cvetličnjak je zgorel do tal. Kaže, da je bil požar podtaknjen. V kleti šefa katastrske uprave v Celju inspektorja g. Didka na Miklavžkem hribu so se po nesreči vnela drva. Ogenj so kmalu omejili.

* **Po nesrečnem naključju se je ustrojil.** Te dni je poslal Matija Rak, posestnik v Rogarici, svojega 12letnega sina Ivana v hlev, da odveže živino in jo žene napajati. Fanta pa precej časa ni bilo iz hleva. Očetu se je to videlo sumljivo, pa je stopil v hlev, kjer je zagledal sina vsega v krvi ležati v kotu. Takoj je skočil k njemu, da bi mu pomagal, a je bil ves trud zaman. Sinko je bil že izkrevavel. Nedaleč od njega je ležal starinski samokres. Fant se je pač igral s samokresom, ki se mu je nenadno sprožil in mu uničil mlado življenje. Kje je dobil samokres, je vprašanje. Starši izjavljajo, da ga pri hiši niso imeli in tudi niso nikdar videli, da bi ga otrok imel.

* **Smrt na tračnicah.** Pri premikanju tovornega vlaka se je na postaji Sv. Lovrencu na Pohorju zgodila smrtna nesreča, katere žrtev je postal zavirač državnih železnic Ivan Pliberšek, doma iz Radvanja pri Mariboru. Mož je po nesreči padel pod kolesa, ki so ga do smrti povozila. Pokojnik je bil vesten uslužbenec in dober tovariš. Naj v miru počiva!

* **Obsodba predrznega vlomilca.** Pred malim kazenskim senatom v Ljubljani se je zagovarjal 31letni samski delavec Pavel Malovrh iz Ljubljane, pristojen v Črni vrh. Obtožnica ga je dolžila, da je leta 1938 zagrešil več vlomov, najprej dva pri Antonu Ovnu

v Dobrovi pri Ljubljani, nato prav tam v mesnico Antona Vamplja. Pri Ovnu si je nabral večje količine usnja, nekaj parov čevljev in raznih čevljarskih potrebščin, pri Vamplju pa cel kup razne mesnine. Ko je bil oskrbljen z obutvijo in jedjo, si je potem v koči Borisa Krevlja na Golem brdu nabral še nekaj obleke, perila in odevi. Dalje je vlomil še pri Ivanu Stanovniku v Kozarjah. Sodniki so ga kot starega grešnika obsodili na štiri leta robije.

* **Brca vzrok smrti.** Petletnega delavčevega sina Antona Javnika iz Kurje vasi pri Sv. Lovrencu na Pohorju je nekdo tako močno brcnil, da je deček umrl. Odrejeno je bilo raztelesenje trupla, da se doženejo podrobne okoliščine dejstva smrti.

* **Nevaren tat prijatelj.** Policija je zaplenila v nekem stanovanju v Černetovi ulici v Ljubljani večjo količino sumljivega blaga. Zdaj so ugotovili, da je skrnil predmete, in sicer tri kovčke, v katerih je bilo mnogo raznega perila, oblek, čevljev in podobnega, neki France Velkavrh iz Korene nad Horjulom. Vse to blago izvira bržkone iz raznih tatvin, kajti 23letni Velkavrh, ki je po poklicu šofer, je že znan nepridiprav. Velkavrh je spravil blago že pred časom v Černetovi ulici, kjer se je naselil pod tujim imenom. Prijavil se je kot Ivan Purkart, da bi imel mir pred policijo. Imel pa je vendarle smolo. Aretirali so ga namreč že 13. t. m., ko je šel po Bleiweisovi cesti, namenjen nekam na Vič. Zanimivo je, da je bilo stanovanje za Purkarta plačano že po Velkavrhovi aretaciji. Ker sam tega ni mogel storiti, je verjetno, da ima pomočnika, s katerim sta skupaj vlamljala ter kradla po mestu in okolici.

* **Vino so kradli.** Od Sv. Križa pišejo: Lastniki naših zidanic so že dalje časa opazovali, da jim neznanci iz zidanic odnašajo vino. Zdaj je bila razkrinkana vsa vlomilska družba. Nedavno sta zgoreli Repnikova in Božičeva zidanica v Gobjeku. Preiskava orožnikov je kmalu dovedla do uspeha. Prijeli so tri fante. Fantje so imeli v neki kmečki hiši svoje zatočišče, kjer so popivali in se dobro imeli. Vino so hodili krast v moravške zidavnice. Poslednji čas so večkrat obiskali Repnikovo zidavnico, oglasili pa so se tudi v zidavnici prejšnjega župana Božiča. Ko je ta opazil, da mu hodijo krast vino, je več noči bedel v zidavnici in čakal vlomilcev. A tiste noči, kadar je bila straža, ni bilo nikogar. Nedavno noč so fantje šli spet na tatinski pohod. Eden izmed njih je po tatvini

potisnil v Repnikovo zidavnico otep slame in zažgal. Preden so pritekli sosede na pomoč, je stavba zgorela do tal. Iskre so preskočile tudi na Božičevo zidavnico in so jo prav tako upepile. Vsi trije potepini so zdaj v sodnih zaporih. Nepridipravi zaslužijo ostro kazeno.

* **Zagoneten umor v Zagrebu.** V Zagrebu so nedavno našli zadavljeno in obešeno ženo narednika Gjura Weissa. Na podlagi raznih sumljivih okoliščin so aretirali Gjura Weissa, ki pa taji vsako krivdo. Predvsem ga sumijo umora zaradi neke Mariborčanke, češ da se je nameraval z njo oženiti. Mariborčanko so zavaljo tega privedli v Zagreb, kjer je bila na policiji soočena z Weissom. So- očenje je poteklo burno in je zelo omajalo verodostojnost Weissovih izjav v preiskavi. Saj je med drugim tudi izjavil, svoji prijateljici, da mu je umrla mati, ko je prišel na sestanek z njo z žalnim trakom na rokavu. Sedaj je tudi jasno, da ni bil vzoren soprog, za kakršnega se je izdajal, saj je svoji prijateljici ponovno zatrjeval ljubezen in obžalovanje, da si ne moreta postaviti skupen dom. Zaradi tega pa ga je tudi pozdravila pri soočenju z bešdami: »On je potepuh, ničesar več mu ne verjamem.« Brez vsakega dvoma je ugotovljeno, da Mariborčanko ne zadene na umoru nikaka krivda in da je zapletena v preiskavo le kot žrtev Weissovih neresničnih navedb.

* **Tat, ki se ne more spomniti vseh svojih tatvin.** Na Jezici je bil aretiran vlomilec in tat Vinko Zevnik iz Mavčič, ko se je peljal proti mestu z ukradenim kolesom, ki si ga je bil prilastil malo prej pred neko gostilno. Zevnika so na policiji natančneje zaslišali, potem pa izročili sodišču. Zevnik je priznal celo vrsto vlomov in tatvin koles, vendar se vsega ni mogel spomniti.

* **Po streljih v zrak krvav poboj.** Pred nekaj dnevi je prišlo do fantovskega obračunavanja v Drnovem in je 18letni Jože Vodopivec obležal na tleh s počeno lobanjo. Zdaj je fantovsko obračunavanje terjalo novo žrtev, 35letnega Franca Žiberta iz Bregov pri Leskovcu, ki je dobil več hudih ran. Žibert je lovski paznik v lovišču Vrbini, ki je last g. Inekovića iz Zagreba. V nedeljo se je vračal iz službe in se je ustavil v gostilni v Vihrah, kjer je bila zbrana družba fantov. Naenkrat je Žibert vstal, šel iz gostilne in sprožil v zrak dva strela. To je bilo fantom bojna napoved. Takoj so se vsuli iz gostilne in se je pred vrati vnel pretep. Hitro je obležal Žibert nezavesten na tleh. Bil je pre-

»Gospod in gospa sta za mizo. Vesela bosta, ko bosta videla gospodično.«

Služkinja je v nekaj besedah opozorila Berto na veliko izpremembo. Gospod Crozon se je z gospo Matildo pobotal in spet sta prijatelja.

Ko je gospa Crozonova slišala, da se nekdo pogovarja v veži, je prišla, da bi videla, kdo je prišel. Ko je zagledala Berto, jo je objela, za gospo Cambryjevo se pa niti zme-nila ni. Berta se je sestrji komaj iztrgala, da ji je predstavila svojo zaščitnico. Potem je prišel še kapitan in ko je zvedel, da je Berta prišla, je odvedel vse tri v obednico.

»Vedel sem, da je nedolžna,« je rekel in udaril s pestjo po mizi. Torej imamo zdaj Berto spet nazaj. Gospa, hvala vam, da ste se tako zavzeli zanjo.«

»Meni se ni treba nič zahvaljevati, ampak gospodu Darcyju, ki bo sploh ustavil postopek proti gospodični Berti, čim se čisto prepriča o njeni nedolžnosti.«

»No, potem me pa nič več ne skrbi,« je vzkliknil Crozon, »glavno je, da je Berta prosta. Kako se je mogel zmotiti tako dober sodnik!«

»Zavedli so ga razni krivi sledovi.«

»Vem, tisto vražje japonsko bodalo! Toda lahko bi si bil mislil, da ga je izgubila.«

Berta je prebledela. Gospa Cambryjeva je dodala:

»Da, izgubila ga je, ko je odšla iz moje hiše. Našla ga je ženska, ki ga je potem uporabila za umor v operi.«

»Ali so to ženske odkrili?«

»Se ne. Toda dognali so, da Berta ne more biti kriva. Postala je žrtev nagnusne spletke.«

»Jaz bom že vse to odkril. Na sledu sem

lopovu, ki bi me bil skoraj zapletel v dvoboj z mojim starim prijateljem stotnikom Nointelom, o katerem je trdil, da je ljubček moje žene. Toda z Nointelom sva to podlost razkrila in Nointel je danes moj najboljši prijatelj.«

»Gospoda Nointela so mi včeraj predstavili,« je dejala gospa Cambryjeva. »On je tudi dober prijatelj gospoda Gastona Cambryja, mojega bodočega nečaka.«

Berta je pogledala sestro. Obe sta ves čas mislili nato, kar se je zgodilo, odkar je bila Berta v zaporu. Berti je burno udarilo srce in sama pri sebi je pomislila:

»Vse to je Gaston napravil zaradi mene...«

»Upam, da vas bom še kaj videla,« je dejala lepa vdova Crozonu. In želela bi tudi, da me vaša gospa soproga kdaj obiše na moj dom.«

»Prav rada bova prišla,« je navdušeno pritr-dil kapitan. »Če bi vedeli, gospa, kako sva zdaj srečna! Zdaj mi je dom raj, prej mi je bil pa pekel. Zločinec, ki mi je bil pisal tista anonimna pisma, me je hotel prepričati, da je moja žena na skrivaj rodila. Iskal sem otroka, da bi ga ubil. Zdaj prosim Matildo in Berto, da mi odpustita. Toda pustimo to! Kdaj so vas izpustili, Berta?«

»Davi, in komaj sem prišla domov, že me je obiskala gospa Cambryjeva. Ona me je navdala s tolikšnim pogumom, da sem se upala priti k vam.«

»Ne zamerite mi. Sumničil sem vas. Jezil sem se na vas, ker ste rekli sodniku, da je vaša sestra poslala po vas.«

»Gospod,« mu je segla gospa Cambryjeva v besedo, »Berto so preslepili, samo da bi jo spravili na ples v operi.«

»Najbrž je imel tudi tisti pisec anonimnih

pisem svoje prste vmes,« je vzkliknil Crozon. »Če bi ga dobil v roke, bi ga takoj zadavil.«

Tedaj je spet pozvonil zvonec na stanovanjskih vratih.

»Če ni morda Nointel!« je vesel vzkliknil kapitan.

Med tem so se iz veže začuli glasovi dveh žensk, ki sta se prepirali.

»Ni Nointel,« je hitro rekel Crozon. »Neka ženska mora biti.«

Tedaj pa je že stopila v obednico služkinja in rekla s prestrašenim glasom:

»Neka ženska išče gospodično Berto!«

»Ženska?« se je prestrašila Berta.

»Da, kakor kakšna dojljla je in otroka nosi s seboj.«

Strašen trenutek! Kapitan je skočil kvišku, kakor bi ga bila kača pičila. Berta je prebledela, njena sestra pa je izgubila zavest.

»Dete? Dojljla? Kaj pa išče?« je besno vzkliknil Crozon.

»Ženska hoče na vsak način govoriti z gospodično Berto,« je odvrnila služkinja.

»Tako bom prišla,« je rekla Berta in hitro vstala.

Vstal pa je tudi kapitan.

»Prepovedujem vam, da bi se premaknili,« je besno zakričal.

Gospa Cambryjeva je hotela oditi.

»Ostanite, gospa, prosim vas,« ji je rekel mornar.

Crozon je odprl vrata, odrinil služkinjo, planil v predsobo in se takoj vrnil. S seboj je privlekel za roko debelušasto žensko, ki ji je vo naročju spal otrok.

Ženska je bila v prvem trenutku tako prestrašena, da se ni znašla.

(Dalje)

peljan v krško bolnišnico. Ima dvakrat počeno lobanjo in hudo rano od noža na hrbtu. Prav tako ima hudo poškodovano levo nogo, katere sploh ne more pregibati in bo najbrž ostala mrtvoudna. Poškodbe na glavi pa so od močnega udarca s stolom. Žibert trdi, da ga je udaril neki Jože iz Mrtvic. Nadaljnja preiskava bo šele pokazala, če so njegove trditve resnične.

* **Nevaren vlomilski par pod ključem.** Te dni sta prišla v trgovino celjske zlatarke ge. Salmičeve v Narodnem domu 22letni brezposelni knjigovez Franc iz Ljubljane in 24letni brezposelni delavec Albin iz Vojnika ter ponudila zlato verižico v nakup. Ga. Salmičeva pa je takoj obvestila policijo, ki je oba moža aretirala. Ugotovili so, da so prišli dva nevarna vlomilca, ki sta izvršila v zadnem času v Celju in Savinjski dolini več vlomov, tatvin in sleparstev. V gozdu blizu Petrička v Liscach so našli zlato uro, ki sta jo bila tam skrila. Priznala sta, da sta izvršila tudi vlom v Strugah na Dolenjskem in vlom v župnišče v St. Petru v Savinjski dolini. Izročili so ju sodišču.

* **Nož je uničil človeško življenje.** Pred tričlanskim senatom v Celju sta se zagovarjala 26letni posestnikov sin Franc Jakob s Hudinje pri Vitanju in 25letni posestnikov sin Stanislav Skok iz Brezna pri Vitanju zaradi uboja in telesne poškodbe. Obdolženca sta sedela 1. septembra v Puklovi gostilni v Loški gori pri Zrečah. Gostje so se mirno pogovarjali. V gostilno je stopil hlapec Janez Benedejčič ter dejal, da se lahko stepajo. Jakop in Skok sta nato pograbila vsak svoj stol. Nastalo je prerivanje, v katerem je Skok udaril Leopolda Razborška s stolom po desnem nadlaktu in ga lahko poškodoval. Benedejčič pa je dobil dva vboda z nožem v trebuh. Ko je stopil Henrik Winter proti Jakopu, ga je ta z nožem vrezal v levo roko in tako poškodoval, da so morali pozneje Winterju odrezati sredinec. Benedejčiča so prepeljali v celjsko bolnišnico, kjer je za posledicami vnetja trebušne mrene umrl. Oba obdolženca sta zanimala krivdo na Benedejčičevi smrti. Sodišče se je postavilo na stališče, da gre za prekoračenje silobrana in za težko in lahko telesno poškodbo. Franc Jakob je bil obsojen na 14 mesecev, Stanislav Skok pa na sedem mesecev strogega zapor, poleg tega pa še vsak na plačilo povprečnine v znesku 250 din.

* **Zaradi vožnje po polju je ubil soseda.** V vasi Trstenem pri Varaždinu se je zgodil obžalovanja vreden zločin. Kmet Rudolf Valašič je na saneh vozil drva iz gozda. Da bi skrajšal pot, je krenil po bližnjici čez zemljišče soseda Škrbca. Po nesrečnem naključju se je srečal s Škrbcem in sta se sprla. Naposled je Škrbec z nožem nekajkrat zabol Valašiča v prsi in trebuh. Po nekaj minutah je Valašič umrl. Škrbca so odgnali orožniki.

Popotnikova torba Brezsrčno trpinčenje živali

Trebnje, decembra. Ne mine dan, da ne bi imeli priložnosti opazovati, kako neusmiljeno pretepaajo gonjači živino, ki se izmučena od dolge poti in sestradana komaj še premika. Ponoven primer neusmiljenega ravnanja z živino se je pripetil te dni na banovinski cesti na Račjem selu pri Trebnjem. Gonjači so ta dan gonili s sejma konje. Izmučena živina je pešala, gonjači pa so tako neusmiljeno tolkli z gorjačami po živalih, da so se mimoidoči zgražali. Zavoljo udarcev se je na cesti zgrudil konj in si pri padcu nalomil hrbtenico. Gonjači pa niso poklicali živinozdravnika, ki bi bil prav gotovo odredil, da se ponesrečena žival pokonča in ne trpinči dalje temveč so ubogo žival prevladali v občestni jarek, z ostalimi konji pa so šli naprej, da obveste gospodarja, ki naj bi poskrbel, da bi prišel ponesrečenega konja gledat mesar iz Ljubljane. Šele ko bi prišel mesar in bi bila kupčija potrjena, naj bi se živinčce pokončalo in odpeljalo v mesnico.

Tako je ostal ubogi konjiček v občestnem jarku ves dan, čez noč in še naslednji dan. V silnih bolečinah je tolkel s kopiti okrog sebe. Ljudje so mu nanosili nekaj mrve, ki jo je sestradana žival sproti požrla. Bolečine so postajale vse večje in so bile hude zlasti ponoči, ko so ubogo žival potepuški psi ali pa sestradane lisice napadle in z živega trgale meso v kosih.

Naslednjega dne je bil tako objeden konj še živ, vendar pa ni imel niti tedaj nihče poguma, da bi ga pokončil, saj bi se moglo zgoditi, da bi lastnik terjal povračilo škode. Šele, ko po celodnevem čakanju ni bilo od nikoder gospodarja, so naposled poklicali živinozdravnika iz Trebnjega, ki je takoj prihitel na mesto in žival nadaljnjega trpljenja rešil.

Lastnik konja je bil prijavljen sodišču, kjer bo, upajmo, prejel zaslužno plačilo. Mislimo, da je za tako trpinčenje živine poleg gonjačev odgovoren tudi gospodar sam. Zverskemu mučenju živine po naših cestah naj napravijo oblastva s potrebnimi ukrepi konec.

Strahoten zločin v družini slaboumnežev

Podlehnik, decembra.

Kakor smo že poročali, je bil pred tedni ponoči izvršen v Spodnji Stanošini pri Podlehniku v Halozah zločin, ki je razburil vso okolico. Posestnik Janez Drobnič je bil ubit, njegov brat Andrej pa tako hudo poškodovan, da so ga morali prepeljati v bolnišnico v Ptuj. Kot priča zločina je nastopil 13letni pastirček Viktor Verlič, ki je služil pri Drobničevih, pa je usodno, noč pobegnil domov k svoji materi in ji povedal, da sta vdira pozno ponoči v hišo dva moška visoka in močne postave. Oba da sta imela v rokah električni svetilki, čepici pa potegnjeni na oči in sta v hrvatskem jeziku zahtevala denar. Janez Drobnič, ki je spal na klopi poleg peči, da se jima je postavil po robu. Tudi Andrej, ki je spal na peči poleg pastirja, da se je pridružil bratu, toda razbojniki so oba brata obvladali. Pastirček se je med borbo izmuznil iz hiše in pobegnil.

Tako se je glasila izpoved pastirja, na podlagi katere so potem orožniki prijeli tri bosanske konjarje, ki so v sosedni vasi spravljali s svojimi konjičji drva iz gozdov. Te tri konjarje so videli ljudje dan poprej v Spodnji Stanošini, kamor so prišli po svoje konjičke, ki so se bili ponoči odtrgali in zbežali na stanošinske njive na pašo. Konjarji pa so vztrajno zatirali svojo nedolžnost. Ker jim niso mogli ničesar dokazati, so jih morali izpustiti. Tako se je zdelo, da bo tudi stanošinski zločin ostal nepoizjasnjen, ko je nenadno nastal preobrat in se je pokazalo, da ne gre za roparski umor, temveč za strašen obračun med obema bratoma.

Na Drobničevem domu sta živela brata Janez in Andrej. Janez ni rad delal, Andrej pa je bil slaboumen, vendar ne toliko, da ne bi bril znal gospodariti. Bil je zelo skop. Družbo jima je delal 13letni pastirček Viktor Verlič, ki je tudi nekoliko omejen. Vsi trije so sestavljali neko čudaško družino, ki je živela sama za sebe brez stikov s sosedi. Ker so bili ljudje prepričani, da so Drobniči bogati, se je zdelo povsem verjetno, da je bil namje izvršen roparski napad.

Skrivnost zločina pa je naposled razkril pastirček.

Njegova mati je te dni silila sinka, naj gre spet k Drobničevim, da bo vsaj oskrboval živino, ker je eden izmed bratov mrtev, drugi pa v bolnišnici. Pastirček pa se je ves stresel od strahu pri materinih besedah. Ko je mati silila vanj, naj ji pove, zakaj se boji, ji je rekel, da ga je strah pred Andrejem, ki mu je zagrozil, da ga bo ubil. Mater je seveda še bolj zanimalo, zakaj bi mu Andrej zagrozil. Naposled je deček le povedal, da niso ubili Janeza Drobniča razbojniki, temveč njegov brat Andrej. Po storjenem dejanju pa je Andrej pastirju zapretel, da mora ljudem govoriti o razbojniškem napadu, sicer bo tudi njega ubil. Po pastirjevem privedenju se je zločin zgodil takole:

Brata Janez in Andrej Drobnič sta se že dolgo prepirala, ker se je Janez hotel ože-

niti. Andrej se je namreč bal, da ne bi potem moral zapustiti dom. Tudi sosedje so vedeli, da bi se bil Janez že zdavnaj oženil, če se ne bi bil bal brata. Janez je bil zmerom brez denarja in odvisen od brata, ki je kot skop varčevalec imel nekaj gotovine in bratu od časa do časa dal manjše zneske. Dne 19. novembra zvečer sta brata ribala zelje. Pri tem poslu sta se napila vina. Janez je ob tej priložnosti spet omenil, da se bo oženil. Andrej je ugovarjal in nastal je med njima prepir. Oba sta se spoprijela. Andrej je bil močnejši in je prizadejal bratu smrtno poškodbo. Pa tudi sam je dobil hude poškodbe. Ko je brat omagal, ga je Andrej položil v posteljo in ga rokril, češ da bo že prišel k sebi. Ko pa je videl, da je mrtev, ga je kar pustil. Pastirček, ki je bil priča bratomora, je na Andrejeve grožnje molčal, dokler ga ni strah, da ne bo moral nazaj k Drobničevim, privedel do tega, da je vse izdal. Andrej, ki je v ptujski bolnišnici, bo moral iz bolnišnice v zapor. Ljudje pravijo, da je moral biti zločin izvršen v strahotnih okoliščinah, ker je morilec manj vreden človek. Sploh je manjvrednost združena z behavostjo, neredek pojav med našim ljudstvom po vojni. Ni dvoma, da je to dedna obremenjenost. Alkohol žanje svoje uspehe, in če mu ne bomo postavili mej, bomo v desetletjih narod, ki bo moral z lučjo pri belem dnevu iskati duševno in telesno čisto zdrave ljudi.

Iz Prekmurja

Ogenj v Murski Soboti. V gospodarskem poslopiju Lutaričeve gostilne, ki stoji ob cesti med Mursko Soboto in Tišino je nastal ogenj. Prvi ga je opazil domači hlapec in opozoril ostale, ki so najprej rešili živino iz hleva in svinje iz svinjaka. Gospodarsko poslopije je bilo še čisto novo. Prihiti so gasilci iz Gradišča, Murske Sobotne, Murskih Črncev, Satahovcev in Tišine ter udušili ogenj, da ni užgal še gostilne. Kako je požar nastal, še ni znano.

Razbojništvo na cesti. Posestnikov sin Štefan Mataj iz Kroga se je peljal od Pečarovcev proti Murski Soboti. Pri prvem mostu sta mu prišla nasproti dva pešca. Eden je naglo z žepno svetilko posvetil Mataju v oči, da je ta izgubil ravnotežje in padel v občestni jarek. Eden izmed neznancev je vzel kolo, naložil drugega predse in oba sta se odpeljala po cesti naprej. Ukradeni kolo je znamke »Reichsrad« s tovarniško številko 795.453 in evidenčno številko 145.023.

Naši na tujem

Iz življenja naših ameriških rojakov

Cleveland, decembra.

Uprava Slovenskega narodnega doma v Clevelandu je priredila od 9. do 17. novembra spominsko razstavo slik pokojnega Peruška v korist njegove vdove in hčere.

V New Yorku je umrl Matija Rantaša, star 74 let. Po poklicu je bil vrtnar. Pri Sv. Marjeti ob Pesnici ima brata.

V Clevelandu je umrl Franc Globokar, star 60 let, doma iz Fužin pri Zagradcu. Zapustil je ženo, dve hčeri in sina. V istem kraju je umrl 48letni Ivan Jeglič, doma iz Begunj na Gorenjskem. V domačem kraju je zapustil brata Franceta in sestro Marijo. V Ameriki je živel 27 let. Po dolgi bolezni je umrla Neža Pižmova rojena Kumljeva, v starosti 67 let. Doma je bila iz Podgrada pri Žužemberku. V Clevelandu je živela 43 let. V domačem kraju je zapustila tri sestre v Ameriki pa moža, dva sina in hčere.

V Hibbingu je umrla Marija Ivančičeva, stara 38 let. Rodila se je v Ameriki. Zapustila je moža, sina in dve hčeri.

V Veroni je umrla Marija Srebotova, rojena Slavčeva, v starosti 44 let. Doma je bila iz Knežaka na Notranjskem.

V Imperialu je umrl Janez Potočnik, star 53 let, doma iz Lučne v Poljanski dolini. V Ameriki je živel 33 let. Zapustil je ženo, dva sina in pet hčera.

V Elyju je umrla Ivanka Markunova, rojena Vranešičeva, stara 52 let. Doma je bila iz Tribuča pri Črnomlju. V Ameriki je živel 28 let. Zapušta štiri sinove in dve hčeri.

V Sheboyanu je umrl Jožef Zore, star 56 let, rojen v Trebeljnu. V Ameriki je zapustil brata, v domačem kraju pa dva otroka in ženo.

V mestu Gardineru je umrl Jakob Gornik, star 73 let, doma iz okolice Ribnice.

V Nillesu se je nedavno ponesrečil Janez Černe. Štel je 51 let in doma je bil iz Sp. Kašlja. V Ameriki je živel 35 let in zapušta brata in sestro v Clevelandu.

V Darraghu je nedavno umrl v starosti 52 let Ivan Bahor iz Kvasice pri Črnomlju.

V Harmarvillu se je ponesrečil pri avtomobilski vožnji Ivan Ferjan. Štel je bil 59 let. Doma je bil iz Luže na Gorenjskem.

V Hallu se je v premogovniku ponesrečil Ivan Skarja, šele 26 let star. Rodil se je v Ameriki.

V Alixu je umrl Jurij Kokalj, star 70 let. Doma je bil iz okolice Kranja.

Argentinski časopis o Jožetu Kastelcu. Športni časopis »El Grafico«, ki izhaja v Buenos Airesu, je posvetil celo stran slovenskemu duhovniku g. Jožetu Kastelcu, ki se je bil ponesrečil v Kordiljerskih gorah. Časopis prinaša kratek Kastelčev življenjski opis in pri tem prav lepo opisuje Slovenijo, ki jo imenuje Jugoslovensko Švico in pravi, da je Slovenija odlična dežela za planinstvo. Med drugim ima zelo lep opis Julijskih Alp in Triglava, ki mu dodaja sliko Triglava in prizor z Julijskih Alp. O Kastelcu pravi, da je bil odličen duhovnik.

Božična voščila

Vesele božične praznike želijo sorodnikom, prijateljem in znancem:

Aleksandrovo na Krku. Orožniški podnarednik Štefan Tanšek (Tratna pri Grobelnem).

Beograd. Slovenski vojaki kr. garde na Dedinju: Pašar Jakob (Podlipa pri Vrhniki), Ambrožič Janez (Breznica nad Škofjo Loko), Peternej Rudolf (Javorje nad Škofjo Loko), Košak Leopold (Kostanjevica pri Krki), Vrečko Maks (Gornja Polskava), Hostar Jože (Raka pri Krškem), Samotorčan Jože (Mala Ligojna pri Vrhniki), Ažbe Rudolf (pri Škofji Loki), Rupar Anton (Bukov vrh nad Škofjo Loko).

Beograd. Slovenski fantje v orožniškem polku: orožniški narednik Fabijan Adolf (Senič), Grobolšek Franjo (Št. Lambert pri Litiji), narednik Podrgas Viktor (Vojnik pri Celju), podnarednik Zavišek Ignac (Krka), kaplar Muc Janez (Primostek), Pristavec Francišek (Preserje pri Ljubljani) in Mahelič Franc (Ribnica).

Beograd. Redov Ocvirk Jože.

Beograd. Ivan Mašera (Konjice).

Beograd. Nežika Glad (Banja Loka).

Beograd. Slovenski fantje orožniki na službi v beografskem orožniškem polku: orožniški narednik Triglav Ivan (Sv. Andrej pri Slovenem Gradcu), orožniški podnarednik Kralj Viktor (Homec pri Kamniku), orožniški kaplarji Slemenšek Alojz in Male (Dole pri Vojniku), Jošt Ivan (Šešče pri Celju), Slabe Avguštin (Kozarje pri Dobrovi) in Zakrajšek Alojz (Runarsko pri Logatcu).

Beograd. Slovenski fantje orožniki: Mlakar Silvester, Srajnar Anton, Debeljak Fran, Ban Franc, Jančič Ernest, Cvetko Janez, Poznajšek Rudi, Krajnc Gustav, Kraševac Ignac in Borštnar Stanko, orožniški podoficirji.

Beograd. Slovenski fantje vojaki, služeči pri pehoti kraljeve garde: Andrej Šik (Zerovnica), Viktor Kovše (Skomarje), Adolf Kotnik (Suhi potok), Jože Mehle (Plešivica), Franc Štrubel (Zdenska vas), Karlo Miklovin (Sentilj), Martin Sengačnik (Ilovca), Ivan Žavec (Kamnica), Alojz Vidmar (Loče), Jože Skaza (Maribor), Janez Purkat (Prhajevo), Drago in Slavko Jurak (Oplotnica), Ivan Jovan (Slovenj Gradec), Jože Kozmač (Luče), Anton Fink (Dolenjsko), Karlo Medvešek (Rajhenburg), Franc Breznik (Slov. Bistrica), Avgust Kovač (Lešje), Martin Špes (Ljubčica), Avgust Blerinšek (Brezovica), Jože Kranjc (Mislinje), Janez Kern (Zagreb), Franc Pavlič (Vel. Brusnice), Franc Zupan (Mošnji), Lovrenc Gabrovec (Blagovica), Alojz Miklič

(Struge), Franc Ledinešek (Grobelno), Matja Zarjan (Šalovci), Franc Turnšek (Braslovče), Franc Burger (Cerklje), Franc Korošec (Sv. Gregor), Jože Lapornik (Luče), Alojz Miklič (Tržič), Vinko Štrubil (Paradišče), Jože Ahlin (Smarje), Jože Mustar (Kompolje), Jože Grebenc (Rašica) in Andrej Ule (Žirovnica).

Beograd. Konjeniški podnarednik kraljeve garde Čof Jožko (Ljutomer) in starokadrovci Stanič Jožko (Kapele pri Brežicah).

Beograd. Orožniški kaplarji: Karel Kovačič in Erna (Dobrova), Janez Bele (Kapela), Konrad Dolšek (Sp. Poljčane).

Beograd. Flušič Vinko v imenu več tukajšnjih slovenskih fantov in deklet.

Beograd. Orožniški narednik Dominik Koderman (Hotič pri Litiji).

Brinje — Lika. Orožniški narednik Roman Rot s soprogo Josipino in sinčkom Milančkom (Studenec — Beheta na Blokah).

Delagožde — Struga. Orožniški podnarednik Kaibč France (Motnik).

Debrica. Slovenski orožniki: narednik Prah Ignac s soprogo Franciško, narednik Zajc Janez s soprogo Katarino in narednik Hacin Alojzij s soprogo Angelo in hčerko Stanislavo.

Goransko. Orožniški narednik Punčuh Fr. s soprogo Angelco (Sv. Križ pri Kostanjevici) in orožniški kaplar Žnidar Jakob (Bohinjska Bistrica).

Gornja Sušica na Bizeljskem. Orožniški narednik Kmetec Franc (Gruškovje), soproga Cilka (Sevnica) in otroka Marica in Zlatica.

Jurklošter. Orožniški podnarednik Golc Anton in žena Pavla iz Zagorice pri Trebnjem.

Kamendin pri Pašičevu. Balek Aleksander (Neradnovci), Lovenjak Vendel (Neradnovci), Časar Kalman in Gomboc Emilija (Zemavlj), Cigler Josip (Fikšinci), Slamič Marija (Sv. Barbara pri Mariboru), Žrim Ludvik (Kuzmov), Rogan Ignac (Matiaševci), Sušlec Jožef (Dolnji Tešanovci), Celec Marija (Gornji Slaveči), Toth Štefan (Pinca) in Hrovat Jenő (Lendava).

Karanac. Šilc Rudolf (Bločice pri Cerknici), Bavdek Janez (Marinčki pri Laščah), Janez Čampa (Dolnja Straža), Pureber Slavko (Zabja vas pri Novem mestu), Mavsar Janez (Veliki Slatnik pri Novem mestu), Novak Jože (Žužemberk), Prešeren Alojz (Smolenja vas), Plesničar Franc (Dobec pri Cerknici), Bohinc Matevž (Jesenice), Mišmaš Jože (Kal pri Žužemberku), Kepić Ivan (Dragomelj), Turk Franc (Struge pri Ribnici), Gornik An-

Moritz Lilie:

Blodnje življenja

Povest iz preteklih časov

1.

Po prašni cesti, ki je držala od samostanskih razvalin proti prijaznemu kopališču Ilmenau, je rrdal nekoliko neokreten potniški voz, v katerega sta bila vprežena dva velika rjavca.

Kljub vročini so bila okna voza zaprta, predvsem zaradi prahu, ki so ga kolesa dvigala v gostih belih oblakih. Na obeh koncih prednjega sedea sta sedela starejši gospod in nekoliko mlajša dama. Oba sta dremala. Nasproti jima pa je sedela mlada deklica. Imela je lepo, vitko postavo, kar se ji je videlo tudi, čeprav je sedela. V lepi ročici je držala knjigo, vendar ni brala, temveč so njene velike, modre oči v belem obrazu sanjavo strmele preko knjige v pokrajino, potopljeno v sončni žar.

Krepek sunek voza je zbudil oba spalca. Nejevoljen je stari gospod vzdignil glavo in pogledal skozi okno, kakor bi bil hotel ugotoviti, kdaj se že vozi.

»Hvala bogu, da bo kmalu konec!« je rekel in se spet naslonil nazaj. »Čez pol ure bomo na cilju.«

»Ali še poznaš te kraje, očka?« je vprašala deklica.

»Seveda« je odgovoril vprašani, »čeprav je preteklo že kakih štirideset let, odkar sem kot študent med počitnicami prepotoval Ti-

ringjo in napravil tudi to pot, po kateri se zdaj vozimo.«

»Takrat pač nisi spal v vozu, kakor danes?« je z nekoliko šegavim glasom vprašala mladenka.

»V vozu? Kaj pa misliš! Kot student sem si del na hrbet nahrbtnik, vzel krepko palico v roke ter jo z malo denarja, a z mnogo dobre volje mahnil čez gore peš. Dandanes seveda potujejo mladi gospodje kakor baroni s polnimi žepi denarja, v drugem razredu in z velikim kovčgom, kakor bi hoteli potovati okoli sveta.«

»Ti si bil gotovo živahen študent?« je menila Helena.

Stari gospod se je smehljaj. »Zapečnik seveda nisem bil in lakastih čevljev tudi nisem nosil«, je odvrnil.

»Zato tudi z Robertom ne smeš biti prestrog, očka«, je prosila deklica in položila svojo ročico na očetovo ramo. »Sam si bil študent in si okusil studentovsko življenje, zato ne smeš biti proti mojemu bratu tako neizprosni!«

Stari mož je zamahnil z roko in temen oblak mu je legel na široko in visoko čelo.

»Mladi mož ne zasluži več obzirnosti. Vsi opomini niso pri njem ničesar zalegli. Več me ne poslušaj in moje prošnje so zanj veter. Naj torej nosi posledice. Ne govoriva več o tem.«

Glas starega gospoda je zvenel raskavo in hlastno, ko je govoril te besede. Imena svojega sina očitno nalašč ni hotel izgovoriti, da se ne bi bilo to smatralo kot prvi korak pripravljenosti za spravo.

Starejša dama, ki je spala, se je zavoljo glasnih besed soproga zbudila. Začudena je pogledala moža, nato pa hčerko in uganila o čem sta se pogovarjala. Nadaljevanje razgovora bi bilo slabo voljo njenega moža še povečalo, zato se je molče obrnila proti oknu.

»Smo že tukaj«, je vzkliknila, ko je voz krenil na stransko pot. Oče in hči sta pogledala skozi okno.

Široka dolina, obdana od gozdnatih hribov, se je pokazala pred njimi. Kakor čreda belih ovčic na zeleni livadi okoli svojega pastirja so stale prijetne hiše prijaznega kopališča razvrščene okoli cerkvenega stolpa. Okoli in okoli pa so se razprostirali temnozeleni igličasti gozdovi, med katerimi se je tu in tam videla kakšna čedna vila kakor jagnje, ki je zaostalo za čredo. Počasi se je peljal voz navzdol in je kmalu po lepo tlakovani cesti prispel v Ilmenau. Hišni lastniki so prišli sami po kopališke goste, s katerimi so se bili že pisмено dogovorili glede stanovanj.

Pred neko hišo v bližini je sedela skupina gospodov in dam različnih starosti, ki je novi prirastek gostov pozorno motrila. Le neki starejši gospod je bil tako zatopljen v branje časopisa, da se ni brigal za prišlece. Sedel je naslonjen v vrtnem stolu in z vnemo bral.

»Dve dami in njun zaščitnik, najbrž soproga in oče«, je rekla soseda čitajočega sta-

ton (Zapuže pri Št. Jerneju), Car Anton (Gora pri Sodražici), Bojanc Josip (Plemberk pri Stopičah), Šašek Martin (Orehok pri Stopičah), Klančar Milan (Zakraj pri Blokah), Repič Alojz (Sp. Velovlek pri Ptuj), Vidovič Franc (Sv. Andraž v Halozah), Požisk Jože (Poljčane), Namestnik Franc (Bresternica), Pavalec Maks (Drvanja pri Sv. Benediktu), Filipič Franc (Sv. Tomaž pri Ormožu), Janez Čresnjik (Borovci pri Ptuj), Muršič Janez (Tormin pri Sv. Marjeti), Kumrič Josip (Ruše), Koren Gregor (Sl. Bistrica), Jovšenjak Karlo (Konjice).

Kavadar. Orožniški narednik Pečan Lovrenc (Polhov Gradec) in orožniški kaplar Vinco Lovšin (Ribnica na Dolenjskem).

Kopaonik. Kozle Justika, Anton, Frančiška, Slavko in Nada (Rajhenburg), Strnad Alojz in Jožefina (Pilštajn), Ozo Franc (Zagorje ob Savi), Šrbec Ivan (Videm), in Terezija Sikošek (Koprivnica pri Rajhenburgu).

Knjaževac. Orožniški narednik Franc Dobrovolj in žena Amalija.

Kostolac. Franc in Angela Kovač, Karl Kovač (Sevnica), Jakob in Marija Pušnik, Jožef Jorgl (Št. Lenart), Ivan in Jožefa Pavlič, Ivan, Rudolf, Olga, Pepca in Rozi Pavlič (Pilštajn pri Kozjem), Anton in Antonija Planinc (Kozije), Franc in Marija Punter (Kriško), Jenko Franc, Novak Franc, Hrle Fran, Alojz in Stanislav, Ignac in Ivana Urnkar (Zagorje), Ciril Obul, Mave Franc, Mravlek Franc (Velenje), Dominik in Cilka Mrzacek (Št. Rupert pri Mokronogu).

Kovačica. Orožniški podnarednik Franc Počervina.

Kruševac. Angelina, Mihael in Branko Urlep (Sp. Polskava), Mici Lončarič (Sp. Gorica), Katarina Lončarič (Sp. Gorica), Anica Jemenšek (Poljčane), družina Drame (Šmarje pri Jelšah), Mici Šrot (Rogaška Slatina), Ožbalt Doinik (Kapla), Jože Šiško (Ljutomer), Kovačič Franc (Logatec), Gruber Lazar (Sv. Lovrenc na Pohorju), Kunst Albin (Poljčane), Leopold Uršič (Laporje), Mordej Franc (Rogaška Slatina), Šimek Vincenc (Celje), Franc Bruz (Hotedršica).

Ljubljana. Redovi vojaki na zdravljenju v stalni vojaški bolnišnici: Sodja Tone (Bohinj), Polik Stane (Ljubljana), Hren Tine (Zadobje), Šajnovič Ivan (Grabrovnjak).

Ljubljana. Slovenski fantje vojaki: Kodila Ludvik (Moravci), Trojber Stefan (Kobilje), Vida Elemér (Čikeška vas), Hajba Jožef (Motvarjevci), Gerenčar Ludvik in Perdec Stanko (Peteševci), Miholič Franc (Dokležovje), Fartek Franc (Matjaševci), Grah Jožef in

Močel Jožef (Bakovci), Opec Leopold (Rakičan), Kerčmar Ludvik (Kuštanovci), Ternar Anton (Gor. Bistrica), Hozjan Anton (Vel. Polana), Škerlak Ludvik (Šalamonci), Kijane Ernest in Stefan Bošnjak (Selo).

Novi Vrhas. Orožniški narednik Letič Ignac (Sv. Vid pri Ptuj) in orožniški podnarednik Moškon Franc (Veterin pri Kozjem).

Novi Vrhas. Slovenski fantje vojaki: Sabjan Adolf (Kobilje), Pfajfer Slavko (Studentci pri Mariboru), Lipovec Janz (Babno polje pri Ložu), Jalšovec Ivan (Sv. Tomaž pri Ormožu), Janežič Jože (Volčji potok pri Kamniku).

Podbrezje na Gorenjskem. Orožniški podnarednik Medvešek Ludvik s svojo ženo Karolino.

Petrinja. Orožniški narednik Zvonko Lagoja, soproga Marija in otroci Ernest, Vilko in Hilda.

Petrovgrad. Slovenski fantje orožniki — gojenci XXII. in XXIII. tečaja orožniške šole: Šoštarč Jožko (Veržej pri Ljutomeru), Dobriha Leopold (Sv. Pavel pri Preboldu), Pesjak Franc (Vošče pri Radovljici), Baraga Janez (Kozaršče pri Logatcu), Čepin Franjo (Lesično pri Kozjem) in Mazi Alojz (Iška pri Ljubljani).

Podgorica v Črni gori. Slovenski fantje pri brdski artileriji: Brenko Anton (Kladje), Božič Martin (Poklek), Dernač Anton (Zabukovje), Žvar Alojz (Reštanj), Gorjup Avgust (Mrčna sela), Peruci Ivan (Dobrava), Druškovič Stanko (Šedem), Prah Alojzij (Sv. Duh), Žvegljč Jože (Sevnica), Kežman Franc (Brežice) in Jurše Anton (Polžanska gora).

Požarevac. Orožniška podnarednika Petelinšek Dominik (Vojnik pri Celju) in Jezovšek Jožko (Št. Vid pri Grobelnem).

Radin - Živinice. Jost Josip (Sv. Stefan), Rudolf Plavštajner (Žusem), Švab Anton (Zabovk), Romih Janez, Anton in Alojz (Poklek), Šajn Ivan (Ljubljana), Podbrežnik Jakob, Guček Karel, Jelen Franc, Gmajner Blaž in Starovršnik Ivan (vsi iz Liboj pri Celju).

Rudnik Radin - Živinice. Obrez Josip (Sv. Rupert nad Laškim), Obrez Ivanka (Blanca), Obrez Ivan, Videc Ivan, Ana, Karlo in Režika, Rom Ivan, Leopoldina, Jožko in Maks, Podbrežnik Jakob, Guček Karel in Gmajnar Blaž (vsi Liboje), Poteko Jožko (Porance), Jelen Franc (Zabukovca), Starovašnik Ivan (Pirešica), Renih Anton, Anica, Alojz in Janez (Blanca), upravnik Ambrož Karlo in Anka (Sv. Jurij ob Taboru), Potrpin Edvin (Trbovlje), Šmerc Ivan (Sv. Rupert nad Laškim).

Medvešek Jože (Sv. Lenart - Zabukovje), Skoberne Anton (Senovo pri Rajhenburgu), Hišperger Jernej (Migojnice), Teržan Stanislav (Trbovlje), Klančar Anton (Planina pri Rakeku), Plavštajner Rudolf (Loka pri Zsumu), Lubše Jožko (Pilštajn), Vrdev Martin (Zalec) in Pangert Andrej (Šmarjeta pri Celju).

Rakek. Družina Tacerja Antona, podpreglednika finančne kontrole.

Rankovci. Orožniški kaplar Franc Jazbec (Bizeljska vas).

Rogatica. Marijanca Ručmanova, rojena Frtunova (Sp. Gorje pri Bledu).

Rostuša. Graničar Jaka Šolinc (Sv. Jurij pri Celju).

Rtanj. Ivan in Ivanka Gračner s sinom Ivanom in Alojzom ter hčerko Anico. Sečič s sinom Henrikom, Jakob in Marica Pintar s sinom Francetom.

Rtanj. Jože in Rozalija Žibret s sinom Pepijem (Trojane), Anton Smid, Ivan Robida, Hubert Robida in Peter Metelko (Sevnica).

Rtanj, Lenika in Karlo Bukovšek s hčerka (Konjice), Anica in Albin Klančič s sinovoma Ivanom in Stanislavom (Trbovlje), Kristina in Loize Kralj s hčerko Jakobino (Zagorje), Rozika in Joško Iršič s sinkom Dragotinom in hčerko Jeleno (Konjice), Katica in Emil Martinšek s hčerko Pavlico (Loče pri Poljčanah).

Sarajevo. Malka Hrastovec (Križevci pri Ljutomeru) in Frančiška Žizek (Išjaševci pri Ljutomeru).

Sisovac. Anton Srzelak z ženo Ankico, Oblak Avgust z ženo Anko, Jan Alojz in Zaje Ignac.

Split. Slovenci orožniki: naredniki: Drgane Franc, Baumgartner Anton, Sintič Martin, Vrhlih Friderik, Meznarič Stefan in Debeljak Jožef; podnarednika-šoferja: Rodajč Anton in Kocbek Friderik; podnaredniki: Jakl Anton, Maze Maksimilijan in Tancek Jožef.

Sremska Kamenica. Orožniki gojenci orožniške podoficirske šole: Arzenšek Franc (Podgrad), Zupan Martin (Sp. Sušica-Bizeljsko), Cintauer Jurij (Devina - Sl. Bistrica), Pavčič Anton (Runarsko - Nova vas), Vogerin Frančišek (Sv. Rupert pri Mariboru), Vrbinč Alojz (Pijava gorica), Mohar Janez (Mali log - Loški potok), Zupančič Alojz (Ljubljana), Lorgar Jožef (Št. Vid pri Grobelnem), Lenart Alojzij (Gradiške Laze pri Litiji), Kotnjak Josip (Pobrežje pri Mariboru), Zlherl Alojzij (Hosta pri Škofji Loki), Frolih Janez (Sorica nad Škofjo Loko), Levstek Leopold (Rašica pri Vel. Laščah), Štrukelj Karel

rega gospoda razočarano. »Dam in starih gospodov je že dovolj v Ilmenau!«

Obraz govorilke bi se moral oceniti za lep, če bi ga v tem trenutku ne bila spačila poteza ošabnosti okoli ustnic. Z lahnim vzdihom je obrnila pogled od novih gostov in nejevoljno začela preobračati liste v albumu slik, ležečem pred njo.

»Čudna si, Malvina!« je menila mlada gospa, katere odkriti in prijazni obraz je bil v velikem nasprotju s obrazom prve. »Da tukaj ni viharjih zabav, si vedela že prej, vendar si zmeraj spet nejevoljna, če ugotoviš, da ne bo priložnosti za vele mestno zabavo.«

»Vse laže prenašam kakor dolgočasnost!« je vzkliknila Malvina in ježno zaprla album. »Kdor pride kakor jaz iz pestrega gledališkega življenja, ki je polno razburljivega dela, spletk in tudi zmagoslavja, nenadno v to malomeščansko samoto, mora čutiti v svoji notranjosti praznoto, ki je ne moreš premestiti s prav nikakšnimi prirodnimi lepotami.«

»Draga gospodična, saj je prav vaše razburljivo delo, o katerem ste pravkar govorili, vzrok, da ste zdaj tu,« je menil mlad mož, soproj prijazne mlade dame. »Zdravilne kopeli, divni zrak, marljivo gibanje na prostem naj vam okrepijo slabe živce. Tako nam je svetoval vaš zdravnik in prav je imel.«

»Živce bi si lahko krepila tudi drugje,« je trmasto ugovarjala Malvina. »Vi in Gertruda sta skromna in ne terjata mnogo od življenja.«

»Kaj pa je, kaj, otroci?« se je vmešal v pogovor stari gospod, ki je bil odložil čas-

pis in pritisnil naočnike močnejše na oči. Nehote je zdaj njegov pogled ošinil skupinico novih gostov, katere prtljago so pravkar devali z voza. Pri tem se je staremu gospodu čudno spremenil obraz. Vsa barva mu je izginila z obraza in na njeno mesto je stopila mrljiška bledica. Njegove oči so zastrmele v tujce, nato je prijel Malvino za roko in ji pokazal prišlece. Njegove ustnice so se krčevito gibale, ne da bi bile mogle spregovoriti besedo. Začudena sta ga gledala Gertruda in njen mož, gimnazijski ravnatelj doktor Bothner.

»Tam, tam! To je sodni svetnik Stern! Oglej si ga Malvina!« je naposled spregovoril stari mož.

Malvina si je zaman prizadevala oprostiti si roko, ki jo je krepko držal stari. Ko je zaslišala ime Stern, se je tudi nje lotil nemir, čeprav se je kot gledališka igralka znala bolje obvladati.

»Bolan si, oče,« je rekla, »pojdiva v sobo, da se odpočijesh. Oprostite, gospod doktor, in tudi ti, Gertruda, da morava oditi.«

Ravnatelj se je priklonil in njegova žena je podala prijateljski roko. »Upam, da bo napad kmalu minil,« je rekla odhajajočima. Oče in hči sta odšla in kmalu izginila v hiši.

»Čudno je to,« je menil doktor. »Ali si videla nenadno spremembo v Tautenbergovem obrazu?«

»Gotovo,« je odvrnila mlada žena. »Kaj ga je neki tako razburilo?«

»Najbrž zelo neljubi spomini, ki so v zvezi s sodnim svetnikom Sternom,« je menil ravnatelj doktor Bothner. »Ne bo težavno,

seznaniti se z gospodom svetnikom. Morda nam bo povedal kaj podrobnjšega.«

Ravnatelj je ponudil svoji mladi ženi roko in šla sta v drevored, kjer je bilo zdaj, ko se je dan že nagibal, prijetno hladno.

2.

Blizu Ilmenaua stoji Gickethahn, gosto zrasla gora. Široka, udobna cesta drži na vrh, kjer je postavljen vitek razgledni stolp, v katerega bližini je Goethejeva hišica, majhna, lesena zgradba, kjer je Goethe spenil eno svojih znanih pesmi. Prvotne hišice sicer ni več in tudi na istem mestu zgrajeno poletno zavetišče je l. 1874. uničil ogenj. Toda gozdna uprava je zgradila v Goethejev spomin novo hišico na istem mestu.

Preden dospeš do vrha Gickelhahna, greš mimo gozdne hiše Gabelbacha, kjer se dobi pivo in druga okrepčila. Tudi tu je bil pesnik Goethe in je napisal nad vratil njegov.

V leseni verandi, nekaj korakov oddaljeni od te hiše, so dan po prihodu v Ilmenau sedeli sodni svetnik Stern, njegova žena in njegova hči pri kozarcih mleka. Doktor Bothner in njegova soproga sta se bila med potjo z njimi seznanila in zdaj na Gabelbachu vzela prostor pri isti mizi.

»Kako dolgo nameravate ostati tu, gospod sodni svetnik?« je vprašal doktor Bothner, ko sta se bila že pogovorila o razmerah v kopališču.

»Skoraj do konca sodnih počitnic,« je odvrnil Stern.

»Tedad boste odpotovali skoraj v istem času, ko bova morala tudi midva misliti na povratek domov. Začetek novega šolskega leta me bo spet poklical v učno sobo.«

(Rašica pri Vel. Laščah), Sitar Anton (Radovljica), Zagorc Franc (Trebnje), Vrhovnik Anton (Štore), Crešnik Franc (Sv. Andraž v Halozah) in Černivec Marko (Sv. Trojica v Slov. goricih).

Sremska Rača. Komandir orožniške postaje Rudolf Topolovec s soprogo Evico in orožniški podnarednik Anton Jerenko.

Subotica. Slovenski fantje vojaki: Franc Korun (Sv. Pavel pri Preboldu), Molan Tome (Artiče), Pocajt Viktor (Šoštanj), Palovič Anton (Dobova), Bratanič Franc (Sromle), Držič Franc (Dobova), Pajk Franc (Šoštanj), Čmak Leopold (Polzela), Kisovar Alojz, Podvršnik Karel, Vrehmajer Franc in Goropevšek Anton (Sv. Pavel pri Preboldu), Kos Izidor (Sv. Jurij ob Taboru), Veder Alojzij (Zalec), Pešec Maks (Petrovče), Gregar Ivan (Ljubljana), Rozman Franc (Sv. Peter).

Varaždin. Slovenski fantje aktivni podoficirji: Franci Temnik (Vitanje pri Celju), Špišler Alojz (Krško), Bratušek Štefan (Ptuj) in Belič Ivan (Prelog).

Vrtnik. Strniša Stanislav (Hrastnik) in Terezija (Bučka), Čepin Maks (Rajhenburg).

Zagreb. Slovenski fantje vojaki: Ogorelec Anton (Dobova), Zajc Avgust (Vel. Mrazevo), Bregar Jakob (Tremenje pri Celju), Zupančič Anton (Ljubljana), Novak Anton (Sneberje pri Ljubljani), Cirimer Viktor (Hoče), Babič Jure (Laporje), Bratovžek Alojz (Celje), Lončarek Dragotin (Maribor).

Žablj. Orožniški podnarednik Osredkar Franjo.

Berlin (Nemčija). Stanko Jamnik (Kočno nad Krškimi).

Geislingen-Steige (Nemčija). Kozmus Anton (Ostrešje pri Sevnici), Oček Pepi (Grize), Rus Anton (Loka pri Zidanem mostu), Pirnik Miha in Pantnar Rudolf (Šoštanj), Kožuh Peter in Jožef (Drožanje), Kranjc Jože (Metni vrh).

Geislingen - Steige (Nemčija). Franc in Jože Novak, Jože in Nežika Androjna (vsi iz Boštanj ob Savi), Viljem Cvelbar, Anton Zavoršnik (St. Janž na Dolenjskem).

Hechendorf (Nemčija). Radovičević Ivan (Pristava - Novo mesto).

Kröpelin (Nemčija). Štefan Vrečič (Zenkovič), Olga Sinko, Ana Kos in Evgen Škraban (Skokovci).

München (Nemčija). Kovačič Ivan (Velika Loka), Lavrič Franc (Loški potok), Oreškovič Ivan (Stražni vrh pri Črnomlju), Korče Angelo (Cerknica), Grubič Ivan (Drenovec pri Vinici), Mukič Jurij (Drežnik pri Vinici), An-

došek Jože (Pluska pri Trebnju), Kösel Josip (Stari log - Kočevje), Pešel Pavel (Stari trg ob Kolpi), Rus Rudolf in Alojz (Mala gora - Kočevje), Mukavec Jože, Maričič Pavel in Kapš Ivan (Stari trg ob Kolpi), Muren Alojz (Luža pri Trebnju), Omerzel Franc (Rajhenburg), Čelič Anton (Koroška vas - Novo mesto), Lojč Josip (Dole - Suhor pri Metliki), Jeršin Ignac (Račje selo pri Trebnju), Pugalj Jože (Nemška vas pri Trebnju), Ruparčič Janez (Loški potok), Rogelj Tomaž in Malči (Pekel pri Trebnju), Vukšinič Jože (Sveržaki pri Metliki), Kuž-

nik Viktor (Podlisec pri Dobrniču), Plut Jože (Grm - Podzemelj), Tajčman Anton (Gor. Suhor pri Metliki).

Zell am See (Nemčija). Viktor Horvat (Kot pri Vinici), Anton Saje in Anton Jugovič (Bereča vas pri Suhorju), Janez Šavoren (Hrast pri Suhorju), Zupanc Ivan (Šmarje pri Jelšah), Franc Veber (Kranjska gora), družina Klančnikova (Maribor), Matulin Vinco (Medmurje).

Cleveland (Zedinjene države). Ančka Hočvar in Anica Čebulj (Sv. Jakob ob Savi).

Zgodba o materi

Mesto je že nekaj tednov oklepal močan obroč sovražnikov, okovanih v železo. Čez noč so kurili ognje in plameni so gledali iz črne teme na mestna obzidja kakor kopica rdečih oči; zlovestno so plamtele te oči in njih preteče svetlikanje je zbujalo v obleganem mestu mračne misli.

Z zidov so videli, kako se čedalje bolj stiska sovražnikova zanka, kako se sence sovražnikov premikajo ob ognjih; slišalo se je hrzanje sestranih konj, razlegala se je vesela pesem ljudi, ki so bili prepričani, da bodo zmagali. In kaj je huje poslušati kakor smeh in pesem sovražnikov?

Vse potoke, ki so mesto zalagali z vodo, so sovražniki zamašili z mrlji; zgoreli so vinogradi okoli zidov, poteptane so bile njive, vrtovi posekani. Mesto je bilo odprto od vseh strani in skoraj vsak dan so ga sovražnikovi topovi in puške obsipavali s svincom.

Po ozkih ulicah so mračno korakale čete vojakov, izmognanih od bojev in gladi. Skozi okna se je razlegalo ječanje ranjencev, kriki blaznosti, molitve žena in otroški jok. Ljudje so se pogovarjali šepetaje, sredi besed so časih utihnili in prisluškovali, ali morda sovražnik že ne napada.

Zlasti neprijetno je bilo življenje zvečer, ko sta v tišini ječanje in jok postala še glasnejša, ko so se začele izza skal bližati rdečkasto modre sence in se tihotapiti proti mestnemu obzidju, ki je bilo že na pol razrušeno, in ko se je nad rdečim zobovjem gora dvignil mesec in priplaval po nebu kakor izgubljen ščit, poln brazgotin, ki so mu jih prizadeli udarci težkih mečev.

Ljudje, ki niso več od nikoder pričakovali pomoči, izčrpani od utrujenosti in gladi, so

s strahom opazovali ta mesec, ostre gorske bove, črne čeljusti skal in bučno taborišče sovražnikov: vse to jih je spominjalo smrti in nobena tolažilna zvezda ni nikjer sijala.

Bali so se prižigali luči po hišah; gosta tema je zastirala ulice; po tej temi pa je kakor riba v vodnih globinah blodila ženska, zavita čez glavo v črn plašč.

Kadar so jo ljudje videli, so drug drugega izpraševali:

»Ali je to ona?«

»Da, ona.«

Potem so se skrili v vdolbine vrat ali pa so s sklonjenimi glavami bežali mimo nje. In voditelji straž so jo surovo opominjali:

»Spet ste na ulici, Marijana? Pazite, ubiti vas utegne kdo in nihče ne bo iskal krivca!«

Ona pa je samo mirno čakala, straža je šla dalje in ni dvignila orožja. Oboroženi ljudje so hodili mimo nje, kakor bi bila mrtič, ona pa se je skrivala v temi in potem spet šla tiho dalje, sama, kakor izgubljena. Zavila je v kakšno skrito ulico, nema in črna, kakor živa nesreča mesta. Žalostni glasovi, ki jih je slišala povsod, so jo gnali dalje in dalje, bolelo jo je stokanje, jok, molitve in mračne besede vojakov, ki so izgubili upanje na zmago.

Ona, meščanka in mati, je mislila na sina in na domovino. Na čelu ljudi, ki so uničevali mesto, je bil njen sin, vesel in neusmiljen lepotec. Še nedavno je gledala nanj s ponosom, kakor na svoj dragocen dar domovini, kakor na dobro silo, ki jo je rodila in hranila, da pomaga ljudem iz mesta, gnezda, ki se je v njem tudi sama rodila. Sto nezdobljivih vezi je priklepalo to srce na mogočno kamenje, na katerem so njeni predniki sezidali domove in postavili mestno obzidje, na zem-

»Če vam je prav, postanemo lahko dobri prijatelji. Nimamo nikogar tu, ki bi ga poznali in se mu pridružili. Je pa gotovo neprijetno, če je človek tako brez znanec.«

Doktor je dal roko staremu gospodu. »Velja!« je vzkliknil. Med tem so si tudi ženske med seboj obljubile prijateljstvo.

»Sicer pa sta bila že včeraj tu dva vaša znanca«, je menil Bothner nasproti Sternu. »Morda bi vaše srečanje z njimi bilo precej zanimivo.«

Sodni svetnik je prisluhnul. »Včeraj?« je vprašal. »Kaj danes ni mogoče obnoviti to znanje?«

»Žal ne!« je odvrnil Bothner. »Oba sta rano jutraj odpotovala, ne da bi se bila od naju poslovila. Včeraj naju nista o tem niti obvestila, čeprav sta stanovala v isti hiši kakor midva z ženo in čeprav je moja žena prijateljica mlade Malvine Tautenbergove.«

»Ali se tako pišeta?« je vprašal Stern.

»Da, Tautenberg, oče in hči. Hči je znana gledališka pevka.«

»To je gotovo pomota. Ne poznam človeka, ki bi se tako pisal.«

»Stari Tautenberg vas je videl včeraj, ko ste prišli in vas je spoznal, saj je imenoval vaše ime in vaš poklic. Morda se spomnete nanj, če vam povem, da ga je dejstvo, ko vas je zagledal, skrajno razburilo. Po mojem mnenju sta tudi samo zaradi vas odpotovala, saj prej nista nikdar niti omenila, da nameravata tako hitro od tod.«

»Tako skrivno odpotovanje brez poslovitve od vaju, ki sta bila vendar z njima v prijateljskih stikih, je vsekakor nekoliko nedostojno«, je pripomnila gospa Sternova.

»No, čisto brez poslovitve nista odšla. Mal-

vina mi je po služkinji poslala listek s poslovnim pozdravom in obvestilom, da je prejela brzojav, ki ju nujno kliče domov, je povedala gospa Bothnerjeva.

»Res je zagonetno to«, je zamišljeno rekel stari gospod. »Kakor tudi pritiskam na spomin, se tega imena ne morem spomniti.«

»Ali ni Tautenberg morda le prevzeto ime?« se je obrnil ravnatelj na ženo.

»V dekliškem zavodu, v katerem sva bili nekoč z Malvino, se je ta pisala Tautenbergova. Saj tam je vendar morala pokazati svoj krstni list.«

»Tega vprašanja torej ne bomo razvozlali«, je odločil naposled sodni svetnik. »Rešitev moramo prepustiti bodočnosti. Čudno je vsekakor, da je bil naš prihod vzrok takojšnjega odpotovanja Tautenbergovih. Ali nas hočeta spremljati na to kratko pot do vrha?« se je obrnil svetnik na Bothnerja in njegovo ženo.

Oba sta se izjavila za pripravljena. Družba je vstala in začela korakati navkreber po mehki z igličevjem potreseni gozdni poti.

Oba moža sta s starejšo damo korakala naprej. Sledili sta jim mlajši dami. Heleni je bila mlada ravnateljeva soproga vseh in se je zato prav prijetno počutila v družbi z njo. Tudi Gertrudi je ugajala mlada deklica. Roko v roki sta korakali veselo kramljaje pod temnim baldahinom jelovih vej. Njun pogovor je bil odkrit in zaupljiv. Gertruda je povedala svoji novi prijateljici svoj preprost ljubezenski roman, ki se je končal pred oltarjem. Helena jo je pazljivo poslušala in je bila nasproti Gertrudi enako odkritosrčna.

»Ali ste vi edini otrok v vaši rodbini?« je vprašala Gertruda Heleno.

»Imam še brata«, je menila Helena, a njeni spremljevalki ni ušel lahen vzdih, ki se je dekletu prikradel iz ust pri teh besedah.

»Kaj smatrate to za nesrečo?« je poizvedovala v šali Gertruda in je pozorno pogledala Heleno.

»Ne, ne,« je odvrnila mladenka, »nasprotno, Roberta zelo ljubim. Toda... to je žalostna zgodba.«

Začudenje in radovednost sta se pojavila v potezah spremljevalke, ki pa vendar ni silila vanjo, da bi se natančneje izrazila. Če ji bo hotela povedati svojo skrivnost, jo bo povedala brez poziva, je pravilno sodila Gertruda.

»Moj brat studira. To se pravi, vsaj studirati bi moral,« je nadaljevala hči sodnega svetnika čez nekaj časa. »Goreča očetova želja je bila, da bi se posvetil pravi. Robert ga je ubogal, čeprav nerad. Upal je, da se bo počasi sprijaznil s temi suhoparnimi pravnimi nauki, da se bo začel zanimati zanje, toda motil se je. Nepremagljivo nagnjenje do gledališča ovira njegovo studiranje. Pozna samo en smoter: gledališče.«

»Vaš oče pa se temu protivi?«

»Z vsjo odločnostjo, čeprav Robert že skoro leto dni pisari ganljiva pisma, da bi dobil od očeta dovoljenje za nameravani korak. Že več mesecev oče več ne odgovarja na ta pisma. V svojem zadnem pismu je zagrozil Robertu, da ga več ne pozna, če ne opusti svoje namere. Robert pa kljub temu vztraja. Ljubezen do umetnosti je v njem močnejša kakor otroška ubogljivost.«

»Ali čuti v sebi nadarjenost za poklic gledališkega igralca?«

(Dalje)

Ho, v kateri so ležale kosti njenih sorodnikov, na pravljice, upe in pesmi ljudi, ki so ji bili blizu. In zdaj je to srce izgubilo najdražjega človeka in jokalo. Bilo je kakor mestni tlak, prav tako težko kakor ta tlak.

Tako je stopala po nočnih ulicah. Mnogi, ki je niso poznali, so se je bali, saj je bila kakor živa smrt, ki je iznenada prišla v bližino. In ko so jo spoznali, so molče šli stran od izdajalčeve matere.

Nekoč je v skritem kotičku za mestnim obzidjem zagledala drugo žensko. Klečala je poleg mrliča, negibno, kakor kos prsti in z dvignjenim obrazom strmela k zvezdam. Na zidu sta se nad njeno glavo pogovarjala dva stražnika in njuno orožje je žvenketalo na kamnu.

Izdajalčeva mati je vprašala:

»Ali je tvoj mož?«

»Ne.«

»Brat?«

»Ne, ampak sin. Moža so mi ubili že pred trinajstimi dnevi, sina pa danes.«

In mati ubitega je vstala in pomirjeno rekla:

»Mati božja vidi vse in zato se ji zahvaljujem.«

»Zakaj?«

V odgovor je dobila:

»Zdaj, ko je častno padel v boju za dom, lahko priznam to, kar me je pogosto plašilo: bil je lahkomišeln, preveč rad je imel veselo življenje in bala sem se zaradi tega, da ne bi izdal rodnege mesta, kakor ga je Marijanin sin, sovražnik boga in ljudi, voditelj naših sovražnikov — naj bo preklet on in telo, ki ga je rodilo!«

Marijana je skrila obraz v dlaneh in šla dalje.

Zjutraj pa je prišla k branilcem mesta in jim rekla:

»Ali me ubijte, ker je moj sin postal vaš sovražnik, ali pa mi odprite, da pojdem k njemu.«

Odgovorili so ji:

»Tudi ti si človek in domovina ti mora biti sveta. Tvoj sin ti je sovražnik prav tako kakor nam vsem.«

»Mati njegova sem in rada ga imam. In mislim, da sem jaz kriva, če je postal takšen, kakršen je zdaj.«

Tedaj so se začeli posvetovati, kaj naj stori, in odločili so se:

»Res je, ne morem te ubiti zaradi sinovega greha. Vemo, da ga v ta greh nisi zapeljala, in slutimo, koliko moraš trpeti. Toda našemu mestu nisi potrebna za talko — tvoj sin ne mara zate — sodimo, da je pozabil na tebe, satan — in ta tvoja pot do njega bo kazna, ki si jo zaslužila. Ta pot se nam zdi strašnejša od smrti.«

»Da,« je dejala. »Strašnejša od smrti je ta pot.«

Odpri so velika vrata, spustili so jo ven, in dolgo so gledali, kako stopa po rodovitnih tleh, prepojenih s krvjo, ki jo je prelil njen noge od tal, sklanjala se je truplom mestnih sin. Šla je počasi, s težavo so se trgale njene branilcev in z grozo odrivala v stran polomljeno orožje. Matere sovražijo orožje napadalcev in priznavajo samo tisto, ki se z njim brani življenje.

Kakor bi bila nosila pod plaščem poln kozarec in se bala, da ga ne bi razlila. Ko se je oddaljevala, je postajala čedalje manjša, in tisti, ki so jo gledali z zidov, se je zdilo, kakor bi hkrati z njo odhajal od njih obup. Videli so, kako se je na poti ustavila, in ko je vrgla ogrinjalo z glave, je dolgo gledala na mesto. Tudi v sovražnikovem taborišču so jo zagledali sredi polja, samo, in sence, črne kakor ona, so se ji začele bližati, obzirno, počasi.

Prišli so k njej in jo vprašali, kdo je in kam je namenjena.

»Vaš vodja je moj sin,« je rekla in niti eden izmed vojakov ni o tem dvomil.

Šli so z njo in hvalili njenega sina. Kako je pameten in hraber. Poslušala jih je ponosno z vzdignjeno glavo in ni se čudila: njen sin tudi mora biti tak!

Nazadnje je stala pred človekom, ki ga je poznala že devet mesecev pred rojstvom, pred človekom, ki ga je zmerom čutila v svojem srcu. Zdaj je bil ves v svili in škriatu, njegovo orožje je bilo posuto z dragimi kamni. Vse je bilo tako, kakor je moralo biti.

Dostikrat je sanjala, da bo njen sin takšen, bogat, slaven, ljubljen.

»Mati!« ji je rekel in ji poljubil roko. »Prišla si k meni. To pomeni, da si me razumela. Jutri bom zavzel to prekleto mesto!«

»Ki si se v njem rodil,« je pripomnila ona. Ves pijan od svojih uspehov, brezumen v hrepenenju za še večjo slavo, ji je govoril z drznim žarom mladosti.

»Rodil sem se v svetu in za svet, da ga presenetim s svojo veličino! Mestu sem prizanašal samo zaradi tebe. — Kakor trn v nogi mi je in moti me, da ne morem tako naglo pohiteti k slavi kakor bi rad. Toda zdaj — že jutri bom razdril to mesto upornikov!«

»Kjer te vsak kamen pozna in se te še spominja kot otroka!« je rekla ona.

»Kamen je nem, če ga človek ne prisili, da govori. Naj gore govore o meni, — to hočem!«

»A ljudje?« je vprašala ona.

»O, da; tudi nanje mislim, mati. Potrebni so mi, ker so junaki nesmrtni samo v spominu ljudi.«

Rekla je:

»Junak je samo tisti, ki vzlic smrti ustvarja življenje, ki premaga smrt.«

»Ne!« je odvrnil on. »Tisti, ki podira mesta je prav tako slaven kakor tisti, ki jih zida. Glej — ne vemo, ali je zgradil Rim Enej ali Romul, toda dobro nam je znano ime Alarika in drugih junakov, ki so mesto podirali.«

»Pa je vendar to mesto preživelo njihova imena,« je dodala mati.

Tako se je pogovarjal z njo do sončnega zahoda. Čedalje redkeje mu je segala v brezumne besede in čedalje globlje se je sklanjala njena ponosna glava.

Mati — ustvarja: ona — brani; govoriti pred njo o podiranju, pomeni govoriti proti njej; on pa tega ni vedel.

Ni vedel niti tega, da je mati prav tako pametna in neusmiljena, kakor je neustrašna, kadar gre za življenje, ki ga ona ustvarja in brani.

Sedela je s sklonjeno glavo in skozi odgrnjeno platno bogatega šotora vojskovodje je videla mesto, kjer je prvi občutila sladko drhtenje spočetja in mučne krče rojstva otroka, ki hoče zdaj podirati.

Rožnati žarki solnca so s krvjo oblivali grajske zidove in trdnjave; zlovestno so se lesketala akna; vse mesto je bilo kakor ranjeno in skozi stotine ran je odtekal rdeči sok življenja.

Čas je mineval in mesto je začelo temneti kakor mrlič, nad njim pa so se zasvetile zvezde kakor pogrebne sveče.

Tam, v tistih mračnih domovih, kjer so se ljudje bali prižgati luč, da ne bi zbudili sovražnikov pazljivosti — na ulicah, polnih teme in mrliškega smrada, polnih pridušenega šepetanja ljudi, ki so pričakovali smrti, je videla in poznala vse in vsakogar, in njen sin je stal poleg nje, čakal je njenih besed, ker je vedel, da se ona čuti tudi mater vseh ljudi tega mesta.

S črnih gorskih vrhov so se spuščali v dolino oblaki, podobni krilatim konjem, in hiteli proti mestu, ki je bilo obsojeno na smrt.

»Morda bomo še noč napadli mesto,« ji je govoril sin, »če bo noč dovolj temna. Neročno je ubijati, ko sije sonce v oči in slepi blesk orožja; takrat je toliko nepravilnih udarcev!« je dodal in gledal svoj meč.

»Pojdi, položi mi glavo na prsi, počij, spominjaj se, kako si bil kot otrok dober in vesel, kako so te vsi ljubili!«

Ubogal jo je, položil glavo na njena kolena, zaprl oči in rekel:

»Samo slavo ljubim in tebe, ker si me rodila takšnega, kakršen sem.«

»A ženske?« je vprašala in se nagnila čezenj.

»Dosti jih je in hitro se jih človek naveliča, kakor vsega, kar je presladko.«

Samo še to ga je vprašala:

»Ali ne bi maral imeti otroka?«

»Zakaj? Da bi jih ubili? Človek, ki bo meni podoben, jih bo nedvomno pobil, mene pa bo bolelo, ker bom že prestar in preslab, da bi jih maščeval.«

»Lep si in neploden, kakor blisk,« mu je rekla ona in zavzdihnila.

On pa se je nasmehnil in odvrnil:

»Da, kakor blisk...«

In zadremal je na materinih prsih kakor otrok.

Tedaj ga je pokrila s črnim pregrinjalom in mu zabodla nož v srce; zadržel je in izdihnil, kajti ona je bila mati in je dobro vedela, kje bije otrokovo srce.

Potem je vrgla truplo s svojih kolen pred noge prestrašene straže in rekla, obrnjena proti mestu:

»Kot človek sem storila za svoj dom vse, kar sem mogla. Kot mati bom ostala s svojim sinom! Prepozno je, da bi rodila drugega, in moje življenje ni nikomur več potrebno.«

In isti nož, še topel od njegove krvi — njene krvi — si je z odločno roko zasadila v prsi.

Zadela je svoje srce — kadar srce boli, ga človek lahko zadene in ga ne zgreši.

Maksim Gorki.

Kako je tat opeharil gospoda Pipca

Polnoč je že davno minila in vsi ljudje v tem delu mesta so že spali. Tiho je bilo, le prvi pomladni vetrič je zateglo žvižgal. Ob bregu reke so stali v dolgih vrstah vrtovi in skrivali za seboj gosposke hiše.

V eno teh vil sta stopila gospod in gospa Pipčeva, upokojena trgovca z moko, če se sme tako reči. Vračala sta se s prijetnega družabnega večera pri svojih znancih. Tam so pili kuhano vino in metali karte. Mirno sta legla in že je začel gospod Pipec enakomerno smrčati, tedaj pa ga je njegova boljša polovica zagrabila za roko. Zaspano je pomelžniknil in v soju slabotne svetilke pogledal smrtno blede obraz svoje soproge.

»Pod posteljo je nekdo,« je šepnila.

Začula sta čuden, pridušen šum, ki se je neprestano ponavljal, kakor bi se bila dva krožnika zadevala drug ob drugega. Očitno je ta šum prihajal izpod postelje. »Z zobmi šklepetaj,« je dejala preplašena trgovka.

Pipce ni zapravljajal besed. Iztegnil je roko in segel v nočno omarico po svojo starinsko pištolo.

Gospa Pipčeva se ga je oklenila.

»Adolf, nikar ne... za božjo voljo!«

Toda gospod Pipec je bil hraber mož. Nekoč, preden si je z občudovanja vredno spretnostjo prilastil gospo Pipčevo in njeno špecerijsko trgovino, je bil podoficir pri dragoncih in se še hudiča ni bal.

»Ven, razbojnik!« je vzkliknil. »Odkrili smo te!«

Šklepetanje z zobmi je iznenada potihnilo, a odgovora ni bilo.

»Ven, sem ti rekel! Ali si slišal? Ali mar hočeš, da bom streljal?«

»Ne morem!« je odvrnil žalosten, obupan glas.

»Kaj naj pa bo to?« je besno vprašal Pipec. »Če si zlezal pod posteljo, boš tudi lahko izpod nje prilezel!«

»Ne, ne morem,« je jecljal glas. »Preveč se vas bojim...«

»Čakaj, da ti pridem na pomoč!« je zagrozil gospod Pipec.

In Pipec je že skočil iz postelje. V eni roki je držal pištolo, z drugo pa si je natikal hlače.

»Koliko pa vas je spodaj?« je vprašal. In še je dodal. »Za vse bo dosti svinca.«

»Sem sam,« je odvrnil jokajoč glas.

Pipce se je sklonil, segel pod posteljo in izvlekel nogo. Kmalu je bil vlomilec zunaj. Za vrat ga je zgrabil in ga postavil na noge.

Bil je mlad, blede, slaboten fant. Kar omahoval je. Noge so mu drgetale.

»Nikar me ne ubijte,« je začel moledovati. »To bomo še videli,« je odvrnil Pipec.

»Kaj si pa iskal pod posteljo?«

»Odpočiti sem se hotel,« je tiho rekel sla-

botni fant. »Ko sem vas začul, sem se tako prestrašil...«

»Jezik za zob! Lažnivec. Vlomil si, pa sem te dobil!«

»Oh, dajte stran pištolo!« ga je prestrašeno prekinil zasačeni jetnik. »Utegnila bi se sprožiti in potem bi kdo morda mislil...«

»Prav ima«, je zamrmrala gospa Pipčeva, ki je že ves čas s strahom opazovala ves prizor.

»Da, vlomilec si, ropar, lopov, tat, morilec«, je kričal Pipec in se kar penil od jeze. »Vlomiti si hotel in me okraستي, mene... mene!«

Stresal ga je kakor otep slame.

»Na pomoč, na pomoč, ubiti me misli!« je hropel slabotni fant, ki je visel na Pipcu kakor cunjia.

»Pusti ga, saj vidiš, da se ne upira«, je prosila dobrosrčna trgovka.

»Da bi se upiral? Še tega bi se manjkalo!« je zakričal Pipec, vendar pa ga je prijel nekoliko rahleje. »Ali si že kdaj kaj takega slišala? Da bi pošten človek lezel pod tujo posteljo! Tak lopov!«

Tedaj pa so slabotnega fanta oblitale solze.

»Saj ne morem nič zato!« je jecjal. »Čisto nedolžen sem... Nisem vlomilec! Uboga sirta sem... Drugi so me prisilili! Možak, ki ga še poznal nisem... Med potjo sem ga srečal... Za pijačo je dal... Potem me je premlatil... Vse mi je vzel, kar sem imel... Sem me je privedel... Potem me je v groznjami prisilil, da sem moral zlesti čez ograjo. Splezal sem res in prišel sem, da bi videl, ali je kdo doma, in ga posvaril... ali pa, da bi pobegnil, če ne bi bilo nikogar!«

»Zdaj vidiš, kako potreben bi bil v hiši pes«, je pripomnila gospa Pipčeva. »Dekla Justina v svoji podstrešni sobi tudi ne more vsega slišati.«

Fant pa je sopihaje nadaljeval:

»...Potem sem slišal, kako ste prišli in odprli vrata na vrto. Takrat sem se tako prestrašil, da nisem vedel, kaj naj storim. Zlezel sem pod posteljo... Na srecu sem bolan... Božje me utegne udariti... Hudo mi je, da sem vam moral delati sitnostil!« je končal, bled kakor zid.

In že je ležal na tleh brez zavesti.

»Moj bog, moj bog, umiral!« je vzkliznila

gospa Pipčeva in prišla svojo hišno obleko, da bi skočila iz postelje.

»Molči! Le dela se tako«, je ugovarjal gospod Pipec, čeprav je tudi njega že skrbelo.

»Kaj pa vendar misliš! Samo poglej ga! Hitro skoči po jesihi!«

Gospod Pipec je res šel. Ko se je vrnil z veliko steklenico jesiha, sta se dolgo trudila, da bi fanta zbudila k zavesti, a zaman.

»Kako ste moški surovi!« je pridigala gospa Pipčeva. »Do nezvesti si pretresel otroka, ki je bil tako dober, da naju je hotel posvariti pred vlomilci!«

»Pretresel sem ga pač, ker sem ga dobil pod posteljo«, je ugovarjal Pipec. »To je preveč sumljivo...«

»Prav nič! Trdo bučo pa imaš! Prav tako bi bila lahko to sodna zmotna kakor na tisoče drugih. Ali mar nisi slišal, da so ga prisilili? In revež se je na smrt prestrašil, ko naju je čul prihajati! Moj bog, da nama le ne bi umrl tu v hiši! Nikoli več ne bi mogla v tej sobi spat... in še sitnosti bi imela!«

»To je res«, je potrdil Pipec in še zmeraj budil »sodno zmoto« iz nezvesti.

Naposled se mu je to posrečilo. Videlo se je, da bolnik še ne misli umreti. Malo je odprl oči in dejal kakor v romanih:

»Kje sem?«

»Pri prijateljih! Le nič se ne bojte!«

»Lačen sem«, je zastokal in spet zaprl oči. Gospa Pipčeva so skoraj oblitale solze.

»Siromak! Adolf, skoči hitro v kuhinjo in pogrej mu krožnik juhe! Med tem se bom že jaz pobrigala zanj. Obrni se vendar! Nikar se tako počasi ne oblači, saj vidiš, kako je pri koncu!«

Pipce jo je ubogal. Hitro je prižgal svečo in odjadral z dolgimi koraki v pritličje. Našel je juho, pogrel jo je in se čez kakšnih deset minut vrnil z loncem.

Toda na pragu spalnice je obstal kakor pribit in lonec mu je padel na tla. Gospa Pipčeva je ležala zvezana na tleh in čep je imela v ustih. Oči so ji od strahu uhajale iz jamic. Mladega moža, ki so se mu po Pipčevem odhodu očitno vrnile moči, ni bilo nikjer več. Odprto okno je kazalo, kod je ušel. z njim so odšli tudi Pipčeva denarnica, ura in pištola, razen tega pa še dragoceni uhani in trije prstani gospe Pipčeve.

Jože Andrejevec

Vzgoja ga je pokvarila

Piskričnikova družina je bila čisto drugačna od ostalih vaščanov. Imela je na sebi nekaj ledenega, samozavestnega. Ko je skočil otrok iz Piskričnikove zibelke, je začel gledati ljudi okrog sebe postrani. Družil bi se rad le z gosposkimi otroki in kjer je bil on, so ga morali ostali poslušati. Pri igrah in v življenjskih vprašanjih je hotel imeti zmerom glavno besedo. Odljudnosti do svoje okolice Piskričniki niso niti skrivali, marveč so jo kazali ljudem jasno in ponosno, kakor bi se je bili radovali.

Vaščanke so pravile, da je ta reč človeku v krvi, da se deduje iz roda v rod, moški pa so sodili drugače. Poznali so Zena Piskričnika še iz mlajših let in pravili so, da on v mladosti ni bil tak. Prišel je z župetinskih hribov, najel v vasi kolarnico ter začel tesar, žagati in oblati. Daleč na okrog ni bilo kolarja, zato je dobro uspeval. Bil je tudi dober obrtnik. Ni mnogo govoril, sekira mu je pa padala, kakor je bilo treba. V nekaj letih si je pripravil toliko, da si je kupil lahko majhno posestvo, nato se je pa oženil. Žena je bila viničarjeva hči. Služila je pri gostilničarju v sosednji vasi. Pravili so, da je bila gostilničarju prijateljica in nosna. Zato ji je ta odrinil pred poroko z Zepom precej denarja. Kakor so govorili ljudje, je vzel Piskričnik očetovstvo nase samo zavoljo denarja.

Po poroki sta dokupila nekaj plugov zemlje in postavila veliko gospodarsko poslopje. Piskričnik si je zgradil ob veliki cesti sredi vasi še svojo kolarnico.

Pogosto je prihajal odslej k njima njen sorodnik, ki je bil župnik nekje na vzhodu Slovenskih goric. Zaradi tega je ugled Piskričnikov pri vaščanih rasel in sosedje so se začeli zatekati k njim po nasvete. »K tebi

pridejo gospod, vprašaj jih.« so ga nagovarjali od začetka, pozneje se pa govorili, kakor bi se bili obračali na Piskričnika samega. V kolarju, ki je imel roke ožuljene od dela, se je vzdramil ponos, podoben ponosu njegove žene. Njegovo lenobno počasno govorjenje je dobilo čuden prizvok. Še počasneje je začel govoriti. Navzel se je nekaterih navad od sorodnika-župnika. Da bi tudi na zunaj izpridal svojo notranjo preobrazbo, je začel delo v kolarnici valiti na druge. Najel je novega pomočnika in zaposlil nekaj vajencev. Ti so mu delali na gruntu in v kolarnici.

Počasi je uvedel sorodnik-župnik še duhovna gospoda iz domače župnije. S tema so pa začeli prihajati tudi učitelji. Piskričnikova bajt aje bila od časa do časa shajališče župnijske gospode, in to je zakoreninilo v Piskričnike bolesten ponos. Odslej se Liza ni hotela več družiti s sosedami. Če se ji je katera približala pred cerkvijo in jo skoro ponižno vprašala, ali namerava že kmalu domov, je Liza obiestno zasukala glavo in odikmela. »Moram še h gospodu v župnišče«, je dejala. »Ko so bili gospod pred dnevi pri meni, so me povabili na kozarec vina.« Tako se je izgovorila zmerom, četudi ni šla k župniku, samc da je poudarila pred sosedo svoje zveze z njim. Rada se je tudi nastavljala pred cerkvijo učiteljem, ko so šli od mase. Pozdravljali so jo, ji segali v roke in se pogovarjali z njo. Ob takšnih prilikah se je smejala glasno, da je zbužala pri ljudeh pozornost. Obračali so se in jo videli v družbi z gospodo. To pa je Lizi delo dobro. »Pridite še kaj, gospod uravritelja!« je navadno klicala za njimi. »Bom spekla dobre gibanice!«

Tudi Piskričnik ni iskal več družbe sebi enakih. Ni se počutil dobro v nji, razen če so gaklicali tja zavoljo nasvetov. Njegov plo-

ščati, štirioglati obraz s trdimi, ščetinam podobnimi brki, ki so mu stali sršče izpod nosu, je dobival počasi še trše poteze. Zelenkaste oči so izgubile priazen lesk in postale skoraj zlobne. Če je sedel na štoru pred kolarnico in gledal s svojimi mrzlimi očmi na na cesto, se marsikateri otrok ni upal iti mimo. Ker se je zanimal tudi za živinorejo in mu je nosil sorodnik župnik knjige o tem, so ga začeli vaščani klicati počasi tudi k živini.

Liza je vzgajala otroke pod plaščem bolne domišljivosti. Nemara je vtila v poslednjega sina, ki mu je bilo ime Vinc, največ družinske samoljubnosti, zakaj odločneje od ostalih otrok je začel kazati v svoji najznejši dobi sadove vzgoje. Ničesar razen samega sebe ni ljubil. Če mu je prišla pod nogo mačka, jo je pohodil. Metulja je mrzil, ptice je preganjal. Ko je bil že nekoliko večji, se je splazil nešteto krat v hlev. Tam je snel s klina bič in pretepaval živino, ali jo pa zbadal z gnojnimi vilami. Lepota narave ga ni nikoli navduševala. Nikoli se ni nasmejal nežnim cvetovom česenj, nikoli ni pobozal cvetja, ki je raslo na gredah, kakor so delali drugi otroci. Smeh mu je zbužalo le mučenje živine. Če je sesno tele skakalo trepetaje po svojem hlevčku in beketalo od bolečine, ko mu je zavijal rep ali pa ščipal v ušesa, se je smejal. Niso ga vzgajali s srcem, zato srca tudi ni imel.

Doraščal je osovražen od vrstnikov, ki so se ga bali, kakor se ga je bala živina. Ko je stopil v hlevo in spregovoril, je poskakala živina v jasli, dvignila ušesa in tretetaje čakala, kaj se bo zgodilo. Če je stopil v hišo, kjer je bila zbrana mladina, je pomenek tisti trenutek zastal.

Razmerje vaščanov do Piskričnikov se je počasi preokrenilo. Sorodnik župnik je umrl, razkrila pa so se razna sleparstva, s katerimi je Piskričniku uspelo povečati svoj grunt. Piskričnikovi rodbini pa sprememba naklonjenosti pri sosedih ni šla do živega. Otroci so bili med tem odrasli in so prihajali do kruha. Le Vinc je bil še doma. Izučil se je pri očetu kolarstva in pripravljal se je, da prevzame domače posestvo. Oče pa je bil še čvrst. Kazalo je, da se ne bo zlepa umaknil s položaja gospodarja. Biti gospodar, in to čimprej, da pride človek do prave veljave, pa je bilo Vinčevu načelo. Ko mu je mati nekoč zaupala, kako se je dokopal njegov oče do grunta svoje sorodnice, se je začel Vinc v borbi z očetom posluževati tega orožja za dosego svojega smotra.

Bilo je nekega večera v adventu. V zraku je visel že vonj po božičnih praznikih. Piskričnik se je znova spopadel s sinom zavoljo grunta. »Dokler bova z ženo še tako pri močeh, ga ne dobiš, pa če se postaviš na glavo,« je zagovarjal svoje stališče. Vinc pa je besnel. Da mu je oče nasproten, mu je zabrusil. Ostale otroke da je dal študirati in jim je oskrbel lahek kruh, on pa da mora biti za hlapca. Ta reč ga je že dolgo bolela in sovražil je zaradi nje svojega očeta. Tudi on bi bil rad gospod, zakaj mrzil je delo, mrzil naravo.

»Če ne prepišete grunta name, da se oženim ta predpust, vas ovađim sodišču zaradi tetinega grunta,« je zapretil očetu.

Piskričnik ki ni bil vaju, da bi mu kdo zabrusil resnico v obraz, se je raztogotil. Brez besede je prisolil Vincu zaušnico, da se je sesedel na klop. Sin je pozelenel. Obraz se mu je spačil na ustnicah se mu je prikazala pena in kot blazen je skočil k stolu, odlomil od njega nogo ter udaril z njo očeta po glavi. Lobanja je zahrstnila, kosti so rsknile in Piskričnik se je zgrudil. Ko je planila Liza v sobo, je bil že mrtev.

Vinc je stal pri peči s stolovo nogo v rokah. Boliščal je v mater s svojimi hudobnimi očmi. Gledala ga je in v trenutku jo je obšlo spoznanje. Zavedla se je, da nosi krivdo za očetovo smrt tudi ona. Namesto da bi vzgojila otroke v ljudi s srcem, jih je vzgojila v trde samoljubne domišljavce, ki razen sebe niso poznali nikogar. Zgrozila se je nad svojim deležem pri umoru, ali ni ga hotela priznati. »Poberi se mi izpred oči! Ti nisi več moj sin!« je zakričala. »Hotela sem, da bi bili drugačni od ostalih, pa ste se razvili v gade!« Zapustila jo je zavest in zrušila se je na moža. Vinc pa je tiho šel. Prišli so ponj orožniki in ga odvedli.

Ignac Koprivec.

Angleži pripravljajo motorizirane pehotne bataljone

Silna udarnost nemških oklepni divizij v borbah na Poljskem in na zapadu je presenetila ves svet. Kakor huda ura so nemške oklepne divizije pred seboj vse pomandrale.

V odgovor na nemške oklepne divizije so začeli Angleži pripravljati tako zvane motorizirane pehotne bataljone, od katerih pričakujejo mnogo. Vsak izmed teh motoriziranih bataljonov je sestavni del ene brigade tankov. Te nove edinice se urijo zdaj z vso resnostjo. Vse podrobnosti teh motoriziranih pehotnih bataljonov pa držijo Angleži v največji tajnosti.

Motorizirani bataljoni se gibljejo na motornih vozilih, borijo pa se peš in ob sodelovanju z oklopnimi avtomobili in strojniškimi oddelki. Ker sodelujejo tudi s tanki, se morajo ti motorizirani bataljoni gibati zelo

hitro pri svojem poslu. Poveljnik neke take nove edinice je izjavil, da morajo ti bataljoni prinesiti odločitev.

Za poveljnika teh motoriziranih pehotnih bataljonov so postavili posebno sposobne oficirje, ki poznajo vso tehniko modernega vojskovanja in ki ne oklevajo dolgo, kaj naj storijo v odločilnih in resnih trenutkih. V napadu morajo novi bataljoni predreti skozi črte sovražnega protitankovskega orožja. V obrambi je naloga teh motoriziranih bataljonov ta, da ščitijo krila in lajšajo gibanje oklepni divizij.

Motorizirani pehotni bataljoni so samo del novih skušenj, ki so si jih Angleži pridobili v zdajšnji vojni. Ob sodelovanju s tankovskimi edinicami bodo ti bataljoni najboljše orožje, ki ga bo vrhovno poveljstvo upoštevalo. Angleži upajo, da bodo morda te nove edinice odločujoči činitelj v bodočih borbah.

Kotiček za ugankarje

Čaroben lik

1. A A A A A
2. A C E E I
3. I I I L L
4. N N N N P
5. R R R R R

Iz teh črk sestavi pet besed naslednjega pomena: 1. obrtnik, ki izdeluje pile; 2. žensko ime; 3. mesto v Grčiji, blizu naše meje; 4. žensko ime; 5. staro ime za ranocelnika.

Besede se berejo enako v navpičnih in vodoravnih vrstah.

Kako bo delil

Deček hoče pomagati materi v kuhinji in mati mu naroči, naj ji prinese 7 litrov vode. Ima pa samo dve posodi, in sicer eno za pet, drugo pa po štiri litre. Kako bo moral vodo pretakati, da bo prinesel samo v teh dveh posodah — drugih pripomočkov nima pri roki — natanko sedem litrov vode?

Zlogovnica

Iz zlogov:

A — A — A — AL — BA — BI — BI — BLE — ČAJ — DA — DA — DJA — E — GRED — I — IZ — JA — JA — JA — LEC — LI — LO — MA — ME — ME — NA — NA — NA — NA — NJE — NJE — NJE — NO — O — O — PA — PO — RI — RI — RIK — RU — ŠČA — TA — TE — TEK — VA — VA — VAR — VEC — VED — VI — VI — VO — ZA — ZI — ZO — ZO sestavi 18 besed naslednjega pomena: 1. mesto v Jugoslaviji; 2. navada; 3. sladka pijača; 4. natančno gledanje; 5. trg v Sloveniji; 6. lastnina, posestvo; 7. prerokovanje; 8. del sveta; 9. praznik; 10. moško ime; 11. razvedrilo; 12. pokrajina v Združenih državah; 13. lesket; 14. žensko ime; 15. pomlad; 16. pesem iz opere; 17. judež; 18. ženska oseba iz romana »Srce v okovih«.

Vse prve in četrte črke najdenih besed daje v navpičnih vrstah poziv, ki naj ga vsakdo upošteva.

Skrit pregovor

POKRIVALO — JAPONCI — PRIDVOR — STRIGALICA — GLAGOLICA — DVOPEK — RAZDEJANJE — ALENKA — LA-STOVKA

Iz vsake besede vzemi tri zaporedne črke in sestavi iz njih pregovor.

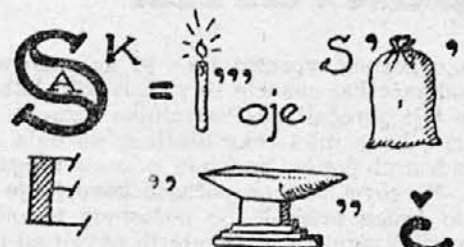
Naš pesnik

O P E L A O P E O V

A K A K A E D A O L

V srednji vrsti vstavi namestu črtice prave črke, pa dobiš v navpičnih vrstah besede, v srednji vodoravni vrsti pa ime in priimek slovenskega pesnika.

Štirje rebusi

Rešitve in imena tistih, ki bodo pravilno rešili vsaj tri uganke, bomo objavili po novem letu.

Deset izžrebanih reševalcev bo dobilo po eno knjigo. Pogoj je, da rešijo prav vsaj štiri uganke.

Do konca decembra lahko kupite umetno gnojilo po nizki ceni. Tvornica umetnih gnojil v Rušah je znižala ceno apnenemu dušiku od 176 na 140.80 din za metrski stot. Znižanje velja samo za naročila do 1. januarja 1. 1941. Naroča naj se to gnojilo preko direkcije za prehrano, Beograd, Kralja Ferdinanda ulica 5. Direkcija za prehrano poziva vse zadruge, kmetijska združenja in posameznike, da najkasneje do 25. decembra prijavijo naročila, ki so obvezna. Po 31. decembru se bo apneni dušik spet prodajal po višjih cenah.

Vrabc

Spomini iz mladosti

Vračal sem se z lova in korakal po poti kraj svojega vrta. Moj pes je tekel pred menoj. Na mah pa je zadržal stopinje in začel stopati oprezovaje, kakor bi vohal v bližini divjačino.

Pogledal sem na pot in zapazil mladega vrabca z žoltim kljunom in puhom na glavi. Padel je bil iz gnezda (veter je hudo upogibal breze ob poti) in je bil čisto tih, le njegove perotničke, komaj pokrite s perjem, so se onemoglo širile, da se mi je zasmilil v srce.

Pes se mu je bližal, vse mišice na njem so se napele. Tedaj pa je nenadno kakor kamen padel z bližnjega drevesa star vrabec s črnimi prsi pred gobec mojega psa, in ves našeperjen, zbežan in trepetajoč tožeče in obupno čivkaje dvakrat skočil proti odprtemu gobcu, oboroženemu s krivimi zobmi.

Vrgel se je na tla, da bi rešil mladiča, postavil se je predenj kakor ščit. Toda vse njegovo drobno telesce je drgetalo v strahu, njegovo kričanje je bilo hripavo in divje. Ginil je od strahu, a zastavljal je svoje življenje.

Kako grozna pošast se mu je moral zdeti moj pes! Vendar ni mogel ostati na veji visoko gori na varnem. Sila, mogočnejša od njegove volje, ga je pognala z vej.

Pes je obstal, stopil nazaj. Skoro bi rekel, da je tudi on čutil to silo.

Ves zmeden sem hlastno poklical psa in šel poln nekega svetega spoštovanja.

Ne smete se: spoštovanje je bilo tisto, kar sem občutil pred tem lunaškim ptičem, pred zanosom njegove ljubezni.

Ivan Turgenev

Župan je prinesel svoja svetovalca pred glavarja

Župan neke hribovske občine Tomaž je bil povabljen na okrajno glavarstvo v Celju. Bilo je še za časa Avstrije in so bili višji uradniki po večini Nemci. Glavar je bil v dopisu na župana pripomnil, naj privede župan s seboj tudi dva občinska svetovalca.

Na glavarstvu je sluga prijavil najprej župana. Svetovalca sta ostala zunaj, a župan je prišel v svojih težkih škornjih pred glavarja Nemca, sedečega za mizo v prostorni pisarni. Tla pisarne so se kar svetila in župan je v strahu opazil, da so pustili njegovi škornji za seboj blatno sled.

Glavar je pogledal župana izpod naočnikov, mu pokimal v pozdrav in dejal: »Prinezite dudi vaš opčinski svedovales nutra!« Župan ga je debelo pogledal, se popraskal za ušesom in vprašal: »Šlišijo, kaj naj prinesem?«

»Vaš tva opčinski svedovales prinezite nutra,« je ponovil glavar z nizkim glasom.

»Gospod glavar hoče vaša svetovalca,« se je oglašil pisar na koncu mize.

Župan se je spet popraskal za ušesom, zmajal z glavo in šel skozi vrata.

Zunaj sta čakala svetovalca, debeli »Gasper in mali Miha. Ko je prišel Tomaž, jima je rekel: »Vrag ga vzemi, dedca starega. Čemu pa ima tako lepo sobo za svojo pisarno! Menda sem mu tla preveč zamazal, zdaj se pa ta Kočevar boji, da bi mu še vidva ne prinesla v pisarno nekaj kilogramov hribovskega blata. Zato je zahteval, naj vaju noter prinesem.«

»Hudo bo šlo,« je jadikoval debeli Matevž.

»Bo že šlo,« jo je pogruntal župan Tomaž, »ti, Matevž, mi slezi na ramo, a Miho bom nesel kar pod pazduho.«

Rečeno, storjeno. Vrata so se odprla na stečaj in v pisarno je prirogovilil župan Tomaž s svojim živim tovorom Glavar je skočil kvišku in zazijal, pisar pa se je tako prestrašil, da mu je zlezlo pero iz roke.

»Kutiča, kaj sde blasen?« se je zadržal glavar, ko je zagledal Tomaža z Matevžem na plečih in z Miho pod roko.

»Ne, jaz nisem blasen. Morda ste to vi, ki ste mi zapovedali nositi taki kladi, je zagodrnjal Tomaž.

J. M.

Martinov oreh

Ko je bilo Martinu šestnajst let, ga je gnal oče h Koširju, da bi se za mizarja učil. In Martin se je učil. Delal je postelje in omare, mize in rakve in zvečer je sedel pred hišo pod orehom in otrokom rezljal igrače.

In ko so pod njegovimi prsti iz kosov lipovine nastajali vozički in omarice, konji in mlinci, je Martin mislil na to, kar ga še čaka. Star je Košir in nikogar nima. On bo mojster, ko starec umre, dom bo njegov.

Umril je stari Košir. Lepo rakev mu je napravil Martin in v njej so ga pokopali. Pa se je izkazalo, da je Košir imel nečaka, ki se je potepal nekje po svetu in ni bil dosti bida. Ničesar ni znal ta nečak — kako naj bo mizar? Še naprej je ostal Martin pri hiši in delal, nečaku pa je plačeval najemino. »Ko ga izplačam, se oženim«, si je rekel Martin in delal. Zvečer pa je sedel pod orehom, delal otrokom igrače in mislil nase.

Potem je nekega dne prišel vihar. Treščilo je v oreh in ga razklalo. Dolgo se je oreh boril za svoje življenje, potem so ga morali podreti. Deske si je dal napraviti Martin iz njega, lepe deske.

»Poročno posteljo zase in za nevesto bom napravil iz njih«, si je rekel Martin in zasadil nov oreh pred hišo.

Potem je prišel dan, ko je izplačal Koširjevega nečaka. Pil je možak in zapravljaj. Z vso vasjo je bil sprt, še s krčmarjem. Ko ni mogel več strpeti — stara potepuška kri se je zbudila v njem — je segel Martinu v roko. Vse svoje prihranke mu je dal Martin in še na posodo je moral dosti vzeti.

»Ko vse poplačam, se oženim«, si je rekel Martin in zaljubljeno gledal orehove deske pod oknom. Zunaj pa je rasel nov oreh in poganjaj veje. Prvi sadeži so že rodili na njem.

Martin je delal in delal. Zvečer so pod njegovimi prsti rasle igrače za otroke in njegove misli so bile zmeraj lepše, zmeraj bliže resnici so se mu zdele.

Potem je prišla vojna. Martin je moral zapreti svojo delavnico in vzeti puško. Stiri leta se je kral po bojiščih, tri leta v ujetništvu. Ko je prišel domov, je bilo še za obresti več dolga na hiši.

Delal je Martin in dolg je kopnel. Toda smrt je bila v njem. »Pozdravim jo«, si je rekel Martin, »potem se oženim. Čas je že, da bi delal svojim otrokom igrače, ne tujim.« In spet je pogledal orehove deske pod oknom in njegov pogled je bil zamišljen. »Staraš se, staraš, Martin«, je nekaj kljuvalo v njem. »Iz teh desk ne boš delal poročnih postelj.«

Ni verjel Martin temu kljuvanju, ni verjel niti ogledalu, ki je kazalo, da se mu hrbet krivi, da mu oči lezejo globoko v jamice. »Pozdravim se, da, in še tiste tisočake plačam, potem...«

Martin je delal. Ni mu manjkalo naročil. Ponoči je gorela luč v njegovi delavnici, ko je žagal in kuhal klej. Ves od žaganja bel je bil, da ni opazil, kako zmeraj bolj črni so kolobarji okoli njegovih oči.

In oreh je rasel. Zdaj je bil že močan in okoli njega je bila klop, kjer je zvečer sedel Martin med otroki in jim delal igrače. Še učenca je dobil Martin, prav takšnega, kakor je bil nekoč sam. In prav tako je mislil ta učenec, kakor nekoč Martin: Ko starec umre, bo ta dom moj.

Zdaj Martin že ni imel več dolga, dolg

mu je padel s hrbta, tisočaki so se mu nabirali, toda namestu dolga mu je še bolj sedla na hrbet bolezen.

»Oženim se, žene sem potreben«, si je pravil Martin. »Izpreči bom moral, slab sem, dovolj sem delal in žena bo skrbela za hišo. In komu naj vse pustim?«

Pa je videl Martin, da je star in betežen. »Kaj mi bo žena? Goljufala me bo, ničesar ne bo imela za mene.«

Takrat je prvič nehal upati.

»Ne, za poročni postelji ni več časa«, si je rekel. »Lepo skrinjo si bom rajši napravil iz desk in v njej bom hranil denar. Dosti žuljev je na njem in ko ga bom zvečer gledal in štel, bom mislil, kakšno je bilo življenje.«

Polegal je Martin in ni se silil z delom. Tudi otrokom ni delal več igrač. Zamišljen je strmel v orehove deske pod oknom. »Da,

poročni postelji sem hotel napraviti iz njih. In potem skrinjo.«

Prišla je zima. Prazna je bila delavnica in nezakurjena. Delo ni več prihajalo, učenec je šel drugam. Ni bilo več tako, kakor takrat, ko je še mislil o prihodnjih dneh in delal, da bi plačal svoj dolg. »Niti skrinje ne bom več napravil. Čemu mi bo skrinja? Denar kopni za bolezen.«

Slabel je Martin in le nerade so ga nosile noge. Drugi so se morali brigati zanj. Tiha je ostala delavnica.

Nekega jutra je Martin vstal in šel v delavnico. Težko je privlekel vanjo sedem velikih orehovitih desk, dolgo je delal nad njimi, žagal in lepil. Ko je bil njegov obraz od truda ves poten in od žaganja rjav, ko so bile njegove roke od dela vse žuljeve, je stala rakev pred njim.

Vanjo so dali Martina, ko je ob tednu umrl.

Boris Rihteršič

Na sveti večer sta se spet našla

Tisti dan je bil navzlic veliki množini snega, ki je težil drevje, ves svetel. Videti je bilo, da je zemlja odeja svetlejša od neba. Mir je plaval nad gozdom na hribu in nad dolino, kjer so pogreznjene v sneg žele nizke vaške hišice. Le tu in tam je zasumel sneg, ki je drsel z dreves, in iz dolinske cerkve so doneli zvonovi.

V kočici na vrhu hriba je zaropotalo. Logar Martin se je dvignil izza ognjišča, kjer je čital časopis. Prestopil se je nekajkrat po majhni zasilni sobici. Pomislil je za trenutek, nato je snel puško s stene. Zahotelo se mu je tihe, samotne narave, da bi se naužil zvoka božičnih zvonov in videl, kako kaj živali praznujejo sveti dan.

V kotu se je zganil pes in tiho, proseče zabevskal. Opomnil je gospodarja, naj brez njega ne gre nikamor. Pretegnil se je po ležišču, napravljenem iz starih cunj, in čakal, da ga gospodar pokliče.

»No, Dečko, pojdiva!«

V trenutku se je pes dvignil in zadovoljno pomahal z repom. Stopila sta na plan. Martin se je ozrl na kočico, ki jo je odevala debela plast snega. Zagazila sta v sneg.

Mračilo se je že. Sonce je zatonilo za meglenim obzorjem in snežna belina se je bleščala bolj in bolj. Visoko na nebu se je pojavljala mesec.

Prišla sta v gozd. Iz visokih, vitkih smrek se je zdaj pa zdaj usul sneg. Pot je bila zametena. Nikjer žive duše. Drevje je bilo pušto, ne ena ptica se ni zganila na njem. Med drevjem so držale številne zajčje steze, toda živali ni bilo videti nobene. Nekje daleč je hripavo lajal lisjak.

Martin je obstal. Pred njim je bila strma stena, obrasla z nekaj borovci. Pod njo se je raztezala dolina v nedogledno dalj sivega dne. Lahen veter je zavel od severa. Zvonovi so pobožno doneli in njih jasen zvok je odmeval po dolini.

Nenadno je Dečko zalajal. Martin se ni zmenil zanj, saj je bil vaje njegovega bevsanja. Pes pa ni miroval. Strigel je z ušesi in lajal v mrak. Logar je prisluhnul. Res, spodaj, kjer so rasle visoke smreke, je bilo slišati šum. Martin je poslušal in prišel do prepričanja, da je srnjak. Pomiril je psa in hotel kreniti dalje.

Šum je postajal čedalje ostrejši. Martin je znova obstal in prisluhnul. Ne bo srnjak, je nazadnje presodil in sklenil pogledati, kaj bi bilo. Po hrbtu mu je nehote zagomazelo in snel je z rame puško. Pes je gluho lajal.

Tedaj je videl. Ob robu gozda pod njim je stopal tujec. Kučmo je imel in puško na ramenih. Divji lovec, je prešinilo Martina. Slutnja se mu je potrdila. Možak je zagledal Martina in se ga je očitno prestrašil, zakaj ubral jo je po gozdu, da se je sneg prašil za njim. Martin je za trenutek ostrmel, takoj nato pa se je zavedel svoje dolžnosti. Spustil je psa, stisnil puško in pohitel za tujcem. Dečko ni bil videti kdove kako pogumen, ker ni hitel po sledovih, ampak je zadovoljno capljaj za gospodarjem in mahal z repom.

Martin je hitel, da mu je pot tekel z obraza, toda možaka ni mogel dohiti. Sledil mu je lahko le po sledi, ker mu ga je drevje zakrivalo. Na planoti vrh pobočja ga je zagledal. Tujec se je oziral po njem, ko ga je pa opazil, je stekel. Martinu ni prišlo na misel, da bi uporabil puško, zato se je tudi spustil v tek. Tako sta tekla, dokler ni tujec dosegel poti, ki je vodila v dolino. Ustavil se je in si obrisal potno čelo. Za Martina, ki je zasopel pritekel za njim, se ni zmenil. Ta ga je pograbil za ovratnik zimske suknje in zakričal:

»Lovsko izkaznico sem!«

Tujec se ga je otrese in mirno segel v žep. Počasi je privlekel na dan listnico. Razgrnil jo je pred logarjem in mu pomolil izkaznico. Martin jo je nejeverno gledal in se moral prepričati, da je prava. Ime, kraj bivanja, poklic, vse je bilo v redu napisano in potrjeno z uradnim žigom. Slika se je ujela z lastnikom. Martin jo je s počasno kretnjo vrnil in nenadno vzkipe:

»Zakaj me pa niste počakali?«

»Počakali«, je ponovil tujec, »saj me niti poklicali niste.«

Martin mu je obrnil hrbet in se počasi napotil proti svoji koči. Čelo se mu je bilo orosilo od teka. Pes, ki se je bil nekam izgubil, se mu je spet približal in pohlevno stopal za njim. Martin ga ni videl, da bi mu rekel lepo besedo. Premišljal je, kako sijajno se

je bil dal speljati, in to na sam sveti večer. Toda, saj ni vedel, s kom je imel opravka.

Prišel je na vrh. Ob gozdu je bila njegova koč. Skromno je čepela sredi snega. Martin se je ozrl nanjo in tedaj so se mu oči odprle od začudenja. Skozi okna hišice je bila svetloba, v koči je bila luč. Martin je obstal presenečen ob pogledu na hišo. Kaj se je bilo zgodilo? Mar se je vnelo ognjišče in je soba v plamenih? Nemogoče, svetloba je sijala mirno in nien sij ni bil niti malo rdeč. Torej tatovi? Otina je v žepu ključ in se spomnil, da je bil pozabil zakleniti hišico. Snel je puško z ramen in se previdno približal. Pristopil je k oknu, ki je bilo le delno zagrnjeno in pogledal skozenj.

V sobi, kjer je svetlo gorela luč, je sedelo za mizo dekle in se zavijalo v svojo ruto. Martin je ostrmel. Kako bi je ne poznal svoje ljubice! Prav za prav svoje bivše ljubice, zakaj zdaj je bil že mesec od tega, kar je Martin ni maral več. Nista se sprla, le Martin se je nenadno začel izogibati. Sam ni vedel zakaj. In zdaj je bila tu! Na sam sveti večer. Nevoljen je bil nanjo, da ga moti, vendar je še oprezal pod oknom, da bi iz njenega vedenja spoznal, kaj namerava. Nič ni videl. Mara je sedela za mizo in strmela v ogenj. Le sem in tja je prisluhnila. Ko je obrnila oči proti svetlobi, je Martin videl, da je jokala. Zakaj? V žalosti je imela obraz tako lep, da bi planil v hišo k njej in jo objel, pa se je zadržal. Ko ni nič opravil, je glasno stopil k vratom in odprl.

Mara se je dvignila in mu pohitela naproti. Veselje na njenih licih je bilo veliko in resnično. Hotela se ga je okleniti, Martin pa se je odmaknil in z vsakdanjim glasom vprašal:

»Kaj hočeš? Po kaj si prišla?«

Mara je ostrmela, ker tega ni pričakovala.

»Kaj hočem«, je ponovila in mislila, da se Martin šali. Nasmehnila se je in dejala:

»Tebe Martin. Ali sem ti v napotje?«

Logar je odložil puško in sedel na pručico ob ognjišču. Pogledal jo je, kakor bi mu bila tuja, ter počasi in nekoliko mehkeje rekel:

»Povej, Mara, čemu si prišla nocoj sem gor? In prav nocoj?«

Dekle je ostrmelo in počasi se je začelo zavedati, da Martin ni več tisti, kakor je bil pred tedni, ko je vsak večer privrskal v dolino in se vselej ustavil pri njenem oknu.

»K tebi sem prišla, Martin. Mar ne smem?«

»In prav nocoj?«

»Nocoj, da. Saj lahko grem, če hočeš. Samo nekaj ti moram povedati, Martin, otrok bo tvoj.«

In ob spominu na lepe poletne noči, ki so se tako bridko maščevale, jo je obšla slabost. Med silnim jokom se je nagonsko ozrla po sobi, kje bi našla oporo. Zrušila se je na posteljo. Ihta ji je stresala telo.

Martin je planil pokoncu. Otrok? Tako torej. Zato je prišla k njemu, da mu pove. Planil je k njej.

»Mara!« jo je dvigal, »Mara, kaj je to res?«

Dekle pa je jokalo in se ni dalo potolažiti. Dolgo jo je Martin skušal postaviti pokoncu, pa se mu ni posrečilo.

»Saj vem«, je hlipala, »ne maraš me več. Zdaj me več ne maraš.«

Martin je skomignil z rameni.

»Sama si kriva«, je počasi dejal in se je ni več dotaknil.

Na ognjišču je dogoreval ogenj. Mara se je dvignila. Oči so ji bile mokre od solz, slabost pa jo je minila.

»Sama sem kriva«, je dejala odločno, ker je bila hči odločnega moža, trdnega gruntarja iz doline. »Mislila sem, da boš drugače govoril, ko boš izvedel, kam si me zapeljal. Pa si šlepa. Seveda, zdaj ti je zame malo mar. Kako si pa prej govoril? Vsi me obsojajo in psujejo, zdaj pa še ti.«

Planila je v jok.

Martin je skoraj brezčutno gledal. Toda neki nemir se ga je loteval. Smilila se mu je. Gotovo staremu Kržanu ne bo smel več blizu, čeprav je bil doslej njegov česti gost. Saj bi se ga Kržan ne branil. Gledal je dekle pred seboj in ob misli, kako ljubče jo je včasih objemal, se mu je začela znova dramiti stara ljubezen. Toda govoril si je: ne! Znova je Mara ponosno dejala:

»Kaj misliš, da si edini na svetu? Mnogo jih je, ki me snubijo, pa sem še vsakega zavrnila, ker te imam rada. Toda šlepa si... Lahko noči!«

Planila je iz koč. Ko pa je stopila na mraz, je neodločno obstala. Pod njo je bila vas, dom, ona pa se na sveti večer potika tod okoli. Kaj bodo rekli doma?

Znova se je je lotila bridkost, toda nazaj k Martinu ni mogla. Ni ga hotela prositi za ljubezen. Okrenila se je ob zidu in zapazila zraven hišice kolibo, kjer je imel logar nekaj listja. Krenila je tja, legla na hladno listje in zajokala, da se ji je treslo v krčih telo. Ni čutila mraza, ki je pritiskal na zemljo, ni slišala zvonov, ki so vabili k polnočnici. Jokala je neutolažljivo.

Dečko je dremal pod klopjo in strigel z ušesi, Martin pa je zapahnil vrata. Sprva je planil za Maro, toda naglo mu je izginila v dolini. Da bi tekel za njo, mu je bilo preneumno. Če hoče, naj beži. Pekle pa so ga njene besede, da ima ženinov dovolj in se nanj ne bo ozirala. Pekli so ga očitki, ki so bili res upravičeni. S tem, da bo Mara rodila, ni on tvegala ničesar velikega, nanjo pa se bo zvrnila vsa krivda. A otrok? To je bila najhujša skrb. Vsi ga bodo zaničevali. Zaničevali pa bodo tudi njega, ker je pustil dekle v času največje tegobe.

Sedel je zaskrbljen ob ognjišču in sence skrbi so se mu podile preko čela. Otrok. Njegov bo, pa ga bodo drugi vzgajali, njegovega sina. Morda bo hčerka, ljubka majhna punčka. Ne bo ga poznala. Plamen je ugašal, luč je bil privil.

Nenadno je prisluhnil. Od nekod je prihajal tožec glas. Kdo bi to bil? Kakšna žival? Nemogoče, živali nimajo takega glasu. Pristopil je k oknu in položil čelo na hladno

šipo. Nekje čisto blizu je bilo slišati skrivnostno toženje. Martin je neodločno obstal, nato je pograbil puško in stopil v noč. Tedaj je spoznal. Ona je bila. Zasmilila se mu je, zakaj ležala je na mrazu in jokala. Zaradi njega. Odložil je puško in stopil v supo. Opazil jo je v medlem svitu mesečine. Sklonil se je nad njo.

»Mara, kaj pa misliš, saj je tu mraz! Pojdi na toplo.«

Jokala je, ne da bi se zmenila zanj, Martin pa jo je tolažil in mislil na tiste ure, ko mu je bila najdražja. Kako je mogel tako storiti!

»Mara!« je govoril. »Mara, saj si moja, na toplo pojdi!«

»Ne, ne«, je hlipala v solzah. Telo ji je drgetalo v silovitih krčih.

Martin se ni obotavljal. Objel jo je in jo v naročju ponesel v sobo. Ko mrtva mu je ležala na rokah. Nato se ga je oklenila kakor otrok. Poljubov ni hotelo biti ne konca ne kraja.

To noč v koči na hribu ni ugasnila luč. Martin in Mara sta praznovala sveti večer. Nista imela ne božičnega drevesca, ne jasele, imela pa sta mnogo več. Imela sta ljubezen, ki jo je oživel njuno nerojeno dete. To dete ju je privedlo na pravo pot, zakaj Martin je bil čisto trdno sklenil, da še drugi dan odvede Maro domov in ob tej priliki nagovori starega Kržana. Vedel je, da mu gruntar ne bo nasproten.

V dolini so zvonili zvonovi, polnočnica je bila. V koči je donela ubrana božična pesem. Mara je pela pobožno in zbrano, Martin pa je s svojim basom »popravljal«. V njunih srcih je bila sreča.

V hribih je hripavo lajal lisjak.

Stanko Pahič

Tujino je spoznal

Posestvo, ki ga je prevzel po smrti svojih staršev Matjaž Vrščič, je bilo naprodaj. Prodaja je bila razglašena neke adventne nedelje in po pozni maši so se natepli ljudje v Vrščičev hram. Nekaj jih je prišlo zavoljo nakupa, večina se jih pa je privleklo k bajti iz radovednosti. Malokdaj se je namreč zgodilo, da bi prodajal človek svojo zemljo prostovoljno, ne da bi ga v to prisilili dolгови. Do zadnjega se o tej prodaji ni čulo nič, zato je oznanilo pred cerkvijo ljudi presenetilo. Po fari je šel že dolgo glas, da Vrščičev grunt ni med najslabšimi. Stara dva sta bila skrbna gospodarja, a tudi Matjaž ni bil zapravljivec. Odkar sta roditelja umrla, se sicer novi gospodar, ki je bil edinec, ni več tako gnil po ogonih, ali zemlje vendar ni zanemarjal. Pridelal je dovolj za živžev, pridelal za davke, dolga ni imel, zato so se ljudje začudeni spraševali, čemu prodaja. Nekateri so pravili, da ga je smrt staršev hudo potrla. V enem tednu je izgubil oba. Oče je padel s senika, si zlomil vrat in pri priči umrl. Materi pa se je zasadila v hrbet kosa, ki je padla s klina v uti, kjer je zmeškom visela. Sosede so ji dajale na rano pajčevino in kravjek, zaradi česar je v groznih mukah umrla po nekaj dneh od zastrupljenja.

V svetenji obleki in s praznim klobukom na glavi je sedel po pozni maši v sobi za mizo Matjaž, po klopih ob peči in ob steni pa so sedeli sosede — kupci in radovedneži. Matjaž je bil videti nemiren. Presedal se je po klopi, risal s svinčnikom po mizi ter skrivaj s pogledom preletel zdaj pa zdaj gručo ljudi pred seboj. Bilo mu je nekoliko hudo pri srcu. Zdaj se je bližala njegova odločitev uresničitvi. Nemara ni verjel, da se bo kdaj zanimal za nakup grunta, in je tiho upal, da mu bo na ta način ostal. Sedemindvajset let njegovega življenja je bilo razmetano po tem hramu, po hlevih, po ogonih. Ta leta se niso dala potisniti v pozabljenje. Šlo mu je pa do živga tudi pomilovanje, ki se je zrcalilo z obrazov sosedov. Bilo ga je skoro sram, a nazaj ni mogel. Kar je začel, bo dovršil, naj se zgodi, kar se hoče. On je gospodar. Sam odloča o svoji zemlji.

Prodati je nameraval, potem pa oditi čez mejo. Pred nekaj meseci se je seznanil s člo-

vekom, ki ga je prepričal, da je življenje, kakršno živi, najslabše, da so razmere, sredi katerih je, najkrivičnejše, in da je vse gospodarstvo dežele zgrešeno, obrnjeno proti kmetu, upov za spremembo razmer pa tudi ni. Proda naj in se naj preseli. Ni treba, da bi moral biti na tujem biti baš gruntar. Ko spozna življenje za mejo, se niti z mislijo ne bo več dotaknil teh s preobilnim znojem prepojenih ogonov, kjer je treba samo delati in delati. Tujec se je ponudil, da mu najde v tujini zaposlenje, in tako sta se dogovorila. Kot plačilo za uslugo pa je moral tujcu obljubiti, da proda svoje posestvo Francu Končniku. Ta je bil viničar v gospodski viničariji, katere lastnik je bil izven države. Matjaž je obljubil. Da bi pa grunt dosegel čim višjo ceno, je razglasil licitacijo.

»Čemu prodajaš zemljo, Matjaž?« ga je vprašal sosed. Zapičil je svoje vrtačice oči vanj, kakor da bi hotel najti odgovor na njegovem obrazu, in ko ga ni našel, je nadeljeval: »Nemara si premlad, da bi vedel ceniti, kar imaš. Mnogo jih poznam, ki so napravili kakor ti. Prodali so, šli po svetu, ker so mislili, da je kmečko življenje najslabše, a so se čez leto vrnili trudni in izgarani, kakor bi bili orali z njimi. Čas imaš, še si lahko premisliš. Nikjer ne najdeš tega, kar si človek želi, a na svoji zemlji vendar lahko gospodariš po svoje. Če si pa odvisen, moraš delati, kakor ti ukažejo. Ni najslabše pri nas, o tem se boš prepričal.«

Kmetje so pritrdjevali. »Ne poznaš tujega kruha, da bi mu vedel okus,« mu je zabrusil sosed, ko je omenil, da pojde čez mejo. »Podoba je, da te je nekdo prelisil.« Takrat pa je Matjaž vzrožil. Dvignil se je za mizo, se oprl z rokami ob njo in siknil: »Hlapci ste, čreda, grunti so vas zaslepi, zato ne vidite, kakšno življenje živite. Če bi vam naložili na pleča mlinski kamen, bi ga nosili, takšni ste!« Potem pa se je osvestil. »Ne zamerite, tako sem razbolel v prsih, pa me izzivate. Odložil sem se, da prodam in amen je. Odkar sta mi umrla oče in mati, ne najdem tu ničesar, kar bi me mikalo,« je rekel v opravičilo.

Sneg je padal na Slovenske gorice, ko je Matjaž Vrščič zapušal domačo vas. Zdaj se je že tesnobe, ki se ga je lotevala prve dni po prodaji posestva, otrese. Vdal se je sla-

sti brezdelja, delal načrte za bodočnost in se poslavljaj po hramih. Veselil se je velikih reči, ki jih bo videl v svoji novi domovini. Znanec mu je pripovedoval o njih. Kako je tam baje vse drugačno, vse veliko, dostojanstveno in privlačno, tu pa je kakor v beznici. Manjvredni ljudje sredi odvrtnega življenja, mu je pravil znanec. Skoro zaničljivo je gledal zdaj majhne lesene hrame, potisnjene v sneg, skednje, senike, hleve in vaške ceste. Vse se mu je zdaj zdelo tako neznatno, kakor da bi življenje tu ne bilo resno, temveč bi ga živeli otroci ali pa palčki brezsmotno v zabavo drugim. Tu pa tam je čul škrtanje reznega stola, na katerem je delal kmet mešanico za živino. Nasmehnil se je. Tam, kamor pojde, je vse drugače. Električna in bencin opravljata takšna dela, človek ju samo usmerja, ravna. Nasmehnil se je, pomahal pri zadnji bajti gospodarju v pozdrav in se izgubil za vas. Vlak ga je odpeljal novemu življenju nasproti.

Minila so tri leta. Božič je bil pred vrati. Težko so vzdihovale zasnežene smreke pod mogočnimi plastmi snega, ki je padal z neba neprestano. Ceste so bile zasnežene. Gazi na njih ni bilo. Nihče se ni peljal nikamor. Matjaž Vrščič, ki se je vračal v svojo vas, je gazil debel celec, v katerega so se mu pogrezale noge do kolen. Utrujen je bil, moker od potu, a šel je dalje. Samo da pride do ovinka, odkoder se vidi vas! Tam bo ob stal. Odpočil se bo ter gledal drage mu hrame. Tri leta je hrepenel po svoji vasi. Od takrat, ko je spoznal, da so ga osleparili. Saj je dobil delo, kakor je imel obljubljeno, saj so mu plačali posestvo do poslednje pare, ali kakšno je bilo tisto novo življenje! Bil je stroj, prav za prav zobec v kolesju stroja. Kje sta bila lepota in čar, o katerem so mu pravili! Kakor jetnik se je zdel samemu sebi. Ni bilo solnca, da bi ga poljubljalo s svojimi žarki, ko je z oznojenim obrazom opravljal svoje delo, kakor ga je poljubljalo doma.

Ni bilo zelenih trat, ne ptic, ne vetra, ne petja in mehkih besed. Samo povelja, pa parade in marširanje pred delom in po delu. Prave prostosti pa ni užival vsa ta leta. Kako se mu je tožilo po gozdovih, po trati, na katero je lahko legel, ko je osipal krompir ali okopal koruzo! Po treh letih ni mogel dalje vzdržati. Ni se mogel upirati hrepenenju po zlati svobodi, ki jo je užival nekoč. Izposloval si je dovoljenje za povratek in se odpeljal.

Sklenil je, da začne živeti v svojem rojstnem kraju novo življenje. Kupi si kak kos grunta, saj mu je ostal od prodaje posestva ves denar. Da, glede posestva so ga opeharili. Ni vedel, komu ga je prodal, šele v tujini je izvedel, kako je bilo z rečjo. Končnik je bil kot lastnik zapisan le pri oblastih, pravi kupec pa je bil tujec. Na ta način so začeli vdirati tujci dalje in dalje v deželo. Proti temu se bo začel boriti. In tudi mnogo drugega ima še v načrtu. Izkoristil bo svoje izkušnje, pridobljene v tujini, za izboljšanje gospodarstva v vasi. Tudi bo širil med ljudmi rodoljubni duh. V tujini je videl, kako s ponosom govorijo tam o svoji narodni pripadnosti, in spoznal je, da bo treba v njegovih krajih ta čut vzdržati, mu dati jasnejši izraz. In ljubezen do zemlje bo označjal. »Kmet je kakor kralj na svojem gruntu,« bo rekel ljudem, le združiti se mora in dočakal bo lepše dni. Pa tudi zoper lažne vesti, ki se širijo o medenem življenju v tujini, bo povzdignil svoj glas. Tam ni slajšega kruha od tega, ki ga jeste, jim bo povedal. Sam ga je jedel in pozna njegov okus.

Zavriskal je, ko je uzrl temne dimnike na strehah lesenih hramov v svoji vasi. »Pozdravljena domovina, ti najlepša med najlepšimi!« je vzkliknil Matjaž. »Ne zapustim te več. Kakor materina roka si: topla, mehka, skrbna. Hvala bogu, da sem spoznal tvojo vrednost.«

Ignac Koprivec

Mrtva nevesta

Razvaline gradu so stale v mraku pred nami — le nekaj ostankov zidov, ovitih z bršljanom v senci prastarih dreves. Rože ovijale so se vile ob njih, se plazile čez jarke in ovijale votle oči zijajočih oken s svojimi krvavo obrobjenimi očmi.

Tu ob pokojni reki so se bili nekoč strašni boji, tu so divjali požari, tu so umirali ljudje. Poslednji lastnik tega gradu je padel pod sekuro takrat, ko je krvava francoska revolucija terjala tisoče žrtev.

Več ko petdeset let so stale razvaline gole in zapuščene, kazale so se soncu, dokler jih ni obrasel usmiljeni bršljan in jih zagrnjal vase, da so spet postale lepe.

Ljudstvo se jim je izprava izogibalo, daleč v krogu je hodilo mimo njih. Ko pa so se pokazale v svojem zelenem oblačilu in je bohotno grmovje in rastlinje na vrtu, ki ga niso več krotile vrtnarjeve škarje, vzkipelo v čudovito pravilno deželo — takrat so se začeli tjakaj zatekati zaljubljeni, da skrijejo svoje poljube pred svetom v senci grmovja in drevja, in otroci so se igrali v tisojih drevoredih in v lovorjevem grmičju.

Neko popoldne je ženitovanjska družba napravila izlet v grajske razvaline. Mladi parčki so se lovili v parku in se skrivali med razpadlimi ruševinami. Sedemnajstletna lepa nevesta je bila najveselejša med vsemi. Vselej znova je nagajivo pobegnila pred rokami koprnečega ženina, njeno belo oblačilo je plapolalo zdaj tu, zdaj tam in njegove ustnice in njegova ljubezen so jo morale zmeraj znova iskati.

Potem pa je ni več našel — predobro se mu je skrila.

Tisoč lepih besed je zaklical za njo — klical in kričal je — nema tišina je bila odgovor.

Napočil je mrak in neveste ni bilo nikjer.

Nihče je ni videl, ne v razvalinah, ne na cesti — nikjer ni bilo sledu o njej.

Čudna groza je prevzela vse. Gostje in prijatelji so pomagali iskati, klicali so jo, prišuškovali, kričali — nič. Spustili so pse, da preiščejo razvaline, prinesli so lestve in pla-

menice — nič — nič ne sledu, ne glasu, ne odgovora. Tedne in tedne so obupno iskali v razvalinah, toda njih strašna, molčeča skrivnost je ostala nerešena.

Mlada nevesta je izginila.

In tako so minevali meseci in leta. Ženin je vzel drugo dekle, postal je oče in ded in je umrl in so ga pozabili, kakor pozabijo ljudje vse, kar živi...

In spet je od takrat minilo pol stoletja in novemu rodu so pripovedovali kakor pravljico, zgodbo o čudnem nestanku lepe mlade neveste in o nerešeni skrivnosti te uganke.

Bil pa je nekdo, mlad dijak, ki mu ta skrivnost ni dala miru. Zmeraj ga je nekaj gnalo k starim razvalinam. Iskal je poti in sredstev, da reši to uganke. In ker je bil mlad in bistrega duha, se je lotil raziskovanja gradu z vso vnemo in po naprej določenem načrtu. V starih letopisih je stikal za načrti gradu, da bi zasledil njegovo skrivnost. Njegov namen je bil odkriti tisto usodno mesto, kjer je bilo nesrečno dekle izginilo. Tedne in tedne je blodil po razvalinah in iskal v njih skritih vrat in loputnic. Zaman.

Toda potem — neko jutro — naslanjal se je ob stebri pri zidu — se je zgodilo, da se je stebri iznenada zasukal. Pokazala so se skrivna vrata in dijak se je znašel v sobi z marmornatimi stenami, med mizami in knjigami, ki jih ogenj ni mogel ugonobiti. Mehka zelena svetloba je prihajala skozi majhno, zamreženo, napol odprto okno visoko v zidu, ki je držalo do malone čisto zaraslega in pozabljenega trdnjavskega jarka.

Za mizo pa, sredi sobe, v visokem naslanjaču je sedela postava; v beli poročni obleki iz skrepenele svile in z ovenelimi cveti v temnih laseh je sedela votlooka postava, ki je čudno strmela vanj.

Groza je stresla mladeniča, zazeblo ga je po hrbtu, hkratu pa ga je prišla bolestna radovednost, grenko zadoščenje, da je naposled vendar prišel skrivnosti do dna, in stopil je proti sedeči postavi, tedaj pa so težka vrata treščila za njim in bil je ujet.

Vrata se od znotraj niso dala odpreti. Ključ so bili vzeli graščinski s seboj v smrt. Mogočno in brezupno je grad stisnil vase svoj plen.

Isti slučajni pritisk na skrito vzmet ga je privlekel sem kakor nekoč ono nesrečno nevesto, in ga uklenil za zmeraj.

Dijaka je stresla mrzla groza ob misli na njegovo mlado življenje in ob pogledu na preperelo mumijo pred njegovimi očmi.

Ali bo tudi on kakor ona ostal ujet, da umre počasne in strašne smrti, da pričaka, umirajoč od žeje in lakote istega konca kakor nekoč ona? Bil je sicer mlad in razsoden fant, a ta misel ga je le močno pretresla.

In mrtva nevesta; kakšen je bil njen konec?

Počasi je stopil proti sedeči postavi. Bilo mu je, kakor da je zdaj ona njegova in on njen, kakor da je nanj čakala. Njene mrtve oči so kakor v bolesti strmele vanj in ga nemo pozdravljale.

Ob vetru, ki ga je povzročilo mahanje njegovih rok, je vztrepetal prah okoli nje. Tedaj je videl, da je ona le še kupček prahu, ki se mora sesuti ob prvem dotiku.

Na hrastovi mizi so bile vrezane črke. Pisala je — z nohti je vgrebla strahotno povest svoje nesreče in svoje trpljenja v trdi hrastov les.

Svoje nade na rešitev in svoj obup. Svoj poslednji pozdrav zaročencu, sreči, življenju, in potem se je trudna od lakote in žeje spustila na stol za mizo, tako kakor naj jo nekoč dobe, in vdano in tiho je počakala na smrt.

Tako je bil v njej razvit čut za lepoto, da je tako umrla, kakor je želela, da jo dobe — kakor lep, zamrl sen. Njene roke so še krčevito stiskale robec, s katerim si je bila v cerkvi otrla solze srednje neveste in ki so ga potem napojile grenke solze nesreče.

Bil je že dolgo suh, ta robec, kakor vroča, mladostna kri v njenih žilah. Srce je vzklopelo mladeniču v boli in nesreči in ljubezni, kakor bi bil on sam ženin te mrtve deklice. Kakor da mora odsej ostati pri njej, ujet od njenega tihega čara. V bolestnih in čudnih mislih je stal tam in bral v muki vrezane črke mrtve neveste, bral jih je zmerom znova, kakor bi bile vse te ljubezenske besede namenjene njemu, in iz oči so se mu vlijele solze.

Takrat pa je začul ob oknu prav tih, komaj slišen šum.

Presenečen je pogledal. Ali je vendar še kakšno bitje, ki pozna pot sem?

Bila je gibčna črna mačka, ki je tipala s tačicami okoli roba okna, kakor da pozna pot. Stisnila je svoje mehko telo v ozko odprtino in zdrsnila tiho, z zametastimi kretanjami v sobo, prav tiho, kakor bi se bala, da ne zmoti svoje mrtve prijateljice.

Ta nema, demonska žival pozna torej skrivnost gradu, ki so jo ljudje že sto let zaman iskali?

Dijaku se je stisnilo srce. Ena rešitev, le ena rešitev bi bila...

Takrat ga je mačka ozrla, zapihala je, pogledala ga je s sovražnimi zelenimi očmi, kakor bi se jezila, da jo nekdo moti v njenem kraljestvu, kjer je bila edina vladarica — in že je hotela pobegniti. K sreči pa je imel dijak pri sebi še od zajtrka nekaj klobase. V strahu, da mu mačka ne pobegne, jo je začel vabiti in se ji skušal prihliniti.

V vročini naglici je brž vrgel na papir, ki ga je iztrgal iz svoje beležnice, načrt skritega vhoda, in popisal nevarnost, ki se je v njej nahajal. Potem je zvil papir in ga privzal mački za rep. Mačka se mu je dala gladiti, nato pa ga je čudno, skrivnostno pogledala in pobegnila.

V trepetajoči grozi je čakal in čakal. Pred večerom ga pač nihče ne bo pogrešil, si je rekel, in zdaj je bilo še zgodaj jutraj.

Toda prišla je noč, sove in urhi so jeli skovikati, on pa je bil še zmeraj sam z mrtvo, tiho deklico, ki je sedela, kakor da je čakala nanj in da hoče zdaj z njim svatovati. In čim bolj so padale sence, tem bolj živ mu je jel postajati njen obraz. Zdelo se mu je, kakor da govore njena posušena usta vse tiste besede, ki so jih njeni nohti vgrebli v mizo, kakor da njen tihi glas ponavlja besede, ki

jih odnaša veter, ko šepče v gostih, divjih ovijalkah pred oknom.

Dijak je legel na tla, da bi zaspal, mrtva nevesta pa se je smehljala in ga gledala — potem je tiho vstala, prestopila se je in se pritiskala k njemu in mahoma je vedel, da je bil on njen mrtvi ženini, ki je nanj čakala, in ki mora zdaj z njo svatovati — in ona ga je objela in ga poljubila z mrtvimi ustnicami.

Ko se je prebudil iz težkega sna, je mrtva nevesta nemo in mirno sedela. Sanje so ga preslepile, domišljija mu je prepletla sen in spomin — bilo je jasno jutro in more je bilo konec. Stopil je k oknu in prisluhnil. Res je čul votle korake in klici so prihajali do njega, medlo in zmedeno, tako se mu je zde-
lo.

Ali prihaja odrešenje?

O, ne — njegovo poslanstvo se je izgubilo — iskali so ga res, toda ne na pravem kraju. Vpil je in besnel, a nihče ga ni čul, in bilo mu je, kakor da se smehlja mrtva nevesta, kakor da mu hoče reči: »Le vpij! Tako se mudi jaz vpila — tisočkrat vpila — vse zaman!«

Kaj zdaj? Ali se mačka povrne? Ali pa jo

je preplašil, njo, ki je edina vedela za skrivno sobo?

Prišla je, čeprav bolj divja in manj dostopna njegovim vabam — pa se je vendarle sprijaznila z ostanki klobase, ki si jih je bil odtrgal od ust, in v drugo je šlo poslanstvo z njo. To pot pa ji je privezal okoli vratu trak iz obleke mrtve neveste in nekaj ovenelih cvetov njenega poročnega venca, da bodo ljudje postali pozorni na žival.

In tako je šla mačka v tem čudnem nakitu slavnostno, pošastno in smešno hkratu čez razpadle razvaline. Ljudje so jo videli, razumeli so, prijeli so mačko, našli pismo, iskali in odkrili skrivno vzmet — in soba je odkrila svoja usodna vrata.

In ko so vrata odprli na stečaj in jih dobro podprli, je zapihal skozi nje svež zračni tok. Tedaj se je zazdelo, kakor da se je mrtva senca na stolu prav malo zganila, potem pa se je sesedla — kupček prahu med belimi cunjami. In dijak je stopil iz smrtnih senc v življenje.

In je pohitel, da objame in poljubi svoje živeče dekle, da pozabi pri njej na poročni poljub mrtve neveste.

M. B. po Beckerjevi.

Opat, njegov brat in cesar Jožef II.

Pa tudi ni res, da bi se na kmetih pogovarjali o samih vojnah in politiki. Kadar take po večerji posedemo okrog tople peči in je zunaj mraz, zaživi pred nami svet pravih dogodb. Seveda, starega strica Gašperja imamo pri hiši. Letos ga je nekam potrl, ob palici se drži v dve gube. Toda kadar sedi za pečjo, se mu jezik razveže. Stric Gašpar ve mnogo starih pripovedk, kakršne so nekdanje Jase pripovedovali najbolj izkušeni naši pripovedniki. Kar dajmo stricu Gašperju besedo! Povedal nam bo tisto, ki jo nekateri morda že vedo, še več pa bo takih, ki je še niso čuli. To je zgodba o cesarju Jožefu Drugem in o opatu nekdanjega žičkega samostana pri Konjicah.

»O starih avstrijskih cesarjih bogme ni kaj prida povedati«, pripoveduje stric Gašper, ko vzame čedro iz ust in pljune po dolgem. »Nič kaj krida. Dobro so živeli, vsega so imeli v obilju, od kmeta pa so terjali časti in mnogo davkov. Ta je imel rad ženske, drugi se je vdajal pijači. Samo o cesarju Jožefu Drugem je nekaj hvale. Pravijo, da se je vnmel za kmeta, ki je tiste čase strašno trpel pod posvetno in cerkveno gosposko. Jožef Drugi je hotel vsaj kaj malega pomagati in red napraviti. Zato se je preoblekel v popotnega gospoda in je šel po deželi. Samostane je obiskoval, uradnike je preizkušal. Joj mu, če je katerega zasačil na krivi poti.

Tiste čase še ni bilo železnice, s pošto kočijo se je vozil cesar, nihče ga ni poznal. Pripelje se zvečer do poštne postaje na Štajerskem. Bila je to velika oštarija, kjer se potniki prenočili, vozniki pa menjavali vprego in drugi dan nadaljevali vožnjo proti Ljubljani in dalje v Trst. Preden se je napolnil k večerji in počitku, je cesar Jožef vstopil v poštni urad. Poštar je bil prijazen priliznjen mož, ki je tuje visoko častil. Cesarja Jožefa seveda ni spoznal. Ko pa je le poštar silil vanj z vprašanji, kdo je in odkod, je cesar Jožef rekel: »Eh, kaj, z Dunaja sem, iz poštnega ministrstva.« Priliznjenemu poštarju, ki je zagotovo imel kake grehe na vesti, se je kar raztegnil pobledele obraz. To je začel streči visokemu gospodu z Dunaja! Kar v svoje stanovanje ga je povedel. Cesar se pa še malo ni menil za njegovo gostoljubje. Z zanimanjem si je ogledoval njegove knjige. Našel je med njimi tudi Sveto pismo.

»Kaj vidim! Sveto pismo imate? Ali ga radi prebirate?«

»O, rad, rad! Vsak večer in vsako jutro. To pa!«

Cesar Jožef se je sam pri sebi namuznil. Skrival je nekaj vtaknil med knjige. Potem se je poslovil. Povečerjal je in legel. Drugo

jutro je z drugo pošto nadaljeval pot proti Konjicam. Tam je izstopil in jo peš mahnil proti žičkemu samostanu.

Kdor je kdaj bil tam — danes je notri graščinsko gozdno gospodarstvo — je videl, koliko je tu bilo prostora za patre in fratre. Velikanska reč! To so se očetje in bratje samostanski dobro imeli! Varni so bili v tej samotni, še Turek jih je težavno zavohal. Ubožni kmetič naokrog pa jim je hodil v tlake. In če ni ubogal, je padlo po njegovem hrbtišču, ali pa je moral v ječo prosit verne duše za pomoč. Polje je rodilo, sadje je rodilo, tudi vinske gorice naokrog so dajale zlahten pridelek. Shrambe in kleti v samostanu so bile vsako leto polne. In tako so se vrli patri radi izdatno gostili.

Bila je prva popoldanska ura, ko jo je cesar Jožef v popotnem človeku opravljen primahal pred samostan. Vrtar ga je prestrigel: Nikamor naprej! Tamle je hostinec, tam počakaj, človek popotni! Če bo kaj ostalo, dobiš kosilo.

»Dobro«, je rekel cesar Jožef in šel v hostinec, kjer so patri delili gostoljubnost beračem in popotnim ljudem, posebno pa romarjem, ki so prinesli denar za maše. Cesar Jožef se je vsedel za mizo in je čakal. Vse tiho je bilo naokrog, samo skozi odprta okna samostanske jedilnice je bilo čuti petje in smeh. Nekdo je brenkal na kitaro, drugi so zraven prepevali. Kaj dobro so se odrezali basi in tenorji gospodov patrov. Cesar Jožef je poslušal in je vse natanko razumel.

Čakal je Jožef kakšno uro, čakal in poslušal. Naposled mu je le prinesel vrtar leseno skodelo kuhanega ješprenja. Ko je Jožef z leseno žlico pobrodil po njem — tfej! — tako se mu je zagnusilo, da je pljunil. Polno drobnih črvičkov je migotelo med ješprenjkom.

Tedaj se je cesar Jožef razhudil. Šinil je pokoncu in zarjul nad vrtarjem:

»Tole ti zapovem: pri priči mi pokliči opata!«

»Kdo pa ste, če smem vprašati?« se je zdajci smoknil prej tako ošabni vrtar.

»Sam cesar Jožef, da boš vedel. Opata zahtevam!«

Kakor bi šinil ogenj, je vrtar pohitel po opata, in opat se je prizibal ves oznojen. Njegovo čokato telo se je priljudno sklanjalo od same ponižnosti.

»Jaz si bom to vaše gospodarstvo natančno ogledal!« je rekel cesar Jožef.

In je tako tudi storil. Vse je pregledal, prenekaterikrat je od jeze nagubančil čelo. Po ogledu pa je velič:

»Tale vaš samostan sem sklenil razpustiti. Vse vas bom razgnal, še kaznoval vas bom,« je rekel osorno.

Ko pa je opat le premilo prosil za priza-

nesenje, se je cesar Jožef premislil in rekel:

»Dobro. Pa prizanesem. Toda v treh tednih prideš ti, opat, k meni na Dunaj. Tri vprašanja ti bom postavil. Če si tako umen, kakor si veseljaški, in boš na vsa tri vprašanja odgovoril, da bom zadovoljen, uideš kazni in samostana ne bom razpustil.«

To reki se je cesar obrnil in šel, odkoder je bil prišel.

Med potjo se je spet oglašil pri tistem poštarju, kjer so menjali vprego. Poklical ga je predse in ga vprašal:

»No, poštar, ali ste kaj prebirali sveto pismo?«

»Sem, sem, pa še kako!« se je slinil poštar.

Cesar Jožef je pristopil k njegovim knjigam. Vzel je sveto pismo v roke in ga široko razgrnil. Tedaj se je zasvetil pred poštarjevimi očmi tisočak. Velikanski denar za tiste čase. Srednjo kmetijo bi lahko kupil zanj.

»Hinavec!« je zarohnel cesar Jožef. Če bi bil ti le enkrat sveto pismo v roke vzel, bi bil zdaj bogat človek in jaz bi te povikal. Tako pa te razrešim službe. Jaz sem cesar Jožef Drugi!«

Vzel je tisočak, ga vtaknil za nedrje in se s pošto kočijo vrnil na Dunaj.

Velika žalost in še večja zaskrbljenost je zagospodarila po žičkem samostanu. Ppogledovali so se patri in fratri. Ugibali so, kakšna vprašanja neki bo cesar Jožef zastavil opatu. To se vé, da jim kar ni bilo ljubo končati veselo samostansko življenje in se oprijeti trdega dela ali pa oditi z malho po svetu. Opat je neprestano vzdihoval in premišljal. Ta reč je pa le bila preneumna njegovemu bratu Melhiorju, ki je bil kakor opat sam; na las sta si bila podobna, saj sta bila dvojčka.

Pa je rekel brat Melhior lepega dne svojemu bratu opatu, ko se je že bližal čas odhoda na Dunaj:

»Veš, tudi meni ni vseeno, da bi nas cesar razgnal. Toda jaz znam vsaj dobro kuhati in bi že kakšno službo dobil, po graščinah ali pri gospodi v mestu. Ti, siromaček, pa nisi za prav nobeno rabo. Zato čuj! Jaz se preoblečem za opata in pojdem namesto tebe na Dunaj pred cesarja. Kar bo, bo! Pogubil, vem, da me ne bo.«

Opat je solzen objel debelušnega brata, da ju je bilo pač ganljivo gledati, ko zaradi obilnosti kar nista mogla skupaj.

Prišel je dan slovesa, kuhar se je preoblekel v opata, najlepšo kočijo so zapregli, štirje konjički so zahrzali in ob glasnem poslavljanju patrov in fratrov zdirjali proti Dunaju.

Dolga je bila vožnja, toda Melhior se je kar zadovoljen pripeljal na sam cesarski dvor. Cesar ga je brž sprejel, ker se je želel z njim pošaliti, kakor se mačka poigra z miško. Hleb kruha mu je velel prinesiti in polič vina. Potem je rekel:

»Tri vprašanja ti bom zastavil. Le dobro jih premisli, jutri zjutraj boš pa nanje odgovoril. Prvo je vprašanje, koliko je zvezd na nebu, drugo, kako dolga je pot okoli zemlje in kako daleč je od zemlje do nebes, tretje je vprašanje pa je, kaj si jaz pri tej priči mislim o tebi.«

Melhior se je izdatno okrepčal. Potem, je šel spat v izbo, ki so mu jo odkazali. Vso noč ni kaj prida zatislil očesa. Cesar je želel, so mu prinesli. Prosil je pa samo za dobro pijačo in za polo belega papirja in bučike.

Zjutraj zgodaj je stopil pred cesarja. Ta ga je vprašal:

»No, kako boš odgovoril?«

Melhior je pomolil Veličanstvu pod nos papir, ves preluknjan z bučiko in rekel: »Prav toliko luknjic je na temle papirju, kolikor je zvezdic na nebu. Prosim, prestejte, Veličanstvo, pa boste videli, da je res.«

»Dobro«, je rekel cesar. »Naj ti bo! Kaj pa tisto vprašanje o poti okoli zemlje in pa o daljavi od zemlje do nebes?«

»Veličanstvo, v štirindvajsetih urah obslije solnce vso zemljo naokrog. Nič daljša rerej pot okrog zemlje kakor štirindvajset ur. Od zemlje do nebes je pa malo dalje. Naš Odrešenik je na veliki petek popoldne umrl na križu in je bil na praznik vnebohoda v nebesih. Če vzamete pratiko v roke, boste videli, koliko dni je to.«

„Naj ti bo, tudi tu si se izmazal. Zdaj pa tretje vprašanje: Kaj jaz pri tejle pači o tebi mislim?“

„O, Veličanstvo, lepo vas prosim, da nikar ne zamerite! Vi mislite, da sem jaz žički opat, sem pa le njegov brat. Dvojčka sva, zato sva si tako podobna.“

„Glej ga kavljal! Cesar Jožef je bistro pogledal in šele zdaj spoznal pomoto. Toda

premeteni kuhar mu je bil kar všeč. Pridržel ga je pri sebi za dvornega norčeka. Dobro se mu je godilo. Žičkega samostana pa brat le ni mogel rešiti. Cesar Jožef Drugi je poslal dekret in končalo se je veselo življenje patrov in fratrov. Razkropili so se po svetu.

Škopov Janez

Kotiček za male V jelšo spremenjena deklica

Pravljica

Ob koncu Travnškega gozda proti Prevalju je stala hišica, narejena iz smrekovih tramov in pokrita s slamo. V njej je živel siromašna mati Hostarica z dvema otrokoma. Črnooki deček Branko je štel dvanajst, a njegova zlatolasa sestra Nuška devet let. Oba sta bila pridna. Njuna mati ju je imela neizmerno rada. Hodila sta skoraj vsak dan v Travnški gozd nabirat suhljad.

Bil je zadnji dan pred svetim večerom.

Pri Hostarjevih še niso imeli mahu za jasele. Nuška je odhitela v gozd, da nabere košarico mahu. Branko pa je že prej šel po smrečico. Počasi je stopala mimo stare opekarne ob zamrzlem studencu proti Malemu logu. Približala se je studenčku, okoli katerega so rasle vitke hojke.

Zastrmela je. Okoli studenca je opazila prekrasne mladenke, ki so se držale za roke. Ogrnjene so bile v krasne halje in dolgi plavi lasje so jim padali daleč po hrbtu. Plavaljoč med nebom in zemljo so plesale kolo in pele čarobne pesmice.

Nuška je omamljena od lepote gledala deklice, saj tako lepih bitij še ni videla.

Pristopila je skrivaj bliže. Okoli nje je zašumel les. Vile so se ozrle ter zagledale Nuško. Najlepša izmed njih je prihitela k njej ter ji jezna rekla: »Kako se upaš priti do nas. Ali ne veš, da je to nevarno za tebe?«

Nuška ni razumela, zakaj naj bi bilo to nevarno.

»Tako ste lepe!« je vzkliknila.

»Nas ne sme gledati človeško oko!« je z osornim glasom dejala vila ter povlekla Nuško k studencu. Poškropila jo je z vodo in rekla: »Postani jelša, vitka jelša!«

Čuden občutek je dobila tedaj Nuška. Njeno telo se je podaljšalo in roke so se ji razprostrle. Noge so se ji vrinile v zemljo. Rada bi bila pohitela iz gozda domov, a niti stopinje ni mogla narediti. Sirota je spoznala, da je začarana v jelšo. Strepetala je od groze.

V velikem strahu sta bila zaradi nje njena mati in bratec. Iskala sta jo povsod, jo klicala, a vse zaman. Žalostna sta se vrnila domov.

Nuška je ostala sama v gozdu. Tam na gričku so iz bele cerkvice peli svetonočni zvonovi. Tudi vil ni bilo več videti. Mrak je legal v gozd. Strah je bilo deklico samo v temnem gozdu. Kako so trepetale njene veje, kakor peroti preplašene ptice.

Tako pomilujoče je pihljal veter mimo jelše-Nuške, kakor bi ji bil hotel lajšati njeno bol.

»Ne žaluj, saj ne boš dolgo ostala tu.« Tako jo je tolažil veter.

»Ne boj se! Nekega dne te jaz poljubim in prosta boš, ji je šumljal studenček.

Zvezdice so se pogovarjale z njo in ji delale kratek čas. Ptčki so posedali na njenih vejicah. K njej je pritekel tudi bel golobček.

»Nikar se ne boj, Nuška«, je zašepetal deklici in odletel.

Kadar je sonce zašlo v svoj zlati gradič so se pokazale vile. Jaj, kako so bile lepe. Čeprav so jo začarale, jih deklica ni mogla sovražiti. Vzdignile so se kakor na lahnih perutih in zrle za zahajajočim soncem. Za njim so stegovale svoje bele roke, kakor bi ga hotele pridržati. Pele in rajale so dolgo v noč.

To se je ponavljalo dan za dnem in Nuška se vsega ni naveličala. Bile so ji v kratkem čas. Skoraj je že pozabila na mamico in bratca.

Preteklo je nekaj dni. Mati Hrstarica je jokala za izgubljenim hčerko. Žalostna je premišljala njeno usodo in prosila gozd, naj ji jo vrne. Lice ji je upadlo, lasje so ji osiveli. Hodila in plakala je ob potoku.

Tudi Branko jo je še zmeraj iskal in se jokal za sestrico. Počasi je korakal po gozdu prav dan pred novim letom. Tedaj je nekaj zaprhtalo pred njim. Deček je opazil belega golobčka, ki je priletel prav pred njega, nad njim pa je krožil jastreb, ki se ni upal v dečkovo bližino. Branko je ujel golobčka in ga skril pod suknjič. Pod suknjičem pa ga je gladil z roko.

Metka je šla po premog

Mati je zajokala. Solze so ji skoro ledenele na licih in puščale za seboj mrko sled. Mala Metka ni vedla, zakaj se mama joče, zato se je še tesneje privila k njej in še sama zajokala. Začela je premišljati. Zdaj pa zdaj je zadrgetala od mraza, ki je iz vseh kotov silil vanjo.

Zdaj se je spomnila očeta, ki je lani postal žrtev vode, ker je hotel preskrbeti premoga, s katerim se valovi tako zasmehljivo poigravajo. Tudi takrat je bil mrz. Toda danes ni več očeta, šibka mati ima samo njo — pogumno Metko.

»Po premoga pojdem,« je tiho prišepnila materi v uho in že hitela oblačiti njeno volneno jopico. Plamen žive radosti je zaigral v otrokovih očeh.

Mati je hotela ugovarjati, toda ni ji prišla beseda iz ust, ko je zagledala podjeten nasme, ki je zaigral hčerki okoli ust.

»To je torej tvoj božič!« je jeknila uboga mati in niti solze ji niso več prišle v oči.

Metka je zbežala v hladno noč. Ni je zeblo, ni je motil sneg, katerega ji je pridno zanašal veter v obraz, le počutila se je čudovito srečno. Vsa zasopla je pritekla do reke. Tu se torej dobi premog, odtod izhaja tista blaga toplota, ki se ji zdi tako nebeško veličastna. Zrla je temne valove, ki so nosili v svojem naročju lepe kopice premoga

Golobček mu je tedaj rekel: »Rešil si mi življenje. Jastreb je moj najhujši sovražnik. Hočem ti biti hvaležen. Jaz vem za tvojo sestrico Nuško.«

Branko je prisluhnil.

»Saj veš za tisti studenček v tem gozdu. Tam je začarana tvoja sestra. Povedati ti hočem, kako jo moreš rešiti. Prav ta čas je najpripravnejši, ko sonce zahaja. Vil se ni treba bati, ker so zdaj v zraku in se poslavljajo od zahajajočega sonca. Zato stopi tja, poškropi tisto ravno jelšo ob izviru z vodo iz studenca in reci na glas »Vitka jelša, vitka jelša, postani spet Nuška!« Nad seboj boš slišal petje, a ne smeš pogledati kvišku. Tedaj samo hitro zbeži od tam, ne da bi se ozrla nazaj!« Tako mu je rekel golobček in odletel.

Komaj je Branko prišel k studenčku, je že slišal nad seboj čudovito petje. Pogledati je že hotel kvišku, toda spomnil se je svarečih golobčkovih besed. Hitro je pokropil jelšo.

Tedaj se je začela jelša manjšati in se spreminjati v Nuško. Nekaj hipov in Nuška, prava Brankova sestra je stala pred dečkom. Skoraj brez sape sta pribežala domov.

Mati je bila v sobi, ko sta vstopila vanjo. To je bilo veselja, smeha in joka obenem. Hitro so napravili jasele in drevesce, čeprav že nekoliko pozno.

Nuška je morala vse natanko povedati, kako je bila začarana v gozdu.

Mohar Stanko

s seboj. Hotela je do njih, iztezala je ročice, toda dosegla ni ničesar.

Zajokala se je. Morda zaradi tega, ker je spoznala, da ne more do premoga, morda se je spomnila jokajoče se matere.

Naenkrat je padla na kolena in z dvignjenimi rokami prosila pomoči. Mora naloviti premoga, da jo bo na sveti večer mama objela v topli izbi. Zobje so ji šklepetali od mraza, počasi je vstala in krčevito stisnila pesti. Vsaj za noč mora dobiti premoga.

Zdaj ni vedela, kaj se godi z njo, ni poznala mraza, samo to je ponavljala, da se brez premoga ne vrne domov. Kakor hitro pa je spet poskusila priti do premoga, je spoznala, da ne more kljubovati tej sili, ki je toliko močnejša od nje.

Stopila je tesno k bregu. Nekaj korakov od nje se je valil po reki cel kup premoga. Segla je po polici in drezala majhne kepice, ki so se živo poigravale v vodi, a ujela ni ničesar.

»Se je čas,« je pomislila, slekla materino jopico in planila za premogom. Dosegla je lepo kepo in jo vrgla na breg.

»Zate, mamica, da se boš ogrela!«

Tedaj so valovi udarili preko nje in jo zagrnili s svojo temino.

Vladimir

Sveti večer

Boječe se stiska vasica
pod hrib,
kjer prva meglica
že vstaja:
nocoj je Sveti večer.

Oče je danes mrk
in mati molče,
otroci samo govore:
»Danes je Sveti večer.«

Zvonovi k maši
polnočni zvonijo,
saj danes je Sveti večer.

Oče, mati, otroci strmiijo:
»Kaj letos je tudi Sveti večer?«

Vladimir

Skrivalnica

Kje je kmet, ki je zredil tega pujska?

Z davljenjem ljudi so častili boginjo

Indija ima nešteto ver in v njih mnoge sekte (ločine), izmed katerih se nekatere odlikujejo po pobožnosti svojih vernikov, nekatere pa po divjaštvu svojih pripadnikov, ki mislijo, da najlaže služijo bogovom z zločini. Ena izmed takšnih ločin, ki je postala prava črna roka vse dežele, je bila ločina častilcev boginje Kali. Delovanje te ločine je zdaj seveda preprečeno, odnosno je urejeno, da ne prestopa več meje nezakonitosti, v prvi polovici preteklega stoletja pa so bili njeni pripadniki največji morilci, kar jih pozna zgodovina.

Pripadniki te skrivne ločine so se imenovali tugi, kar pomeni davilce. Njeni člani so bili menihi, fakirji, meščani, nižji plemiči in tudi preprosti ljudje. Bistvo te ločine je bilo verovanje, da boginja Kali terja od njih smrtno žrtve in da si pripadniki te ločine le na ta način prislužijo posmrtno veselje.

Pri moritvah žrtev ni smela teči kri

Člani te ločine so delovali skoro v vsakem kraju. Na zunanje se niso nič ločili od drugih ljudi. Njihovo glavno delovanje je bilo v tem, da so zalezovali in skrivaj davili ljudi. Pridobili so si nenavadno spretnost v davljenju. Davili so ljudi s posebnimi svila-timi motvozi in rutami. Gledali so na to, da pri njihovih zločinih ni tekla kri. Delovali so zmerom v skupinah. Bili so nenavadno spretni in previdni. Zločinci so iskali žrtve med vsemi plastmi prebivalstva in v vseh krajih, vendar so si najrajši izbirali žrtve med tujci, ki so prihajali v Indijo kot trgovci in potniki. Imeli so zelo dobro vohunsko službo, tako da so bili vselej vnaprej obveščeni v prihodnosti tujcev. Za gibanje vsake karavane so natančno vedeli. V karavanah so imeli tudi svoje člane, nosače in vodnike, ki so na primernem kraju zavedli vodnike s poti, kjer je že druga skupina tugov (članov te morilske občine) izkopala grobove za žrtve. Vselej so šele čez dalje časa odkrili da so nesrečni ljudje izginili brez sledu.

Nekateri tugi so služili boginji Kali v mestih, kjer so morili mirne meščane, ki so navedno izginjali na sprehodih zvečer.

Moril je le del članov morilske ločine.

Združenje tugov ni uporabljalo vseh članov za svoje strašno delo. Bili so razdeljeni v tri skupine. Člani prve skupine so morili, drugi kopali grobove in tretji opravljali službo vohunov. Nad skupinami so bili načelniki, ki so pa bili članstvu osebno neznani in so se med seboj spoznavali le po geslih ali znamenjih.

Oblastva so slutila, da je bilo na delu skrivno združenje, a ga niso mogla odkriti. Sorodniki ali prijatelji žrtev se niso upali izdati ničesar podrobnejšega o zločinu, ker so se bali maščevanja. Tako so bila varnostna oblastva povsem brez moči in naposled se angleška oblastva tudi niso mnogo zanimala za te zločince, ki pozneje niso več iskali žrtev med Evropeci, da ne bi opozarjali preveč nase. Člani strašne ločine so delovali le iz verskih nagibov. Žrtve so včasih tudi oropali.

Na sled so prišli zločincem po naključju

Delovanje te ločine so razkrinkali po naključju. Načelnik policije v Mersingpuru polkovnik Sleemann je prejel prijavo, da je bil na njegovem področju prijet morilec žene in dveh hčerk nekega polkovnika v bližnem Madrasu. Tudi v tem primeru je bil umor izvršen brez prelivanja krvi z davljenjem. Morilca so spoznali po ukradenem prstanu, ki ga je skušal prodati. Sleemann je zaslišal Inda. Zločinec zločina ni tajil, temveč se je celo pobahal, da je zadavil že 900 ljudi. Tako je počasi izdal skrivnosti strašnega skrivnega združenja. To, kar so slutili, je bila grozna resnica. Načelnik policije v začetku ni hotel niti verjeti, da je vse res, kar mu je pripovedoval Ind, ker je mislil, da se je bahal. Zato je Ind dejal, da mu lahko dokaže, da je vse res, kar je govoril. Svetoval mu je, naj koplje v tleh svojega doma, kjer da bo

našel 13 trupel. Na veliko presenečenje Sleemanna se je izkazalo, da je Ind govoril resnico. Med žrtvami so našli tudi njegovega bivšega tajnika.

Več sto morilcev je bilo obsojeno na smrt

O teh strašnih zločinu so takoj obvestili podkralja v Kalkuti, ki je odredil takojšno aretacijo tugov in veliko sodno razpravo proti njim. Po zaslugi Inda, ki ga je zaslišal Sleemann, so prijeli več tisoč zločincev. Večini so dokazali zločine in usmrtili so jih več sto, druge pa so poslali na dosmrtno prisilno delo. Pozneje so ugotovili imena še 1.800 davilcev, ki so morili ljudi skrivaj in so bili za to od svoje ločine tudi odlikovani. Tudi Inda, ki je izdal skrivnosti te verske ločine (sekte), so obsodili na smrt, toda življenje so mu podaljšali, ker je imel izredno dober spomin in se je spominjal neštetihih podrob-

nosti iz delovanja zločinskih tugov. Da so dokazali zločine 1.800 davilcem še potem, ko so že mnogo drugih zločincev usmrtili in poslali na prisilno delo, je tudi zasluga tega Inda. Sodniki niso mogli razumeti, zakaj je izdajal svoje tovariše, čeprav ga k temu niso silili. Hladnokrvno je obdolževal zločince in jim tudi zločine dokazoval. Oni pa se tudi niso zaradi tega srdili nad njim. Vsi so pač delali po verskih nagibih. Pokazalo pa se je tudi, da je bilo med njimi mnogo pravih sadistov (ljudi, ki so bolešno nagnjeni k mučenju in pobijanju ljudi). Nihče izmed njih se ni kesal svojih zločinov in ni se jim zdela takšna nesreča, da so jih zaprli. Žal jim je bilo le, da so se poslej morali odpovedati užitku, ki so jim ga nudili zločini. Zločinci so povedali preiskovalnim sodnikom, da si ne more nihče niti misliti, kdor tega še ni preizkusil, kako velik užitek nudijo zalezovanje človeških žrtev in umori.

Po tej veliki sodni obravnavi se tugi sicer niso odpovedali povsem svoji zločinski delovnosti. Delovali so še naprej, vendar v manjšem obsegu in mnogo bolj previdno, toda oblastva so imela zdaj lažje delo in so počasi čisto zatrla to strahotno ločino.

Solnčni mrk bodo opazovali številni znanstveniki

Učenjaki, ki se bavijo s pojavi na našem nebu, so izračunali, da bo prihodno leto 21. septembra velik solnčni mrk. Ponekod bo tedaj solnce čisto ugasnilo in bo sredi dne nastopila za nekaj časa noč. Posebno pozornost temu mrku bodo posvetili ruski zvezdoslovci. V Moskvi so ustanovili poseben odbor, ki so v njem najodličnejši sovjetski zvezdoslovci, katerih naloga je predvsem ta, da pripravijo vse potrebno za opazovanje solnčnega mrka 21. septembra leta 1941. Podpredsednik Akademije znanosti v Sovjetski zvezi in hkratu predsednik odbora za opazovanje omenjenega solnčnega mrka profesor Mihajlov je te dni novinarjem o napove-

danem mrku dejal med drugim tole:

Področje, kjer bodo ljudje lahko pričeli popolnega solnčnega mrka, je med Arabskim jezerom in kitajsko mejo, torej predvsem Turkestan in južni del Kirgizijske stepe. Najbolj bo temno nad mestom Almo, ki stoji že precej blizu kitajske meje. Popolni solnčni mrk bo tu trajal približno dve minuti.

Na področju popolnega solnčnega mrka od Arabskega jezera do kitajske meje bo razporejeno kar trideset znanstvenih družb. V tvornicah že zdaj izdelujejo posebne leče in priprave, s katerimi jim bo opazovanje solnčnega mrka prineslo čim več odkritij, ki bodo obogatila to panogo znanosti.

Preveliko uživanje mesa je škodljivo

Nekatere vere prepovedujejo uživanje mesa. Prav tako ne jedo mesa vegetarijanci, kakor se s tujo besedo imenujejo tisti, ki uživajo le rastlinsko hrano.

Toda v svetovni vojni, ko je bila raba mesa zelo zmanjšana in smo bili prisiljeni živeti skoro izključno ob rastlinski hrani, smo doživeli popoln polom teh nazorov. Vse je bilo preslabo hranjeno. Manjkalo je mesa. Poželenje po mesu si lahko razlagamo. Dobro kuhano ali pečeno meso je okusno, hitreje pripravljeno kakor druge jedi in že manjša količina zadošča, da se človek nasiti za dalje časa. Razen tega pa je meso lažje prebavljivo in več vredno kakor marsikate-

ra druga hrana.

Pomisli, da je poraba mesa važen činitelj v narodnem gospodarstvu, saj je eden izmed glavnih virov kmetovega zaslužka. Kaj bi drugače kmet napravil s senom, deteljo in drugo živalsko krmo, ki se šele v živalskem telesu izpremeni v beljakovine? Te so človeku neogibno potrebne.

Pri vseh teh dobrotah mesa pa moramo vendarle paziti, da ga uživamo v zmernih količinah. Ker je okusno in sočno, ga človek dostikrat zaužije preveč. Preobilno uživanje mesa je tudi vzrok številnim boleznim. Najboljše je živeti po zlati sredi med rastlinsko in živalsko hrano.

SMOLA

Pri Čebularju se je oglasila štorčija in pustila dečka. Istočasno je svinja povrgla mladiče, katerih eden je bil slaboten in se je bilo bati, da ne bi poginil. Čebular ga je hotel na vsak način ohraniti pri življenju, zato ga je zavit v plenice in položil v zibelko, ker je bil dojenček pravkar pri materi v naročju.

Pa je prihitela sosedka gledat novorojenčka. Stopila je k zibelki. Da bi se prikupila, je začela žvrgoleti: »Jej, kako čednega fantka ste dobili! Ves je podoben očetu...«

ZAVRNIL GA JE

Kmet z zabojem pod pazduho je stopil v vlak, sedel in položil zaboj poleg sebe. Počasi se je izkazalo, da je iz zaboja precej smrdelo, kajti v zaboju je domoval prašiček.

Starejša žena, ki je sedela nasproti kmetu se je razburila in poklicala svojega moža, naj odločno posreduje.

Gospod soprog se je takoj postavil pred kmeta: »Čujte mož, ali ne veste, da se v vlak ne smejo jemati živali?«

Kmet: »Tako? Zakaj pa imate vi poleg sebe tisto staro gos?«

SKOPULJA PRI SKOPULJI

Skopulja Evallija pride v posete k skopulji Kunigundi. Kunigunda ponudi Evalliji krofe, na katere se je Evallija spravila z veliko vnamo.

»Draga Evallija, vzemi vendar še en krof«, ji je prigovarjala Kunigunda.

»Najlepša hvala, Kunigunda, saj sem pojedla že štiri.«

»Ti si jih pojedla sicer že osem«, je menila v tihi nejevolji Kunigunda, »Toda, prosim, le vzemi še enega!«

MED OTROKI

Verica (gleda razšvedran avto): »Zakaj ima ta avto kolesa tako na o?«

Dušanček: »Najbrž so premladega učili voziti...«

Mraz pomlaja ljudi in daljša življenje

Čudoviti poskusi holandskega profesorja z zmrzovanjem

Dr. Karel Aleksis je predlanskim dobil za svoja odkritja v kemiji Noblovo nagrado, najvišjo, kar jih učenjakom in pisateljem podelijo na svetu. Po prejemu nagrade je rekel, da se bo življenje ljudi v bodočnosti lahko podaljševalo. Le kako? Nič drugače, kakor da bodo ljudi polagali na led. Ljudje, ki so brali te njegove izjave, so majali z glavami. Toda učenjak je rekel še tole: »Prepričan sem, da bo kmalu prišel čas, ko bomo ljudem lahko za kratko dobo prekinjali življenje in jih nato spet obujali. Na ta način bodo posamezniki lahko čakali sto let.«

Kakor koli se nam to čudno vidi, vendarle pričajo nekateri dokazi, da je tudi mraz nad vse koristen zdravju. Zlasti to dokazuje Ana Bruggova, prvo človeško bitje, ki so ji s pomočjo mraza vrnilo zdravje. Zgodilo se je to tik pred zdajšnjo vojno. Ana Bruggova, doma na Holandskem, je prebila 24 ur v ledenici, podobni stekleni mrtvaški krsti, ki pa je pravcati vir mladosti. Iz steklene krste je prišla Ana Bruggova čisto prerajena in je pripovedovala zastrmljenim zemljanom, kako čudovito zna po novem načinu pomlajati profesor Lampel.

»Moje življenje je postalo mnogo več vredno kakor je bilo prej«, je rekla Ana Bruggova, ko je zabustila vseučilišče v Leydenu. »Preden me je začel profesor Lampel zdraviti, sem bila že čisto obupana. Moji živci so bili zanič, jetra prav tako, srce je pešalo, ledice so se razkrajale. Zdaj pa sem kakor prerajena. Sem popolnoma ozdravljena. Želim se poročiti in bom imela otroke.«

»To je šele začetek«, je pristavil profesor Lampel novinarjem, ki so vse to zvesto zapisovali. »Ne bo dolgo, ko bodo bolniki lahko živeli po 200 let. Treba je samo, da se vsakih 50 let pomladijo z mojim načinom zmrzavanja.«

Profesor Lampel je bil opazoval, da živali žive do šestkrat dalje kakor znaša doba, v kateri dorašča, medtem ko je človek lahko srečen, če preživi vsaj trikrat tolikšno dobo. Zato pravi: »Če v našem načinu življenja ne bi bilo nečesa, kar je že v osnovi napačno, bi mi morali na vsak način čakati 100 do 200 let. Lahko je mogoče, da nas naše duševno in čustveno življenje telesno uniči mnogo prej, preden je naše telo v resnici izrabljeno. Morda mi bo uspelo najti kako sredstvo pomlajevanja, da se bo človek lahko boril z rušilnimi vplivi čustvenega in duševnega življenja.«

Profesor Lampel je raziskoval življenje različnih stoletnikov. Na svoje veliko presenečenje je spoznal, da stoletnikov nikakor ni tako majhno število, kakor je bil prej mislil. Dognal je, da na Francoskem, kjer je umrljivost prav znatna, umre vsako leto 150 ljudi, ki so čakali 100 let. Ugotovil je dve važni dejstva. Prvo: toplota znatno vpliva na naše življenje. Drugo: telesa raziskovalcev, ki so zamrzili daleč kje na severu, so tudi po dolgih letih bila najdena popolnoma neizpremenjena.

»Tu je odgovor«, je pomislil profesor Lampel. »Če dosegem način, da bom držal človeka živega v skoraj zamrznem stanju, bom s tem dal telesu in vsem udom priliko, da se odpočije in popravi. Zmrzel človek bo živel samo po živalsko, kar se pravi: ne bodo ga nadlegovali duševni in čustveni vplivi. Tako bo odstranjen glavni vzrok njegove telesne izrabe.«

Zdaj je bilo treba, da profesor Lampel najde tudi takšno snov, ki bo pri hudem mrazu vzdrževala telo živo. Delal je poizkuse z izvlečkom iz žlez mladih krav in je dognal, da se telesna toplota pri živalih brez vsake škode lahko tako globoko zniža, da so živali že docela otrpele od mraza. Treba jim je samo prej vbrizgati omenjeno tekočino. Krstil je tekočino za vitaprolongin (po naše: podaljševalec življenja) in jo je začel uporabljati kot sredstvo za napravljjanje toplote v žilah poizkusnih živali. Najprej je skušal

imeti živali čez noč v zmrznem stanju. Ko mu je to uspelo in so živali kljub otrplosti od mraza ostale žive, je zmrzlost podaljševal, najprej na teden dni, potem pa celo na ves mesec. Vbrizgavanje omenjene tekočine se je izvrstno obneslo. Namesto smrtnih posledic zaradi zmrzlosti je nastopilo mirno spanje. V ledu uspavane živali niso trpele nikakih škodljivih posledic. Nasprotno, zbudile so se čile, osvežene, močnejše, kakor so bile prej.

Zdaj je sklenil profesor Lampel, da na enak način preizkusi tudi človeško bitje. Pridobil je za svoj poskus bolešno Ano Bruggovo, ki je bila že čisto obupana in zatorej toliko junaška, da je pristala na poizkus. Profesor Lampel je dal za njo napraviti oni čudni aparat, podoben stekleni krsti. To je bila majhna ledenica, v katero je Ana Bruggova šla čisto voljno. Rekla je: »Štejem trideset let in že čisto na kraju sem z zdravjem. Vse dam, če ozdravim! Sicer pa se tako ne more nič zgoditi, saj mi je profesor Lampel s svojimi pomočniki vred dal častno besedo, da me bo varoval dan in noč.«

Profesor Lampel je vbrizgnil Ani Bruggovi v telo omenjeno tekočino iz kravjih žlez, nato jo je spravil v omotično stanje kakor za operacijo. Položili so jo najprej v raztopljeno sol, potem so jo spravili v stekleno ledenico. Njeno dihanje je bolj in bolj pojemalo. Lice je počasi izgubljalo barvo. Čiste počasi so zmanjšali toploto njenega ledenege ležišča, dokler ni Ana Bruggova otrpnila kakor žival, ki spi zimsko spanje. Nastopilo je dolgotrajno spanje brez sna.

Po štiriindvajsetih dneh je profesor Lam-

pel menil, da je zdravljenje končano. Odstranil je aparat, ki je meril mraz v stekleni ledenici. Počasi je spet začel višati toploto. Telo Ane Bruggove, ki je bilo kakor mrtva mumija, se je začelo postopno buditi nazaj v življenje. Dihanje se je počasi stopnjevalo. Lica so spet dobila prijaznejšo barvo. Profesor Lampel je silno pozorno opazoval svojo varovanko, ki se je počasi prebujala. Gorje ji, če bi se prehitro vrnila v življenje! Nenadne spremembe ne bi bila prenesla. Minilo je štiri in dvajset ur, preden se je Ana Bruggova čisto prebudila. Že so jo lahko posadili na stol. Po dveh dneh si je tako opomogla, da je lahko zapustila prostore profesorja Lampla kot čisto pomlajena ženska. Rekla je: »Bilo je, kakor da sem se prebudila iz sna. Čutila nisem ničesar posebnega. Tistih 24 dni je minilo po bliskovito. Če bi bila tisoč let zmrzla, bi se mi tudi to videlo kakor nekaj kratkih minut.«

Profesor Lampel ni mogel zaenkrat nadaljevati svoje sijajne poizkuse, ker je medtem nastopila vojna in je bila Holandska zasedena od Nemcev. Zagotovil pa je, da človek lahko deset let živi brez vsake škode v takem stanju. Umetno zmrzovanje bo profesor Lampel preizkušal nekaj let pač le še na živalih, šele nato ga bo mogoče v večji meri izkoriščati pri ljudeh. Tisto, kar je najvažnejše, je pač odkritje vitaprolongina. Ta izvleček omogoča učenjaku, da se človeško telo ohladi in vendar ne zmrzne. Novejša znanost pravi, da človeku samo koristi, če je v takem stanju, da mu prav nič ne vzemirja možganov. Smrt je samo posledica možganske otrplosti. Človeško telo samo na sebi je prav za prav nesmrtno, pravi profesor Lampel. Umremo samo zato, ker imamo možgane. Toda ta cena ni pretirana, kajti tista skrivnostna sila, ki nam gospoduje v možganih, nas slej ali prej požene v smrt, v brezkončno večnost. Vendar pa bo človeško življenje v bodočnosti gotovo podaljšano. Kakor koli je reč zanimiva, mi vsega tega najbrž ne bomo čakali.

Strahoten samomor

orjaških kitov

Nedavno je pomorski nadzornik pokrajine Darlinga v Afriki našel v dveh zalivih veliko število mrtvih kitov. Ravnatelj pomorskega urada v Capetownu je na to nadzornikovo sporočilo dejal, da so to pripovedke. Vendar se je odločil odpotovati v Darling.

Se tisti dan je z velikim začudenjem gledal trupla mrtvih kitov, ki so ležala na kamniti obali. Na nekaterih krajih je bilo po pet kitov drug vrh drugega. Videlo se je, kakor bi jih bila orjaška roka pograbila in naložila drugega na drugega. Nekateri, do 30 m dolgi, so ležali do 60 m daleč od morja. Vsa obala v dolžini dveh morskih milj je bila pokrita s kiti.

Strašen je bil pogled na 206 mrtvih kitov. Za ogled vseh kitov so ljudje, ki so spremljali ravnatelja, potrebovali celo uro. Posebno pozorni pa so postali, ko so videli dva največja, ki sta ležala 60 m od obale. Živali sta se morali pogrti iz vode z neverjetno močjo, saj štrle iz vode pred obalo skale. Poklicali so ribiče. Ribiči so si ogledali kite in najstarejši med njimi, ki živi že nad 35 let v usodnem zalivu, je pripovedoval:

»Okoli devete ure prejšnji dan sem stal kraj svetilnika in gledal v morje. Čeprav ni bilo vetra, je bilo morje precej razburkano. Po dvajsetih minutah sem nenadno opazil več kitovih hrbtov, štrlečih iz vode. Našel sem jih že nad 150. Pravkar sem nameraval steči v vas, da bi poklical ribiče, ko sem opazil, da so se živali obrnile proti obali.«

Za kratek trenutek so mi izginiti izpred oči, ker je na tem mestu morje zelo globoko. Kmalu zatem so se kiti začeli bližati obali. Vse hitreje so plavali proti bregu, nato pa se je zgodilo nekaj, česar ne bom nikdar pozabil. Nekaj kitov se je pognalo visoko v zrak in padlo 40 in še več metrov daleč na obalo. Drugi so zdrsnili čez steno in obležali na zemlji. Dva kita sta se posebno visoko

pognala. Letela sta kakor velikanski granati in padla daleč od brega na tla. Ves ta prizor je trajal četrte ure.

Ravnatelj skoro ni mogel verjeti! Če ne bi bil videl mrtvih kitov pred seboj, bi bil mislil, da si je ribič vso to zgodbo izmislil.

Že nekoliko let opazujejo prirodoslovci, da se kiti mečejo na obalo in tam umirajo. Gotovo se je to dogajalo tudi prej, vendar ljudje niso tega opazili. Leta 1927. se je vrglo na škotsko obalo 50 kitov. Leta 1928. je na podoben način poginilo 103 kitov v Simenstownu v Južni Afriki. Preiskali so vse samomorilce in ugotovili, da so bili vsi zdravi. Niso našli nobenih motenj in tudi želočci so bili polni.

Ko se je pa leta 1930. vrglo na obalo pri Zanzibaru 87 kitov, se je začela znanost bolj zanimati za te pojave. Iz tega so nastale razne domneve. Ena izmed domnev je tale: Ko so se živali pri Zanzibaru pognale na obalo, je vlekel zelo močan južnozahodni veter s brzino 102 km na uro. Veter je nosil s seboj pesek, ki je padal v morje. Nekateri trdijo, da je pesek prišel v dihalne ude kitov in da je povzročil pri živalih hude bolečine. Zaradi silnih bolečin so živali pobesnele in se vrgle na obrežje.

Nasprotno pa je bilo na Škotskem. Tu ni bilo vetra, morje je bilo mirno. V začetku so mislili, da jih preganjajo druge živali. Na koncu pa so spoznali, da je samomor pri teh živalih v navadi. Če skoči na breg voditelj skupine, se poženejo vsi kiti za njim. Najstarejši kiti skočijo poslednji iz vode.

TO BO POMAGALO

Mati: »Torej Mohovtov Boštjan te je zapeljal, nesrečni otrok... Pripravi ga do tega, da bo govoril z menoj!«

Hčerka: »Saj ne bo hotel...«

Mati: »No, potem mu pa reci, da bom jaz govorila z njimi!«

Zdravila za večjo izrabo duševnih sil

V nemškem časopisu »Kosmos« obravnava dr. Römpf vprašanje, ali se da neumnost ozdraviti. Pisec navaja, da je mogoče z različnimi kemičnimi izdelki in zelišči dandanes odstranjevati, odnosno ublaževati mnoge neprijetnosti. S kofeinom preganjamo utrujenost, nikotin nam pomaga odpraviti občutek gladi, z meskalinom in hašišem si zbijamo domorjajo, z morfijem ublažujemo najhujše bolečine in tako naprej. Prejane čase proti podobnim neugodnostim ni bilo znano nobeno zelišče in tudi v lekarni niso prodajali nobenega sredstva. Glede na napredek, ki ga je človeštvo doseglo v zadnjih desetletjih, se vsiljuje vprašanje, ali ni mogoče iznajti nobeno sredstvo proti manjši nadarjenosti, da bi si tisti, ki je manj nadarjen, lahko pomagal s se s svojimi sposobnostmi vsaj nekoliko približal bolj nadarjenim.

Na to vprašanje pisec pravilno odgovarja, da je nadarjenost prirojena in da zdravniki ne morejo pomagati, vendar pa s tem ni rečeno, da je nemogoča vsaka pomoč. Življenjski uspehi niso odvisni zgolj od nadarjenosti, temveč tudi od človekove marljivosti, odnosno veselja do dela, do dobrih živcev in seveda zelo mnogo od sreče. Zato se dogaja, da manj nadarjeni človek s svojo marljivostjo pogosto celo prekaša bolj nadarjene. Manj nadarjeni si lahko pomagajo zlasti s tem, da si krepijo živce in odstranjujejo vse škodljive vplive, ki jim branijo, da bi lahko svoje duševne sile čisto izrabili. Med sredstvi, ki lahko služijo temu namenu, našteva omenjeni pisec kisik, lecitin, jod in kofein.

Kisik, ki ga človeško telo dobiva pri vdihavanju zraka, služi, da se v krvi sežigajo hranilne snovi. Posebno značilno je, da so možgani, ki so središče živčevja, mnogo bolj preskrbovani s krvjo, kakor drugi deleži. Tako je v nogah 16krat slabši obtok krvi kakor v možganih. Zato so možgani tudi občutljivejši za pomanjkanje kisika v glavi. Če se ustavi krvni obtok v možganih samo za nepet sekund, človek že omedli. V Zedinjenih državah so nedavno primerjali zelo nadarjene otroke raznih let z manj nadarjenimi in so ugotovili, da so nadarjeni tudi v popolnem miru porabili več kisika kakor manj nadarjeni. Pri nadarjenih je hitrejša izmenjava snovi v telesu, kar pa seveda terja večje količine hrane.

Na kolumbijskem vseučilišču v New Yorku so proučevali, kakšen vpliv ima pomanjkanje kisika na duševno delovnost. V ozračju, v katerem je bilo le 12,5 namesto 20 odstotkov kisika, so poskusne osebe čitale mnogo počasneje in z večjim trudom kakor v ozračju, ki je imelo dovolj kisika. Tudi jih je veljalo več truda, da so razumele, kaj so čitale. To soglasja z opazovanji letalcev in plavincev v večjih višinah, kjer je manj kisika kakor v nižinah. V višini 5000 do 6000 metrov nad zemljo človek že s težavo misli, številke se mu mešajo in pri pisanju dela napake. V manjši meri se nekaj podobnega dogaja v prenapolnjenih in slabo zračenih učilnicah. Dijaki se v njih kmalu utrudijo in postanejo zaspani. Zmanjšana duševna delovnost nastopa tudi pri poimenem žledcu, ki dobiva tedaj več krvi in zato možgani manj. Telesni gibi pospešujejo krvni obtok in omogočajo, da prejema kri več kisika. S tem si tudi lahko razlagamo, zakaj mnogi duševni delavci dobe najboljšo zamisljivost na sprehodih.

Možgani so sestavljeni iz posebnih možganskih snovi, v glavnem iz lecitina. Tesno vi se v telesu stalno razpuščajo in iz hrane obnavljajo. Zato se delovanje možganov in vsega živčevja pospešuje, če uživamo hrano, ki je potrebna za presnavljanje v lecitin, odnosno sam lecitin. Takšne snovi so v živalskih možganih in v rumenjaku, a razen tega so dandanes naprodaj že posebni lecitinov preparati.

O jodu je znano, da njegovo pomanjkanje v telesu povzroča telesno in duševno zaostalost, tako zvano kretenstvo, ki je zlasti razširjeno po gorskih pokrajinah, na primer na Gorenjem Štajerskem, v Švici in drugod. V tem primeru pomaga, če dajemo ljudem jodove

preparate, toda seveda pod zdravniškim nadzorstvom.

Kofein, ki ga uživamo v kavi, povečuje bitje srca in možganske cevi. Zaradi tega kri v večji meri prihaja v možgane, kar budi občutek premagane utrujenosti in lajša duševno delo. Zato je priporočljivo piti kavo pred izpitom. Človek zaradi tega sicer ne po-

Sleparja so pozlatili, nato pa obesili

V muzeju v Florenci imajo velik žebelj, katerega polovica je zlata, polovica pa železna. Ta žebelj je priča posebnega dogodka v 16. stoletju.

L. 1578. je v Florenci nenadno umrl František Medici, veliki vojvoda toskanski. Mesto se je takoj ognilo v globoko žalost in sli so pohiteli v Rim, da sporoče žalostno vest bratu mrtvega vojvode kardinalu Ferdinandu Mediciju. Kardinal je takoj zapustil Rim in prevzel oblast v Florenci.

Novi vladar se je sicer trudil, da bi povečal blagostanje v deželi, a ni šlo. Ferdinand je potreboval mnogo denarja, da bi razširil trgovino. Kardinal je delal načrte, a načrti se brez denarja niso dali izvršiti.

V tistem času se je priselil v Florenco skrivnostni tujec. Bil je ogrnjen v dolg črn plašč in pokrit z visoko kapo. Nastanil se je v mali ulici in kmalu so se začele o njem širiti nenavadne govorice. Sosedje so opažali, da se je iz njegovega dimnika neprestano valil črn dim. Radovedneži so videli v njegovi delavnici čudne posode in priprave.

Govorice o skrivnostnem tujcu so prišle kmalu do Ferdinandovih ušes. Ljudje so govorili, da je skrivnostni tujec izdeloval zlato, a prav zlata je florentinski vladar potreboval največ. Tedaj je cvetela ljudem, ki so sloveli po svojih čudnih zmožnostih, pšenica saj so vsi verjeli v njihovo znanje. Zato se je vojvoda Ferdinand potrudil k tujcu in med njima se je razvil zanimiv pogovor. Tujec se je pisal Ferdinand Thurneysser. Na kardinalovo vprašanje, ali zna delati zlato, je odgovoril potrdilno. Kardinal mu je dejal: »Ali si pripravljen delati zlato zame? Dobro premisli! Če se ti bo izdelovanje zlata posrečilo, boš kraljevsko nagraden, sicer te pa bom dal pozlatiti od nog do glave in obesiti na mestna vrata.« »Delal bom zlato.« je odgovoril skrivnostni možak.

Vojvoda pa ni verjel sami besedi, zato ga je tujec povedel v svojo delavnico. Tujec je moral pokazati vojvodi, kaj zna. Pokazal je vojvodi velik žebelj. Ko se je vojvoda prepričal, da je res iz železa, je možak položil žebelj v ponev, katero je dobro pokril in postavil na ogenj. Čez nekaj časa je izvlekel žebelj iz ponve in ga pokazal strmečemu vojvodi: polovica žeblja je bila zlata. Vojvoda ni več dvomil in dal je možu nadaljnje delo.

Minili so tedni in tujec je marljivo uporabljal zlatnike, a zlata medtem še ni napravil. Da bi pa pregnal kardinalu dvome, ga je povabil na ogled drugega poskusa. Pokazal mu je srebrnik, ki ga je namazal z nekim čudovitim sredstvom in ga položil v ponev. Nekaj časa je kuril pod ponvijo in se sukal okrog nje, nato pa je izvlekel iz nje srebrnik, ki je bil zdaj na eni strani zlat. Vojvoda je bil spet pomirjen in je tujcu dal še tisoč ducatov.

Priznati je treba, da je bil možak spreten. Vendar se vojvoda ni mogel več otresti nezaupanja. Zato je dal skrivnostnega moža-

SOLARJI

Mihec: »Naš ata so tku močn, da vašga ata kar pu tleh vržeja.«

Tonček: »Naš ata so še pa bl močn kokr vaš in lohka vašga ata ustreleja, če čja ...«

stane pametnejši, toda ne vzbuja vsaj vtiska bežavosti. Seveda je potrebna previdnost. Pretiravanje je lahko zelo škodljivo. Pri preizkušnjah se je pokazalo, da se pri užitju tretjine grama kofeina poveča razsojanje za 15 odstotkov, toda pri večji količini je kofein vplival že škodljivo. Pri pisanju na pisalni stroj se je sposobnost povečala pri užitju od pet stotink do dveh desetink grama kofeina, večje količine pa so bile že škodljive. Posebej je treba opozoriti, da je zelo nevarno preganjati utrujenost vselej z uživanjem kave, ker je občutek utrujenosti prav za prav svarilno znamenje, da telo potrebuje počitka.

karja skrivaj stražiti. Neko noč, ko je mojster črne umetnosti skušal pobegniti z zlatimi dukati, ga je presenetila straža in ga prijel. V njegovi culi so našli le 2000 zlatih ducatov, ki jih je bil prejel od vojvode, kar pač najlepše dokazuje, kako je znal delati zlato. Poleg zlata je bil tudi na pol zlat srebrnik in na pol zlat žebelj.

Vojvoda se je silno razsrdil. Najbolj ga je jezilo, da je verjel sleparju. Zato ga je dal mučiti, kakor so pač znali mrcvariti ljudi v srednjem veku, da bi izsilili iz njega, kako je bil na pol pozlatil srebrnik in na pol pozlatil železni žebelj. Možak je bil pa že prej spojil železo z zlatom. Pred poskusom je zlati del pokril z železnim prahom, ki se je v ponvi stafil. Podobna je bila zvijača s srebrnikom. Slepar je spojil zlatnik in srebrnik enake velikosti. Zlato polovico je namazal z živim srebrom, ki je v ponvi izhlapelo, da se je pokazala zlata polovica kovanca.

Kardinal je držal besedo. Najprej je dal sleparja pozlatiti od nog do glave, nato pa ga je izročil krvnikom, da so ga obesili na mestnih vratih.

× Bivši predsednik finske republike Kallio umrl. Bivši predsednik finske republike Kyösti Kallio je v Helsinkiju nenadno umrl. O nenadni smrti Kallia so se izvedele naslednje podrobnosti: Predsednik Kallio se je vozil proti železniški postaji, da bi odpotoval na svoje posestvo Nivalo. Ker je bil dan popoldne za novega predsednika države izvoljen Rity, je ljudstvo priredilo dozdašnjemu predsedniku pristrčno slovo. Na postaji so bili zbrani dostojanstveniki, vlada, visoke vojaške osebnosti, med njimi maršal Mannerheim in mnogi meščani iz finskega glavnega mesta. Predsednik Kallio je najprej pregledal častni bataljon na peronu, ko pa je stopal v svoj vagon, ga je zadela srčna kap in je kmalu nato umrl v rokah svojih prijateljev. Kyösti Kallio se je rodil l. 1873 v Viivieski v vzhodni Botniji kot kmečki sin povsem finskega porekla. Že zgodaj se je posvetil politiki. V finskem deželnem zboru je od leta 1907. dalje nepretrgoma zastopal kmetijsko stranko. Bil je večkrat minister in naposled predsednik države L. 1937 je bil izvoljen za predsednika finske republike za šest let. Pred kratkim je zaradi bolezni odstopil in je bil za predsednika finske republike izvoljen Risto Rity.

× Deset smrtnih obsodb na Poljskem. »Völkischer Beobachter« poroča iz Poznanja: Pred posebnim sodiščem v Poznanju se je zagovarjala skupina 38 Poljakov, ki so bili obtoženi motenj miru, ker so v septembrskih dnevih lanskega leta v oboroženih skupinah vdirali v nemške domove in na grozovit način vlačili iz njih Nemce. Devet Nemcev je pri tem izgubilo življenje, drugi pa so bili hudo razmesarjeni. 45 nemških in poljskih priči je dokazalo obtožencem njihove nasilnosti proti Nemcem. Sodišče je obsodilo devet obtožencev na smrt, štirje so kaznovani z zaporom od štirih do 15 let, 22 obtožencev je kaznovano z zapornimi kaznimi do pet let, trije pa so bili zaradi pomanjkanja dokazov oproščeni.

× 16 ameriških parnikov prodano Angliji. Te dni je mornariški odbor Zedinjenih držav prodal angleškemu lastniku ladij 16 tr-

govinskih ladij. Prodajna cena znaša 3 milijone 295.000 dolarjev. S tem je angleška trgovinska mornarica dobila prirastek 146.000 ton. Razen odstopitve 16 trgovinskih parnikov, ki so bili že izven prometa, se mornariški odbor bavi z načrtom, da bi Zedinjene države prevzele tudi 37 danskih trgovinskih ladij, ki so po nemški zasedbi Danske ostale v posameznih ameriških pristaniščih. Tudi te ladje bi se v primeru, da ameriška trgovinska mornarica za nje ne bi imela porabe, prepustile Angliji.

× **Portugalska ima sedem milijonov prebivalcev.** Po uradnih podatkih je bilo l. 1890. na Portugalskem pet milijonov prebivalcev. l. 1930. že blizu sedem, zdaj pa jih je že nad sedem milijonov.

× **Kako delajo vohuni na Angleškem.** Angleško časopisje piše o dveh vohunih, ki so ju pred kratkim usmrtili. Moža sta se držal v skladu s svojimi navodili podnevi v kavarnah ter opazovala vojašnice in letališča. Na nekem polju sta imela zakopano malo radijsko oddajno postajo, s katero sta ponoči svoja opazovanja javljala neposredno glavnemu stanu tuje vohunske službe. Pri oddajniku sta imela skrite tudi zaloge živila, ki sta jih prinesla iz svoje domovine za primer, da bi se morala nekaj časa skrivati. Oddajna naprava je bila prava mojstrovina. Tok je dobivala samo iz treh baterij, ki so tehtale vsaka manj kakor en kilogram. Oddajnik sam je tehtal pol kilograma in bil vgrajen v posodo z 20 kvadratnimi centimetri talne površine.

× **Papige so zakriviljale nesreče.** V španskem mestu Bilbao je izdala policija odredbo ki prepoveduje meščanom, da bi imeli po svojih stanovanjih papige. S posebno strogostjo se odredba obrača na meščane, ki stanujejo v sredini mesta in na raznih križiščih. Prve dni policija ni pojasnila te odredbe in meščani so se vseppek vpraševali, zakaj bi ne smeli imeti teh ptic. Čez nekaj dni pa so dobili še pojasnilo. Prepoved papig je bila izdana zaradi tega, ker so papige občutno motile promet. Ker je v Bilbao in okolici po hišah nešteto teh brbljavcev, je seveda nastala v mestu prava zmešnjava. Papige so namreč oponašale stražnike, ki so na križiščih z žvižgi urejali promet. Med vozniki in pešci je dnevno prihajalo do zmešnjav in nesreč. Vsega pa naj bi bili krivi prometni stražniki, ki da so dajali napačne žvižge. Sledniče se je izkazalo, da so prav za prav vodile promet v Bilbao papige in ne stražniki ter je bila policija prisiljena poseči po odločnem sredstvu in zatreti nepoklicane »prometne redarje«.

× **Prvo bombardiranje iz zraka je bilo pred 90 leti v Benetkah.** Benetke so bile od l. 1814. pod avstrijsko oblastjo. L. 1848. pa je nastal v Benetkah upor in so Benečani razglasili svojo lastno republiko. Avstrijska vojska je mesto obkolila in ga začela oblegati. Benečani so se Avstrijcem upirali leto dni. Dne 22. junija l. 1849. so Avstrijci uporabili prvič v zgodovini zažigalne bombe. Na 200 majhnih balonov so privezali po 15 kilogramov zažigalne snovi. Te balone so privezali na prave velike balone in jih ob ugodnem vetru poslali nad Benetke. Nad mestom so zažgali snov in majhne balone s gorčo snovjo spustili nad Benetke. Nesreča pa je hotela, da je zapihal nasprotni veter in zanesel vse balone nad avstrijsko taborišče, kjer so povzročili veliko škodo.

× **Vsako leto se za en meter približamo Ameriki.** Nemški znanstvenik Wegener izjavlja na podlagi svojih opazovanj, da Amerika plava proti Evropi, in sicer se vsako leto približa za dober meter. Če se bo to bližanje stalno nadaljevalo, bo v daljni bodočnosti prilezla Amerika čisto do Evrope.

× **Človeško telo in elektrika.** Učenjaki že dalje časa preučujejo vprašanje, zakaj nekateri ljudje bolj privlačujejo nase strelo kakor drugi. Nedavno se je v nekem kraju zgodilo, da je ena sama strela ubila sedem ljudi. Najzanimivejše pa je bilo, da je ostalo mnogo ljudi na istem kraju, kjer je tresčilo, povsem nepoškodovano. Zato so jih pozneje skrbno preiskali in zdravniki upajo, da bodo zbrani podatki služili k pojasnitvi starega vprašanja. Že dolgo namreč opažajo, da nekateri posamezniki privlačujejo elektriko nase bolj kakor drugi. Znano je, da je telo nekaterih

ljudi dober prevodnik elektrike, čeprav je človeško telo navadno slab prevodnik. Zdravnik isodijo, da je privlačnost telesa za elektriko v odvisnosti s telesno elektriko. Prejšnje čase so mislili, da ključ, ure in drugi kovinski predmeti privlačujejo strelo, zdaj pa so baje ugotovili, da to ne drži.

× **Pod vodo se je rodil.** Mnogo čestitk je prejel ob svoji petletnici Franklin Woodrow Jourdan v San Fordu v Severni Karolini. To je edini človek na zemlji, ki je prišel na svet pod vodo. Njegova mati je namreč padla v vodnjak in ko se je obupno borila za življenje, se ji je rodil sin. Na njene klice na pomoč so prihiteli sosede in rešili mater in novorojenčka. Otrok je bil že skoro zaduščen. Po posebno srečnem naključju pa ni trpelo zdravje matere in tudi ta nekoliko nenavadna prva kopel otroku ni škodovala.

× **Dojenčki znajo plavati.** Že dolgo so nekateri trdili, da dojenčki znajo plavati in ne utonejo, če padejo v globoko vodo. Zdaj je bilo to potrjeno z zanimivim znanstvenim poskusom v New Yorku. Pri poskusu so se sicer poslužili nekoliko barbarskega načina. Učenjaki so namreč kratkoma pometali v vodo otroke v starosti od 11 dni do poltretjega leta. Pri tem poskusu so ugotovili, da dojenčki v rani mladosti, stari le nekoliko tednov, v resnici delajo z rokami in nogami pravilne gibe, kakršni so potrebni pri plavanju. Pri dojenčkih so opazili tudi to, da se jim je ustavilo dihanje, kakor hitro so bili pod vodo. Pri dojenčkih, starih po nekaj mesecev, pa so ugotovili, da ne znajo plavati. Gibljejo sicer z rokami in nogami, toda ne tako, kakor bi bilo potrebno, in če pridejo pod vodo, se jim dihanje ne ustavi. Pri tem pa je zanimivo, da so otroci, stari nad dve leti, spet delali pravilne plavalne gibe z nogami. Podobne poskuse so napravili tudi z mladimi živalmi.

× **Zdravilo proti hudi živčnosti.** V Berlinu je prišla neka strojepiska k zdravniku za živčne bolezni in mu potožila, kakšno strašno jo tare neznosna živčnost. Ko jo je zdravnik spraševal po podrobnostih njenega življenja in službe, mu je mladenka povedala, da je nervozna zaradi obnašanja šefa. Kadarkoli začne šef rogoviliti po pisarni, dobi ona vselej živčni napad, da ne more več delati. Zdravnik ji je svetoval kaj čudno zdravilo proti nervoznosti. Rekel ji je, naj si zamisli šefa v spalni srajci vselej takrat, kadar začne sitnari po pisarni. Zdravilo je pomagalo. Strojepiska je ozdravela. Nekega dne pa je dotični zdravnik srečal na ulici šefa nervozne strojepiske in ga povprašal, kako je zadovoljen z dekletom. Šef mu je dejal: »Izvrstna delovna moč. Ne morem pa si razložiti, zakaj se vselej, kadar me zagleda nekako skrivnostno smehlja. Prav bi bilo, gospod doktor, če ji svetujete, naj se v bodoče nekoliko manj smeje.«

× **Mnogo žensk je zelo občutljivo za vremenske spremembe.** Ženske imajo, kakor piše neki švicarski list, navadno zelo dober čut za vreme. Pogosto je slišati ženske, ki pravijo: »Vem, kdaj piha jug, ne da bi pogledala skozi okno, kajti počutim se tedaj slabo in razdraženo.« Druge spet pravijo: »Ko se zjutraj zbudim, vem takoj, ali piha zapadni. Tedaj je nekaj posebna mehkoča v zra-

ku, ki povzroča, da se počutim lahko in srečno. Lasje se dajo laže česati kakor drugače.« So ženske, ki trde, da lahko zmerom v naprej povedo, kdaj bo deževalo, kajti v takšnih časih se jim lasje lažje vleče. Svojevrstno prasketanje, ki ga opazujejo zjutraj, kadar se česajo, napoveduje pozimi suh mrz Druge ženske čutijo v očeh spet neko posebno utrujenost in napetost, preden začne snežiti. Ženske, ki se počutijo dobro, preden začne snežiti, so redke, kajti po snegu dišeč zrak povzroča na koži občutek suhosti in hrapavosti. Razpoke ustnice so tudi ob severnovzhodnem vetru, in ker so ženske ustnice posebno občutljive, naznanjajo zelo razločno nastop tega vetra.

× **Hčere imajo rajši kakor sinove.** Na Kitajskem imajo rajši sinove. V mnogih delih Vzhodne Afrike pa si domačini nasprotno želijo prav mnogo otrok ženskega spola. Dekleta so namreč pogosto največja glavnic, s katero razpolaga zamorski oče. Ko pričakuje novega otroka, sklene včasih že pred njegovim rojstvom z družino svojega bodočega zeta kupno pogodbo za primer, da se bo rodila hči. Zetova rodbina izroči očetu čisto že kmalu po rojstvu bodoče snaha tele kot naplačilo in potem sledijo vsako leto plačila. Vsaka hči je torej za zamorskega očeta vir znatnih dohodkov in pazi na hčere skrbneje kakor na sinove. Če dekle umre, preden se poroči, mora njen oče vsa naplačila vrniti, in to mu povzroči lahko hude gospodarske težave. Posledica teh nenavadnih običajev je ta, da je umrljivost dečkov dosti večja kakor umrljivost deklet. Če zboli dekle, pride zamorec kmalu po belega zdravnika, ki se ga drugače izogiba, a če mu zboli sin, se običajno za zdravnika niti ne zmeni.

× **Umetni zobje se bodo izdelovali iz aluminija.** Listi poročajo, da se je po dolgem poskušanju posrečilo narediti zobno protezo iz aluminija. Pravijo, da so aluminijasti zobje prav tako dobri kakor zlati, bodo pa mnogo cenejši.

× **Pijano kačo so ujeli.** Japonski list »Niči niči« opisuje zanimivo zgodbo o veliki kači, ki je delala na otoku Hajnanu veliko škodo. Kača je bila dolga sedem metrov. V neki vasi je noč za noč ubijala ovce. Kmetje so jo skušali na vse načine ujeti, pa ni šlo. Nazadnje so se obrnili na vojaško oblastvo, naj jih reši te nadloge. Vojski so najprej povedeli, odkod prihaja kača k vaškim hlevom in so na pot postavili več veder močnega japonskega vina. Ko je kača prišla, jo je hitro privabil prijeten vinski vonj in je takoj pokusila vino iz prvega vedra. Vino ji je vsekako celo prišlo, ker je skoro vse popila. Vojski, ki so kačo opazovali, so spoznali, da je pijana. Navalili so nanjo iz zasede, jo zvezali z verigami in vrvmi in jo poslali v živalski vrt v Tokio.

× **Pes je ujel vlomilca.** V nekem nemškem obmorskem mestecu se je v manjši gostilni skril tat v stranišče in počakal, da so gostje odšli in se je tudi gospodar spravil spat. Ničesar hudega sluteč se je nato tat spravil nad blagajno, da bi jo oropal. Tedaj pa ga je z vso silo zgrabil pes in ga ugriznil v bledro. Na njegov krik je pribežal gospodar, ki ga je rešil psa in tatu izročil policiji.

Zimska moda je letos v znamenju varčevanja

Hude čase preživljamo. Blago se je podražilo tudi za sto odstotkov. Zato si bomo to zimo poskušale iz starih oblek delati nove in jih modernizirati, saj moda letos ni tako svojevoljna kakor prejšnja leta.

Nosijo se kratka krila. Če imaš nagubano krilo, ga lahko ukrojiš zvončasto, pa bo novi modi ustreženo. Modernen je letos baržun.

Plašči so letos obilno obšiti s krznom. Kožuhovina je navadno prišita na plašč v obliki telovnika. Prav moderno je, če so na plašč prišiti veliki žepi iz kožuhovine. Pa bolj spredaj morajo biti žepi. Če imaš doma kaj stare kožuhovine, si lahko z njo opremiš star plašč, da bo modi zadoščeno. Rame so razširjene, kar dela postavbo čez boke vitkejšo. Rokavi so nabrani in široki. Kostumi imajo

enako kakor plašči velike žepe, ki imajo vdelano kožuhovino, česar pa ni priporočati ženskam majhne in polne postave. No, ker je letošnja moda v znamenju varčevanja, ni zelo stroga. Zato se pač lahko ženska obleče tako, kakor pristaja njeni postavi.

Obleke so letos nagubane in okrašene z vezinami. Katera je spretna, si lahko obleko sama izveže, ker so take obleke letos v modi. Bluze so v modi v celoti ali le delno pletene. Tako se nosijo bluze, pri katerih je pleten prednji del, zadnji del, rokava in ovratnik pa so iz blaga. Pri taki bluzi lahko uporabiš dve barvi, na primer temnomodro in temnordečo. Posebno velja letos poleg črne temnomodra barva. Tudi druge barve se uporabljajo, vendar ne smejo biti kričeče.

Čevlji se nosijo s polvisokimi petami. Visoke pete so le za večerne zabave in ples. Klobuki so po večini široki z ozkimi oglavji. Moderni okrasek za klobuk je kožuhovina kakor pri plaših. Torbice so velike in se v barvi ujemajo s čevlji in klobukom. Navedli smo samo glavne smernice mode, ki je letos zaradi vojnih homatij ponižnejša in ne vlada svetu s tako odločnostjo kakor v mirnih časih. Ni blaga na razpolago in prav tako tudi ne preveč denarja. Pa še žalostni časi niso posebno naklonjeni za modno igranje.

Za kuhinjo

Nekaj nasvetov za kuhanje zelenjave. Presno zelje, ohrovt, stročji fižol in sladko repo popari z vrelo vodo. Potem to vodo odlij, nalij drugo vrelo vodo in kuhaj. Ko se zelenjava kuha, mora brez prestanka vreti toliko časa, da se zmehča. Ako ne vre ves čas, se ne skuha lepo. Voda naj bo osoljena. Dobro je zelenjavo kuhati v prostornem loncu, ker zelenjava, kuhana na tesnem, ni okusna.

Kako kuhaš kisló zelje. Kisló zelje ali kisló repo deni kuhat zmerom v vreli vodi. Čez nekaj časa odlij vodo in zalij z drugo vrelo vodo. Le če sta kisló zelje in kisló repa premalo kislá, naj se kuhata kar v prvi vodi.

Juha iz presnega zelja. Daj v kozo žlico masti in žlico drobno sesekljane slanice, prevrvi v njej žlico na drobno zrezane čebule, pridaš glavo na tanke rezance zrezanega in poparjenega presnega zelja, malo paprike, pol kilograma olupljenega in na kocke zrezanega krompirja. Ko se vse dobro prepraži, potrosi tri žlice moke. Ko se tudi ta prepraži, zalij s tremi litri vode in osoli. Za približek lahko dodaš kakih petnajst dekagramov na drobne kocke zrezane svinjine. Kuhano juho daj z opečenimi kruhovimi kockami na mizo.

Ocvrti krompirjevi cmoki. Skuhaj tri olupljene krompirje, ki naj bodo osoljeni. Kuhane ocede in pretlači skozi sito. Zatem razgrej za pol jajca sirovega masla, vrzi noter drobno zrezanega zelenega peteršilja in krompir ter malo prepraži, ubij eno jajce, dodaj pet žlic moke, dobro premešaj in deni na desko, potreseno z drobtinami, napravi cmoke, debele za oreh, ali pa klobasice. Nato jih pavaljaj v drobtinah, ocvri in daj na juho. Daš jih lahko na mizo tudi kot samostojno jed.

Telečji ali svinjski jezik v omaki. Tri ali štiri telečje ali svinjske jezike operi in skuhaš z juhnimi zelenjavami, soljo in kisom. jih olup, razreži na ploščice in oblij z omako, ki jo napraviš takole: Mešaj v posodi, ki imaš v zelo mrzli vodi, pet trdo kuhanih in pretlačenih jajc s šestnajstinko litra dobre olja. To olje moraš med mešanjem prilivati po kapljicah. Nadalje primešaj žlico gorčice (zenfa), malo soli, popra, kisa po okusu, pest drobno sesekljane šalotke (čebulice), tri ali štiri sesekljane kisle kumarice, žlico kaper in nekoliko sesekljane zelenega peteršilja.

Praščja glava ali praščje noge s hrenom. V vrelo vodo daj kuhat poldrugi kilogram svinjske glave ali svinjskih nog, dodaj malo kisa, soli, celega popra, koreninico peteršilja, en koren, lorberjev listič in malo čebule. Ko je meso dovolj mehko, ga vzemi ven, odstrani kosti, razreži na koščke, ki jih nato lepo naloži na krožnik. Koren, ki se je zraven kuhala, razreži in daj zraven. Daj s hrenom na mizo. Svinjske noge daš lahko na krožnik tudi kar s kostmi.

Praktični nasveti

Če imaš hripó, zlezi takoj v posteljo. Hripa je začela pri nas močnejše nastopati. Letošni hripi pravijo, da je kalifornijska hripa, ker se je baje tam najprej pojavila. Kalifornijska hripa se pojavlja v raznih oblikah. Rado se pridruži tej hripi vnetje pljuč, čelnih in nosnih duplin. Bolniku, ki zboli za to hripó, postaja slabo, noge mu klecajo, bljuva, blede in obliva ga mrzel pot. Vročina doseže kar do 40 stopinj. Bolniki s temi znaki obolenja morajo takoj v posteljo, ker te vrste hripa ne pozna junakov. Če jo hočeš junško premagati, dobiš samo vnetje pljuč in po tebi bo.

Malo za smeh

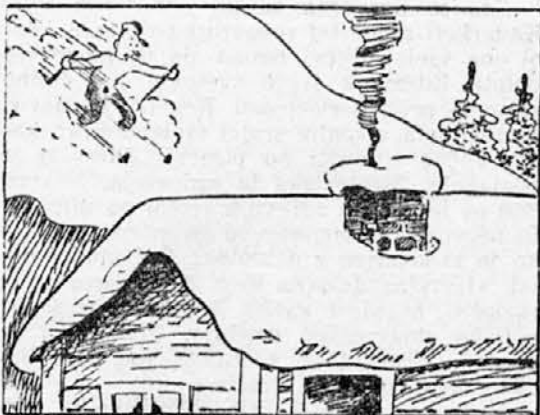
Kako je smučar Jaka prišel na konja

Smučar Jaka je junak, varen je njegov korak.

Pa jo kar v dolino krene in lepo ga samo žene.

Zdaj že kakor blisk hiti, konca dirke se boji.

VRNJENA DOBROTA

Potepin Boltežar je prišel v gostilno in je vprašal natakarico, s čim bi mu mogla postreči.

»Za svoj denar dobite, kar hočete«, mu je odgovorila.

»Prav tako sem si mislil«, je soglašal z njenim odgovorom. Naročil si je jedi in pijače. Ko se je naučil dobrot, je vrgel na mizo desetdinarski kovanec.

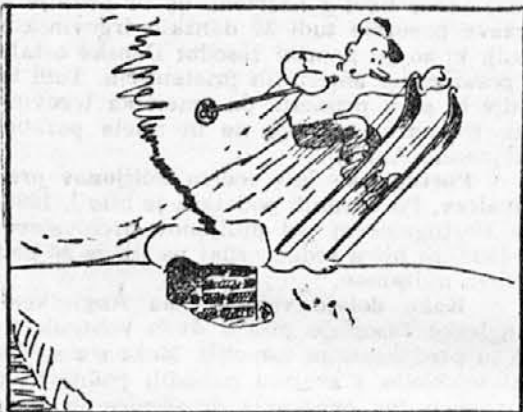
»Vaš račun znaša 50 dinarjev«, mu je zračunala natakarica.

»To je ves moj denar; saj ste rekli, da za svoj denar lahko dobim, kar hočem.«

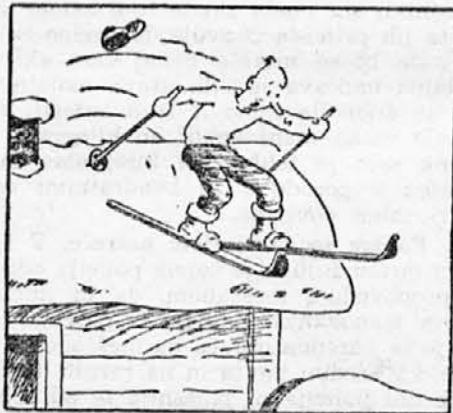
Natakarica je poklicala gospodarja in mu razložila Boltežarjevo zvijačo.

»Dobro ste napravili«, ga je pohvalil gospodar. »Odpustim vam vse, kar mi dolgujete, razen tega pa vam podarim še deset dinarjev s pogojem, da greste v gostilno k mojemu konkurentu, kateremu napravite prav tako, kakor ste meni!«

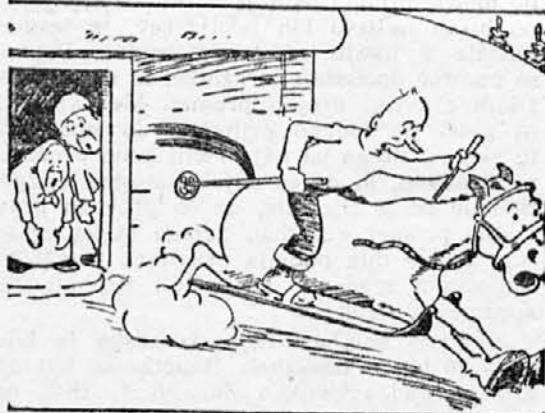
»Žal mi je, da vam ne morem ustreči«, se je prekanjenec porogljivo namuznil. »Vaš sosod je bil namreč istega mišljenja in me je napotil k vam, da vas pozabavam.«

Sunek ga čez hišo pahne, Jaka od strahu omahne.

Mimo dimnika naprej. Plašno Jaka vzdihne: »Jej!«

Pred poslopjem konj stoji, Jaka že na njem sedi.

Gasper: »Jaz zelo ljubim otroke drugih, milostiva.«

Evlatija: »Tako? Potem pa se oženite z menoj!«
kar ste delali, ko ste odšli od mene.«

ŽGANJE

Matija: »Ali tebi sploh pade kakšna pametna v glavo?«

Jaka: »O, seveda, žganje se moje glave takoj prime...«

NAGEL ODGOVOR

Vera: »Dušan, kako bi mogel živeti brez mene?«

Dušan: »Znatno ceneje...«

ODPOMOČ

Zaročenec: »Odpri vrata, Vera!«

Vera (se preoblači v zaklenjeni sobi): »Ne morem... Oprosti.«

Zaročenec: »Tako rad bi te spet enkrat videl.«

Vera: »Se ne morem odpreti... Če me pa že želiš tako hitro videti, glej skozi ključavnico!«

POZABILA JE

SREDSTVO PROTI PIJANČEVANJU

Ko je Čmerika neko noč prav pozno prikolovratil iz gostilne domov, je videl v svoji ginjenosti doma dve ženi. Tega se je mož tako prestrašil, da se je čisto odrekel alkoholu.

NEDELJSKI LOVEC

Profesor (odhaja na lov): »Torej za nedeljo bom ustrelil zajca.«

Žena: »Saj ni treba. Mislim namreč v nedeljo pripraviti telečjo pečenko.«

Profesor: »Dobro, bom pa tele.«

V ZAKLONIŠČU

Žena možu: »Povej mi hitro besedo, ki se začne in neha s črko u.«

Mož: »Sirena.«

NI ŠALA

Ječar (jetniku): »Vaša žena vas je prišla obiskat.«

Jetnik: »Katera pa?«

Ječar (hud): »Ne šalite se z menoj!«

Jetnik: »Oprostite, gospod ječar, jaz sem vendar zaprt zaradi dvoženstva...«

PREVIDNOST JE POTREBNA

Jože: »Zakaj se zmerom tako previdno vsedeš na stol?«

Miha: »Veš, moram paziti, da mi moja žena ne podloži svojega klobuka, ker bi ji moral potem kupiti novega...«

USODNA POMOTA

V nekem ameriškem hotelu so bile oddane vse sobe razen ene. Zaradi tega je nanoslo naključje, da sta morali v tej sobi skupno prenočiti zamorka in belka.

Belka je naročila sobarici, naj jo drugo jutro ob osmih zbudi. Kakor je bilo naročeno, tako se je tudi zgodilo. Belka se je zjutraj hitro oblekla in se v naglici po pomoti napudrala z zamorkinim pudrom, črnim seveda, in naglo odhitela na postajo.

Ker so jo na peronu ljudje tako čudno gledali, je vzela iz torbice ogledalo in videla v svojo grozo, da je v obraz čisto črna. »Salamenska sobarica«, se je razhudila, »zbudila je zamorko, mene pa pustila spati!«

ZADOVOLJEN GOST

Gost (gostilničarki): »O, gospa, kar je Prešeren v pesništvu, kar je Jakopič v slikanju, to ste vi v kuhanju krompirjevih cmokov...«

PRI ZDRAVNIKU

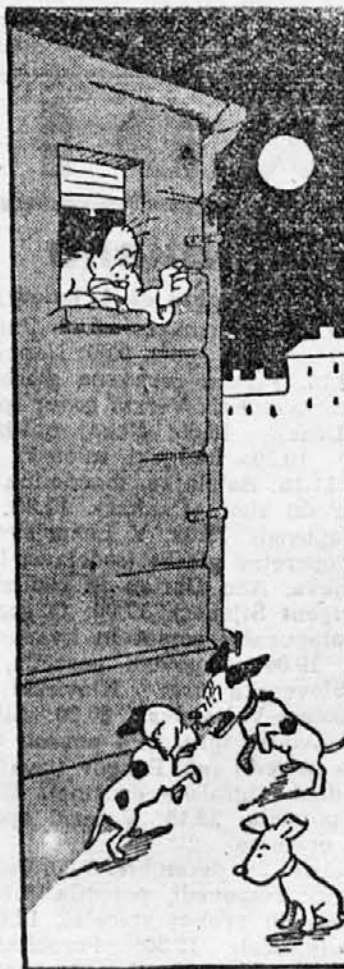
Zdravnik: »Koliko ur spite na dan?«

Kmet: »Na dan? Prav nič!«

Zdravnik: »To je nemogoče!«

Kmet: »Zakaj je nemogoče? Spim samo ponoči po 10 ur, podnevi pa ne utegnem spati...«

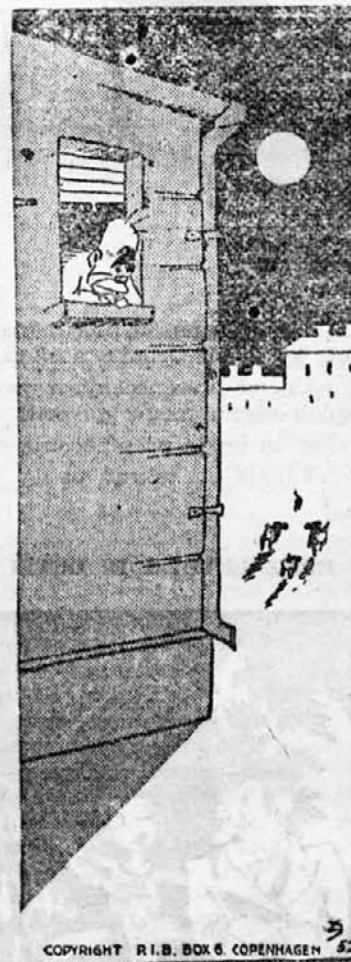
Kako se je znebil psov

Čmeriki spati ne pustijo psi, od nejevolje vre mu vroča kri. Kriči nad tolpo psov gospod Čmerika, a pasjega ne zna pregnati vika,

Tedaj na um mu misel prava skoči, pograbi mačka, ga na cesto poči. Je sicer maček ljubljeneč njegov, a ve, da bo zaman ves pasji lov.

COPYRIGHT R.I.B. BOX 6 COPENHAGEN 52

Zdaj mir gospod Čmerika spet ima, za mačkom pasji ves koncert divja. Čmerika gleda skozi okno ves vesel: Ne bo ga vražji pasji zbor ujel!

PODJETNA KUCHARICA

Gospodinja: »Kateri vojak pa je tisti, ki prihaja vsak večer k vam?«

Kuharica: »Vsak večer? Nobeden ne pride vsak večer.«

Gospodinja: »Saj vendar vidim...«

Kuharica: »No, seveda, vsak večer pride drug vojak...«

OPRAVIČENA NEMIRNOST

A.: Zakaj ste zmeraj tako nemirni, kadar slišite avtomobil?

B.: »Pred kratkim mi je nekdo odpeljal ženo v avtomobilu in zdaj se bojim, da mi je ne bo spet vrnil...«

NESPORAZUM

Mož: »Če si poštena, bi bila morala klicati na pomoč, ko je bil Dranko nasilen.«

Žena: »Ah, od presenečenja v prvem trenutku sploh nisem mogla govoriti...«

Mož: »No, in ko je presenečenje minilo?«

Žena: »Takrat... takrat pa... sem pozabila...«

BREZ LETALA BI LETEL

Zaljubljenec: »O, Nada, če bi imel letalo bi vsak dan priletel k vam.«

Nada: »Bodite tihi, da vas ne sliši oče, sicer boste leteli tudi brez letala...«

NI PRIŠEL V NOVO LETO

Na Silvestrovo so se stari prijateljski spravi v gostilno, da počakajo novo leto. Pa je dejal Gašper svojim tovarišema Mihi in Boltežarju: »Čujta, jaz v novo leto sploh ne bom prišel.«

Tovariša: »Kaj se misliš še pred dvanajsto uro obesiti?«

Gašper je molčal, a tovariša sta začela paziti nanj, da bi v pijanosti res ne napravil kakšne neumnosti.

Nekaj sekund pred polnočjo se je Gašper vrgel na tla in se začel valjati po gostilniški sobi.

Tovariša sta ga gledala in gledala, nato pa rekla: »Kaj za vruga pa počenjaš?«

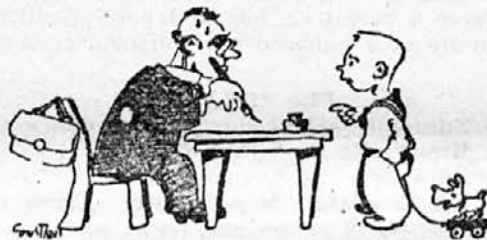
Gašper: »Ali vama nisem dejal, da ne bom prišel v novo leto. Jaz se bom zdaj v novo leto privaril.«

PRED BEZNICO

Gašper: »Tku tem brenu, dem lohka že kar daš svoje vdove...«

HUDA PRIMERA

Jakec: »Striček, ti si čisto podoben levu.«

Stric: »Kako moreš uporabljati tako primero, ko leva še niti videl nisi?«

Jakec: »Seveda sem ga videl tam v mlinu!«

Stric: »Tisto pa ni lev, temveč osel!«

Jakec: »Nič ne del! No, pa si podoben oslu.«

RADIO

Ljubljana

od 29. decembra do 4. januarja.

Nedelja, 29. decembra: 8.00: Jutrnji pozdrav. 8.15: Veseli godci. 9.00: Napovedi, poročila. 9.15: Prenos cerkvene glasbe iz trnovske cerkve. 9.45: Verski govor (prior Valerijan Učak). 10.00: Nekaj naših pesmic (Plošče). 10.30: Radijski salonski orkester (Petrič). 11.15: Balalajke, mandoline (plošče). 11.45: Pevski zbor »Cankar«. 12.30: Objave. 13.00: Napovedi. 13.02: V Leharjevem čaru. Koncert operetne glasbe (sodelavci Ljudmila Polajnarjeva, Ado Darian in radijski orkester; dirigent Sijanec). 17.00: O gozdarstvu. 17.30: Tamburaški septet in kvartet Fantje na vasi. 19.00: Napovedi poročila, objave. 19.30: Slovenska ura: Klavirski koncert Marta Osterc-Valjanova. 20.30: Silvestrovi zvonovi. Zvočna igra. Po povesti Charlesa Dickensa priredil inž. Pengov (izvajali bodo člani radijske igralske družine). 22.00: Napovedi, poročila. 22.15: Večerni spored radijskega orkestra.

Ponedeljek, 30. decembra: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 12.00: Slike iz Rima (plošče). 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Domači trio. 14.00: Poročila, objave. 17.30: Šramel »Škrjanček«. 18.10: Duševno zdravstvo (dr. Anton Breclj). 18.30: Plošče. 18.40: Protestantovska doba med Slovenci (prof. Simon Lenarčič). 19.00: Napovedi, poročila, objave. 19.25: Na-

cionalna ura. 19.50: Hudomušnosti (Fran Lipah). 20.00: Rezervirano za prenos. 21.30: Preženemo skrbi (plošče). 22.00: Napovedi, poročila.

Torek, 31. decembra: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 12.00: Češki plesni napevi (plošče). 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Radijski orkester. 14.00: Poročila. 17.30: Zvonjenje. 17.35: Salonski orkester. 18.10: Naše gospodarstvo leta 1940. (Drago Potočnik). 18.30: Prenos zahvalne molitve iz frančiškanske cerkve. 18.40: Propad Kijevske kneževine (Fran Terseglav). 19.00: Napovedi, poročila, objave. 19.25: Nacionalna ura. 19.40: Schumann: Karnevalska suita op. 9 (plošče). 20.00: Silvestrovanje. Sodelovali bodo: Poldka Zupanova (sopran), Mirko Premelj (bariton), Tone Petrovič (bariton), Angel Jarc (tenor), Jožek in Ježek, kvartet sestre Stritarjevih, pevski zbor Krakovo-Trnovo ter radijski orkester, radijski jazz, domači trio, duet bratov Golobov, Avgust Stanek. Klavirska spremljava: prof. Lipovšek. — Vmesne prizore napisal Fran Lipah. Izvajali bodo člani radijske igralske družine. Vodstvo večera: Jože Zupan.

Sreda, 1. januarja: 9.00: Jutrnji pozdrav. 9.05: Svečani zvoki (plošče). 9.45: Verski govor (dr. Gregorij Rožman, škof ljubljanski). 10.00: Prenos cerkvene glasbe iz stolnice. 11.15: Bežigranski pevski zbor in Kmečki trio. 12.30: Objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Radijski orkester. 17.00: V džunglah Bengalijske (Bogomil Remec). 17.30: Pevski zbor »Gospodarski zvon«. 18.15: Vesel drobiž (plošče). 19.00: Napovedi, poročila. 19.25: Nacionalna ura. 19.40: Plesi (plošče). 20.00: Koncert vojaške godbe 40. pehotnega polka triglavskega. 21.30: Veseli zvoki (radijski orkester). 22.00: Napovedi, poročila. 22.15: Nadaljevanje koncerta radijskega orkestra.

Četrtek, 2. januarja: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 12.00: Uvertire (plošče). 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Operni trio. 14.00: Poročila. 17.30: Citre in harmonika (Dragica in Janez Košmerlj). 18.10: Ustvarjalne sile v kemiji (prof. Adlešič). 18.30: Plošče. 18.40: Slovensčina za Slovence (dr. Rudolf Kolarič). 19.00: Napovedi, poročila, objave. 19.25: Nacionalna ura. 19.40: Plošče. 19.50: Deset minut zabave. 20.00: Napitnice in zdravice s spremljevanjem harmonike (Svetozar Banovec, Vekoslav Janko in Avg. Stanko — harmonika). 21.45: Reproduciran koncert simfonične glasbe.

Petek, 3. januarja: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 12.00: Preljubo veselje (plošče). 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Radijski orkester. 14.00: Poročila. 14.10: Tujsko-prometna poročila: Zimsko zdravljenje v Rogški Slatini. 17.30: Orglice in harmonika (Petan, Stanko). 18.10: Zenska ura: Socialna vzgoja (Hočevarjeva Pavla). 18.30: Plošče. 18.40: Francoščina (dr. Stanko Leben). 19.00: Napovedi, poročila. 19.25: Nacionalna ura. 19.50: O izseljencih. 20.00: Kvartet pihal (flavta, klarinet, rog, fagot). 20.45: Večerni koncert (radijski orkester). 22.00: Napovedi, poročila.

Sobota, 4. januarja: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 12.00: Poslali vam bomo iz bele Ljubljane napeve vesele in plošče izbrane. 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Poslali vam bomo iz bele Ljubljane napeve vesele in plošče izbrane, a skrita sta spet njih vsebina in red. 14.00: Poročila. 17.00: Otroška ura: Nastop Pavlihovega odra (prenos iz velikega studia). 17.30: Otroška zabava (plošče). 17.50: Pregled sporeda. 18.00: Radijski orkester. 18.40: Rastlinska odeja slovenske zemlje (dr. Tomažič). 19.00: Napovedi, poročila. 19.25: Nacionalna ura. 19.40: Nekaj slovanske lahke glasbe (plošče). 20.00: O zunanji politiki (dr. Alojzij Kuhar). 20.30: »Na straži hrvaški« Potovanje preko Svetih gor v Pišce, na Bizeljsko, Kapelo in Dobovo. Rokopis: Davorin Petančič. Osebe: Pripovedovalec — prof. Zgontar, Cvetka, Vinko, star fant z Bizeljskega, Mica, njen oče, godci, pevci (izvajali bodo člani radijske igralske družine). 22.00: Napovedi, poročila. 22.15: Radijski orkester.

Iz naših delavskih krajev

Sv. Lenart v Slov. goricah

Tudi pri nas je delavstvo prišlo do spoznanja, da ne more brez organizacije in brez složnega nastopa doseči niti tistih pravic, ki mu jih že sam zakon priznava. Obenem pa je ravno pri nas v obmejnem kraju potrebna nacionalna delavska organizacija, ki mora poleg brige za izboljšanje delavskega gnetnega položaja tudi dvigati v delavcu nacionalni duh, da postane bolj odporen proti propagiranju raznih tujih idej in gesel.

Za ustanovni občni zbor, ki naj bi se bil vršil v nedeljo, dne 15. decembra, smo vse pripravili, vendar smo ga morali zaradi tehničnih zaprek preložiti na poznejši čas in upamo, da bo tekom meseca januarja organizacija že delovala.

Tovariši, v Sv. Lenartu ne sme biti nobenega zavednega delavca, ki ne bi bil organiziran v Narodni strokovni zvezi. Ponosno naj se vije naš prapor — prapor pravice in dela v naših ponosnih slovenskih gorah v vrstah našega zavednega delavstva. Samo v borbi bo naša zmaga.

Maribor

Sezonski delavci se vračajo iz tujine domov. V nedeljo se je vrnila iz Nemčije 4. skupina sezonskih delavcev, t. j. okrog 547 oseb. Do božiča se vrnejo še dve skupini. Kakor nam poročajo, se nahaja v Nemčiji še preko 10.000 našega delavstva.

Volitve obratnih zaupnikov v delavnicah državnih železnic se bodo vršile meseca januarja prihodnjega leta. Za zaupnike bodo kandidirali sami delavci, ki so že najmanj 12 let člani tega fonda.

Tovarišice in tovariši! Bližajo se zopet volitve obratnih zaupnikov in boste odločevali, komu zaupate svoje interese v varstvo. Že sedaj se posvetujte s tovariši in s tovarišicami, kateri iz vaših vrst so vredni tega zupanja.

Medvode

Podružnični blagajnik tov. Trampuš Jože naproša vse članstvo, da poravna članarino do konca tega leta, da bo mogel zaključiti račun in obračunati s centralo.

Tovariši, storite svojo dolžnost in ne otežujte dela blagajniku.

Vsi člani in članice naj prinesejo članske legitimacije v overovljenje. Kdor legitimacije še nima, naj se tudi oglasi pri tov. blagajniku, da mu jo priskrbi.

Naš agilni in ustanovni član tov. Rožnik Franc se je pred nekaj tedni pri sekanju drv težko ponesrečil, a upamo, da bo kmalu okrevan in prišel med nas zdrav in sposoben za nadaljnje delo.

Mežica

Pri našem svinčenem rudniku imamo še mnogo rudarjev, ki niso do sedaj organizirani v strokovni organizaciji in se poleg tega vsi ti neorganizirani delavci še ponašajo s tem, da so strokovne organizacije nepotrebne in ne dosegajo nobenih uspehov. Tovariši-rudarji! Odprite oči in videli boste, da so baš dopusti in draginjske doklade najvidnejše in uspešno delo strokovnih organizacij. Ravno tako je še mnogo drugih vidnih in nevidnih uspehov delo naše strokovne organizacije. Ne bodimo troti v čebeljem panju, ampak pridni kot čebele, ako hočemo, da bo naše naporno in skupno delo rodilo obilen sad. Naj ne bo med nami nobenega rudarja, ki bi še naprej stal ob strani in spekuliral na račun organiziranih. Časi so takšni, da mora biti vsak stan strokovno združen in smo mi rudarji v prvi vrsti poklicani, da primemo za delo in za krmilo in tako vodimo skupno borbo za lepšo bodočnost. Naša strokovna organizacija je kakor delavski parlament, ki vodi borbo in stoji vedno na braniku za čuvanje pridobljenih socialnih pravic in za izboljšanje istih.

Vabimo vas, da se vpišete v Narodno strokovno zvezo, ki edina čuva, brani in vodi uspešno borbo za boljši košček delavskega kruha.

Slov. Javornik

Razprave za draginjske doklade so zastale zaradi upravičenih stališč, kar pa bo delavstvu v škodo in bo težko pogrešalo vsak delar, ki še ni izplačan. Pravilno bi bilo, da bi se sporna vsota izplačala delavstvu iz drugačnega namena, ker bi tak namen vzbudil več resnosti, kajti delavstvo je do izračunane denarja upravičeno.

Ob koncu poslovnega leta, ko je potrebno napraviti zaključke, opozarjamo prizadete tovariše, da nam ne otežujejo rednega poslovanja blagajne in se lahko vsak zaostanekar poslužijo poštne položnice.

Koroška Bela

Sokolsko društvo Koroška Bela-Javornik je pravkar izvršilo adaptacijo na obstoječem društvenem domu ter popolnoma renoviralo dvorano in oder. Obnovljeni prostori so tako udobni, da je vsaka reklama odveč, priporočamo le, da se ob prvi prireditvi navdušeni plesalci pomerite na parketu.

Na Štefanovo vsi v Sokolski dom — na tovariško svidenje!

Ribnica

Kdor se bori za pravico, mora biti pripravljen na vse, tudi na žrtve, ako drugače ne gre. S tem geslom smo stali in bomo stali zavedni člani NSZ v Ribnici vedno na braniku za čast in pokret delavstva.

Mnogo smo si prizadevali, da bi vsaj nekoliko olajšali materialno stanje delavstva, a na žalost je draginja skočila na tako visoko stopnjo, da s strahom gledamo, kakšno bo naše bodoče leto, če vidimo, da stane že sedaj par čevljev 400 din. Naše družine bodo boste in gole, ker današnji zaslužki še za prehrano ne zadostujejo. V bodočem letu mora postati delavec naravnost čarovnik.

Tudi pri nas se najdejo pogumni delavci, ki stopijo k delodajalcu in rešujejo tam sporna vprašanja. A take delavce bi delodajalec najrajši odslovil kratkim potem, ker se mu zdijo nevarni in jih smatra celo za komuniste, dasiravno ne zahtevamo kot zavedni člani NSZ ničesar drugega kakor svojo pravico, a se tej pravici delodajalci z vsemi sredstvi protivijo.

Imamo pa tudi poklicne nameščence, ki z vsem svojim vplivom in energijo zaničujejo in omalovažujejo delavski pokret in s svojim postopkom podpihujejo delodajalce k osporovanju delavskih pravic. Taki nameščenci pozabljajo, kam spadajo. Izgleda, kakor da bi ti magnati radi odslovili vse zavedno delavstvo, obdržali pa take, ki se dajo podjarmiti v njihovo korist. Postopanju nameščenecv in njihovi demagogiji je mogoče napraviti konec samo v združenem delavskem tovarištvu.

Hoče pri Mariboru

Naše intervencije na žagi g. Wesiaka v Hočah so bile sicer uspešne, a le deloma, ker zahteva delavstvo izplačilo minimalnih mezd tudi za nazaj. A delodajalec tega ne upošteva, kar pa bi bilo treba prijaviti pristojni oblasti. Prejeli smo namreč novo minimalno mzdo od 1. decembra t. l. dalje in nam je do tega malenkostnega uspeha pripomogla podružnica NSZ v Hočah. Povišek ne odgovarja zakonitim minimalnim mezdam.

V tovarni »Sana« v Hočah se je težko pošodovala gđna. Marija Fuks, hčerka tovarnarja Fuksa v Rogozi. Ko je opravljala v tovarni svoje delo, je prišla v šotiko z genilnim pasom, ki jo je poškodoval. Prepeljali so jo v mariborsko bolnico.

Želimo ji skorajšnjega okrevanja. Vsem tovarišicam in tovarišem želimo vselej božične praznike in veselo novo leto z željami, da bi z novim letom dosegali le še uspehe, kakor v preteklem letu ter pridobili

vsak vsaj po enega člana, ker čim večje je število članov, tem jačja je moč naše organizacije.

Hrastnik

V znanem marksističnem lističu smo čitali minili mesec, da se je vršila pri tukajšnjem rudniku dne 19. novembra t. l. obratna razprava, na kateri naj bi se uredili razni nedostaki v obratih Hrastnik-Ojstro in kjer je rečeno, da ni bila ugodno rešena niti ena točka. Resnici na ljubo hočemo pojasniti resničen efekt te obratne razprave:

Lokalno vodstvo zaupniškega zbora je na podlagi pritožb in prošenj od strani rudarjev smatralo za potrebno, da iste predloži rudniškemu ravnatelstvu v pretres po sklepu seje lokalnega odbora. Pokrajinski načelnik g. Murn je izrazil željo, da se naj te razprave udeležijo kvečjemu štirje zaupniki. Lokalni načelnik tov. Čater pa je določil, da se naj razprave udeležijo rudarski zaupniki vseh treh strokovnih organizacij po primernem zastopstvu. Od vabljenih marksističnih dveh zastopnikov se je razprave poleg pokrajinskega načelnika udeležil samo eden, kar znači, koliko interesa imajo gotovi zastopniki delavstva, kadar gre za njegov dobrobit.

Od vloženih 7 točk sta bili na razpravi 2 neugodno rešeni, 4 ugodno, 1 pa je ostala odložena v proučitev, ki pa ima tudi izglede na ugodno rešitev. Poleg obravnavanih točk je tov. Čater še dosegel ugodno rešitev 8. točke. Nimamo namena obešati uspeh na veliki zvon, ki je bil ob tej priliki dosežen, ker vse delo, ki se napravi za rudarje, smatramo za svojo dolžnost. Vemo, da je vse delo od letošnjega februarja naprej v očeh marksistov nič vredno. To je od takrat, ko so zgubili zaupanje širokih plasti rudarjev. Vedo pa naj marksistični vodje, da mineva ravno leto dni od onih žalostnih dogodkov, ko je masa dala izraza svojim čustvom s tem, da je za vedno obrnila hrbet dosedanjim rdečim zastopnikom. Zmaga plavih v Hrastniku pomeni velik poraz za marksizem. Prva postojanka je letos padla, a druge so se zamajale in kdo ve, kaj bodo prinesle prihodnje volitve obratnih zaupnikov. Treba se bo pač pripraviti še na hujše poraze, ki bodo sledili prej ali slej. Rudarji imajo še dovolj prilike za presojo svojega zastopstva v letošnjem in minulih letih. Saj je ravno letos od strani NSZ izšlo največ pobude za obravnavo teženj, ki jih imamo rudarji.

Na željo pokrajinskega načelnika g. Mur-na se ni napravil zapisnik o obratni razpravi.

Ljubljana

Po zgledu velikih mest, se je tudi v Ljubljani ustanovila postrežna pisarna pod naslovom »SERVIS BIRO«. Naše čitatelje bo gotovo zanimalo, kaj je in kaj nudi »Servis biro«. »Servis biro« je postrežna pisarna, ki predpisuje, prevaja, korigira in razmnožuje. Sestavlja razna pisma, vloge, prošnje in podobno v raznih jezikih. Daje pomoč pri selitvah, pri iskanju stanovanj, lokalov itd. Preskrbi naslove uradov, trgovin, raznih društev in zasebnikov. Nasvetuje in pomaga v najrazličnejših vprašanjih, predvsem tudi v vseh zadevah socialnega zavarovanja. Nudi pomoč pri davčnih napovedih. »Servis biro« izvršuje vse posle in pota, katerih stranke same ne znajo ali ne morejo opraviti in izvršuje razna trgovinska naročila. Preskrbi potrebne listine v naši državi in v tujini. Skratka, »Servis biro« sprejema sploh vsa naročila in nudi usluge v vseh vprašanjih, da strankam v mestu in na deželi prihrani čas in neprijetnosti. Obračajte se osebno, pismeno ali pa telefonično na postrežno pisarno »Servis biro« v Ljubljani, Sv. Petra c. št. 27-I, telefon 21-09. Lastnik postrežne pisarne »Servis biro« je Juvan Rudolf, ki se vsem tovarišem in prijateljem priporoča za naročila.

Lepe trajne, s popolnoma novim aparatom, sigurno jamstvo, 6 minut grejanja. Vodna, barvanje, nizke cene!

Salon Knez

Kneza Koclja 24, Maribor.

Zborovanja NSZ

Ribnica.

Vse tovariše podružnice Narodne strokovne zveze vabimo na občni zbor, ki se bo vršil v nedeljo, dne 12. januarja 1941. Do tega časa pa naj malo premišljajo, kakšen odbor si bodo izvolili, da bo vreden zaupanja vsega nacionalnega delavstva.

Ljubljana - »Union«.

V petek, dne 13. t. m. je imela podružnica »Union« prav lep sestanek delavstva, na katerega je prišel tudi zastopnik centrale. Po uvodnih poročilih, ki jih je dal tov. predsednik Hočevar, je izpregovoril tudi zastopnik centrale, ki je poročal o prizadevanju in delu podružnice, centrale in obratnih zaupnikov za izboljšanje gmotnega položaja glede na porast draginje. Primerjal je delovne odnose ostalih istovrstnih podjetij ter se je iz te primerjave razvidelo, da ima n. pr. pivovarna v Laškem v splošnem nekoliko boljše delovne odnose kot pa stara vpeljana pivovarna. Iz poročil je bilo razvidno veliko prizadevanje, na drugi strani pa premalo razumevanja delavstva, ki še sedaj stoji izven organizacije, kajti ugotovljeno je, da je še preko 100 delavcev, ki niso organizirani v nobeni strokovni organizaciji. Če pa si hoče delavstvo vsekakor izboljšati svoj položaj,

pa je dolžnost teh neorganiziranih, da vstopijo v organizacijo.

Iz poročila, ki ga je podal tov. Hočevar o »Novi Pravdi«, koledarčku NSZ, članarini in o volitvah obratnih zaupnikov, se je razvidelo, da navzoči pojmujejo težke razmere, s katerimi se mora boriti organizacija in je prav zaradi tega prišlo do soglasnega sklepa, da bo odslej naprej plačevalo delavstvo pivovarne »Union« po 15 din mesečno.

Glede volitev obratnih zaupnikov pa je bilo sklenjeno, da se bodo z organizacijo SDSZ dogovorili in bi želeli, da bi se te volitve izvršile brez borbe, odnosno da bi se sploh ne vršile, temveč bi se sestavila kompromisna lista. Ker so časi resni in ker nečemo medsebojne borbe, upamo, da bo do tega tudi prišlo.

Novo mesto-Prečna

Podružnica Narodne strokovne zveze javlja vsem članom, da se bo vršil v nedeljo, dne 29. decembra t. l. ob 9. uri v prostorih Sokolskega doma občni zbor, kjer bodo podali društveni funkcionarji svoja poročila in se bo na to izvršila volitev novega odbora. Poročilo o delavskem položaju bo podal zastopnik centrale iz Ljubljane. Člani, zavežite se, da je v organizaciji moč! Odbor.

Vse cenjene naročnike, ki so v zastanku z naročnino, vljudno prosimo nakazila naročnine, da se list ne ustavi.

Vse, ki dobivajo list na ogled, prosimo, da se odzovejo tiskanemu vabilu ali mu list vrnejo.

Uprava.

Božično voščilo naši vojski

»Vojni list« objavlja naslednjo naredbo ministra za vojsko in mornarico armadnega generala Petra Pešiča:

»Vojaki! Zaradi prilik, ki vladajo po svetu, sta kralj in domovina zahtevala od vas v teku tega leta velike napore, ki ste prenašali možgano in dostojno. V izvajanju svoje vojaške dolžnosti so bili, in to mnogi izmed vas, ločeni od svojih družin in od svojih rednih poslov ter bodo nekateri tudi prihajajoče praznike prebili v tej svoji odgovorni službi. Prepričan sem, da boste kakor doslej tudi v bodoče stali čvrsto na braniku domovine, kakor so stali v preteklosti vaši predniki, katerih svetle zglede imejte zmerom pred očmi. Izražam vam pri tej priliki zaslužen priznanje. Vsem oficirjem, vojaškim uradnikom, podoficirjem, kaplarjem in redovom želim prijetne praznike. Srečen vab božič!

Prav tako želim vsem oficirjem, vojaškim uradnikom, podoficirjem, kaplarjem in redovom mohamedanske veroizpovedi prijeten praznik kurbam-bajrama.«

Rusija se zanima za Balkan

Nemški dnevnik »Frankfurter Zeitung« objavlja dopis svojega moskovskega poročevalca, ki najprej pravi, da je malo znakov, po katerih je mogoče zadne tedne soditi o stališču sovjetske vlade do raznih perečih mednarodnih vprašanj. Od sklenitve pogodbe med Nemčijo, Italijo in Japonsko še ni imela ruska javnost priložnost čitati v sovjetskih listih kak zunanepolitični članek. Prav tako pogreša ruska javnost sicer v ruskih listih običajno zavzemanje stališča do gotovih mednarodnih vprašanj. Da bi vsaj malo potolažili radovednost javnosti, so pričeli moskovski listi objavljati zunanepolitične preglede, ki pa so samo zbirka poročil o dejanskem stanju raznih mednarodnih vprašanj. V teh pregledih pa ni sledu o kakem ruskem stališču do posameznih vprašanj. Sovjetska zveza se je odela zadne tedne v globok molk in zbuja videz neprizadetega nevtralnega opazovalca, ki ima o vsem svojem, nikomur znano mnenje.

»V teh dneh« nadaljuje nemški list, »se je spet enkrat pokazalo, kako zanesljivo ima sovjetska vlada v svojih rokah ves ruski tisk. Zadnje čase posvečajo namreč sovjetski listi pozornost Balkanu in vsem mogočim balkanskim vprašanjem. Svoje dni so zašli v sovjetske liste le redki odmevi iz jugoslovenskega in bolgarskega tiska, niti ne nepolitični. Zdaj imajo dogodki na Balkanu v Moskvi večji odmev. Tako je posvetil moskovski »Trud« prvemu decembru kot prazniku narodnega zedinjenja Jugoslovenov kar poseben članek in tudi »Pravda« je letos prvič poročala o praznovanju narodnega praznika v Jugoslaviji.«

ČEDALJE STAREJŠA JE

Starejša gospodična stoji pred sodnikom. »Koliko let štejete?« jo vpraša sodnik. Gospodična pomišlja. »Nič ne preišljajte, z vsako sekundo ste starejši...« reče sodnik.

NERODEN LOVEC

Miha: »Ali ste imeli srečo na lovu?« Lovec: »Sedem rac sem ustrelil.« Miha: »Ali so bile divje?« Lovec: »Rac ne, pač pa kmet, čigar last so bile...«

**Postani in ostani član
Ciril Metodove družbe!**

Zdajšni hudi mrz prihaja iz Sibirije

V Sibiriji je zavlada hud mrz. V Irkutsku so imeli okoli 40 stopinj pod ničlo, na meji Sibirije in Kitajske je padlo živo srebro na 42 stopinj pod ničlo, v Bodaibu pa celo na 50 stopinj. Posledice tega mraza, ki prihaja čez Madžarsko, občutimo tudi pri nas. Iz vseh krajev Jugoslavije prihajajo poročila, da se mrz stopnjuje in je ponekod že presegel 20 stopinj pod ničlo.

Mrz ne prizanaša celo naši Dalmaciji. Že nekaj dni kaže živo srebro v Dalmaciji od 5 do 8 stopinj pod ničlo in je zaradi tega morje v Kaštelanskem zalivu zamrznilo. Burja, ki divja v naših obmorskih krajih, zelo ovira promet na morju in na kopnem.

Tudi v vzhodnih krajih naše države je za ta čas nenavadno mrzlo. Vlaki imajo zaradi mraza velike zamude.

O strašni zimi in snežnih metežih poro-

čajo tudi iz južnih krajev naše države. Tej neprijetnosti se je pridružila še nadloga volkov. Iz Bosanskega Petrovca poročajo, da so pastirji gnali čredo ovc in koz v planine. Spremljali so jih trije pastirski psi. Med potjo so jih napadli volkovi. Starejši pastirji, ki so že vajeni takih napadov, so se brž postavili pred čredo in z vpitjem in gorjaci mi skušali pregnati volkove. Pregnali pa jih niso, zato so pastirji v strahu za svoje življenje zbežali. Volkovi so napadli čredo, v bran pa so se jim postavili pastirski psi. Vendar je bilo razmerje med njimi in tolpo volkov preveliko, da bi obvarovali čredo. Ko so se pastirji vrnili z orožjem, so našli poleg 20 zadavljenih živali tudi svoje pse mrtve.

Huda zima je terjala tudi že človeške žrtve. Kaže torej, da bo letošna zima bržkone prav tako huda kakor je bila lanska.

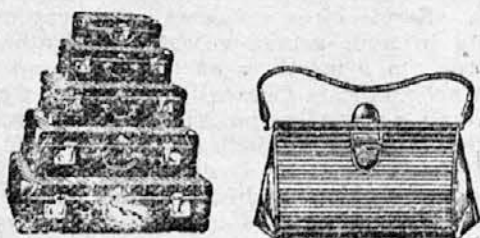
Hripa je postala spet nevarnejša

Pred dnevi so prihajala iz Kalifornije poročila o velikem navalu hripe. Ker se je skoro ob istem času tudi pri nas pojavila ta neprijetna bolezen, jo imenujejo nekateri kar kalifornijska hripa, kakor smo ji ob koncu svetovne vojne rekli španska bolezen, ker se je razširila menda iz Španije. Posebno v Beogradu in južnih krajih države se je zad-

nje dni hripa tako razširila, da so prenapolnjene vse bolnišnice. Pri okrožnem uradu za zavarovanje delavcev v Beogradu se je število obolelih povzpelo od 50 na 150 do 180 dnevno. To seveda terja od zdravnikov velikanskega napora.

Značilen znak letošne hripe je visoka vročina 39 do 40 stopinj, ki traja dva do tri dni kljub raznim pomirjevalnim sredstvom. Bolnik se počuti splošno slabo, ima močan glavobol, kašlja in kiha. Pri nepazljivosti se tudi vnamejo pljuča, ali pa tudi nosna in čelna votlina. Tako imenovana kalifornijska hripa je terjala že precej smrtnih primerov, kar se pri hripah zadnjih let ni dogajalo.

Zaščitna sredstva proti tej bolezni so poleg drugim ta: izpiranje grla in nosu z raztopino hipermangana in z drugimi razkuževalnimi sredstvi, umivanje rok, opuščenje družjenja z bolnimi osebami in opustitev zahajanja v prostore, kamor pride mnogo ljudi. Tu di bolniki lahko prispevajo svoje k temu, da se bolezen ne bo širila, in sicer naj pri kašljanju in kihanju drže na ustih in nosu robec. Tja, kjer se zbira več ljudi, kakor v kinematografih, gledališčih, kavarnah, avtobusih in tramvajih, naj bolniki ne zahajajo.

IVAN KRAVOS
MARIBOR

Aleksandrova cesta 13

Velika izbira po nizkih cenah